

Jahresbericht
des
K. K. OBERGYMNASIUMS
in
Rudolfswert

für das Schuljahr 1908/09.

Inhalt:

- Govor ravnateljev ob vladarski šestdesetletnici Nj. c. in kr. apost.
Velič. cesarja Franca Jožefa I. *Vom Direktor.*
O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slovenski propovednik.
Von Prof. Dr. J. Štebinger.
Schulnachrichten. *Vom Direktor.*

Rudolfswert.

Verlag der Lehranstalt. — Druck von J. Krajec' Nachfg.

Verzeichnis

der in den Jahresberichten des Rudolfswerter Gymnasiums erschienenen Abhandlungen.

1855. *P. Engelbert Knific*, Kurzgefaßte Geschichte von der Entstehung der Stadt Neustadt und des Gymnasiums.
1856. *P. Bernard Vovk*, Arithmetische Progressionen.
1857. *P. Ladislaus Hrovat*, Zu Hektors Charakteristik.
1858. " " " Über das aoristische Perfekt in Folgesätzen nach einem Tempus hist. im Hauptsatze.
1859. *P. Rafael Klemenčič*, War Österreich nach dem Tode des letzten Babenbergers ein Erbgut seiner Verwandten oder ein erledigtes Reichslehen?
1862. *P. Ladislaus Hrovat*, Slovenski genitiv.
1863. a) *P. Rafael Klemenčič*, Welchen historischen Wert hat die livianische Erzählung von der Vertreibung der Gallier aus Rom und der Wegnahme des Lösegeldes durch den Diktator M. Furius Camillus, 365 a. u. c.?
b) *P. Ladislaus Hrovat*, Časoslovje latinskega jezika.
1865. " " " a) Hieronim, čegav je? b) Pogojni stavki latinski. c) Begriff — kako pa slovenski?
1866. *P. Ignatius Staudacher*, Popotvanje našega Gospoda in Zveličarja Jezusa Kristusa ob času njegove triletne učitve, kronologično zloženo po štirih evangelistih, in popotvanja sv. aposteljna Pavla.
1867. *P. Ladislaus Hrovat*, Pravila za pisavo.
1868. *P. Rafael Klemenčič*, Chronologische Darstellung der wichtigeren die Stadt Rudolfswert betreffenden Daten, mit besonderer Berücksichtigung des Franziskaner-Konventes.
1869. *P. Ladislaus Hrovat*, Vvod v Sokratovo Apologijo.
1870. *P. Stanislaus Škrabec*, O glasu in naglasu našega knjižnega jezika.
1871. *Adalb. Meingast*, Bemerkungen über den Ablativus absolutus im Lateinischen.
1872. a) *Dr. A. Böhm*, Die geologischen Verhältnisse der Umgebung von Rudolfswert.
b) *L. Kunstek*, F. W. Schneidewins und Ad. Schölls Standpunkte in der Frage über die Motive und den Plan der sophokleischen Tragödien.
1873. *J. Polanec*, Obsežek Demostenovega govora Megalopoljskega.
1874. *Fr. Šuklje*, Tridesetletna vojska v svojih početkih.
1875. *Fr. Sparmann*, P. Hofmanus Peerlkampius qua ratione emendaverit satiras Horatianas, nonnullis ostenditur exemplis.
1876. a) *J. Fischer*, Über Abfassung der Lehrbücher.
b) *J. Ogórek*, Horat. Carm. I, 28 ad dialogi similitudinem revocari non posse demonstratur.
1877. *J. Ogórek*, De Socrate marito patreque familias.
1878. a) *P. Ladislaus Hrovat*, Slovenski dom.

Jahresbericht
des
K. K. OBERGYMNASIUMS
in
Rudolfswert
für das Schuljahr 1908/09.

Inhalt:

Govor ravnateljjev ob vladarski šestdesetletnici Nj. c. in kr. apost. Velič. Franca Jožefa I.
Vom Direktor.

O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slovenski propovednik. *Von Prof. Dr. J. Šlebinger.*
Schulnachrichten. *Vom Direktor.*

Rudolfswert.

Verlag der Lehranstalt. — Druck von J. Krajec' Nachfg.

Govor ravnateljev ob vladarski šestdesetletnici Nj. c. in kr. apost. Velič. cesarja Franca Jožefa I.

Zbrali smo se danes k redki in imenitni slavnosti. Dve človeški dôbi sta pretekli od onega dne, odkar je zasedel naš presvetli cesar Franc Jožef I. prestol svojih dedov, slavni prestol habsburških kronovin in zamenil s težavnim vladarskim poslom brezskrbna leta mladosti, leta, ki so mu tekla v sreči, omejeni na rodbinsko življenje in učenje. Od čeških gozdnatih hribov do sinjega morja Adrijanskega in do Črne gore, od visokih snežnikov in ledenih planjav tirolskih in od Bodenskega jezera do velikanskih gozdov v Bukovini, po vseh kronovinah avstrijskih in pokrajinah krone sv. Štefana, povsodi se zbira danes staro in mlado, da se srčno veseli imenitnega zgodovinskega dne, ko obhaja mili cesar šestdesetletnico svojega vladanja.

In zares! Če se spomnimo onega dne, ko je naš cesar s krepko roko prijel za vladarsko žezlo in če primerjamo ono dôbo s sedanjostjo, moramo z globoko ljubeznijo in hvaležnostjo do Boga slaviti šestdesetletnico plodonosnega vladanja našega cesarja.

Ko je zavladal cesar Franc Jožef I., so bile po vsej državi zmešnjave; kruti upori so jo pretresevali; po krasnih pokrajinah gorenje Italije in plodovitih ravninah ogrskih so se dvignile oborožene čete prekucuhov zoper habsburški prestol. Več ko šeststo let stara habsburška država je bila v nevarnosti, da razpade, kajti poleg političnih zahtev so posamezni narodi stavili tudi zahteve iz narodnega stališča. Na Italijanskem je krotil nezadovoljne prebivalce slavni junak Radecky, proti ogrskim upornikom so se srečno vojevali vrli vojskovodje, med njimi velezaslužni ban Jelačić. Tako je cesar Franc Jožef I. s pomočjo zvestih vojskovodij in hrabrih vojakov pomiril valove ustaje, potem pa je poklical k prestolu zastopnike narodov, da bi z njimi združen dajal zakone. Tako je dobila država novo podlago, primerno spremenjenim časovnim razmeram, država je dobila ustavo in cesar Franc Jožef I. je bil prvi ustavni vladar Avstrije, ki se je leta 1867 na podlagi pogodbe z Ogrsko razdelila v dva dela, ki imata samostalno upravo in zakonodajstvo.

Med cesarjeve prve ukaze spada naredba, da se mora poučevati mladina vsakega naroda v svojem materinem jeziku. In to je podlaga

narodni vzgoji, narodni omiki, na tej podlagi je mogoč napredek. In kako vestno se je izpolnila ta obljuba!

Vladar je obrnil vso pozornost na ljudsko omiko. Preskrbel je šol vsem slojem človeške družbe, da bi vsak razvil prirojeno nadarjenost ne samo sebi na korist, ampak tudi človeški družbi, celi državi. Najprej se je leta 1849 preustrojila srednja šola na podlogi poučnega načrta za gimnazije in realke, ki se je v teku let, ko je metoda napredovala in se zahteve časa predrugačile, spopolnila. Posebno pa nam je letošnje leto prineslo velike spremembe gledé izpitov in metode poučevanja, pa tudi nove zavode, namreč realne in reformne gimnazije. Ko je zavladal cesar Franc Jožef I., je bilo vseh srednjih šol 93, a sedaj jih ima vsa Avstrija 375. Število se je početvorilo. Kranjska vojvodinja je imela leta 1848 samo dve, gimnazijo v Rudolfovem in v Ljubljani, a sedaj ima sedem gimnazij in dve realki.

Ravno tako kakor srednje šolstvo je napredovalo za cesarja Franca Jožefa I. visokošolstvo. Ustanovila so se nova vsučilišča, nove tehnike, akademije za umetnost, akademije za eksport ali izvoz, akademije za trgovino, za rudarstvo, za mornarstvo, visoke šole za poljedelstvo. Posebno pozornost je po ukazu presvetlega cesarja vlada obrnila na obrt. Ustanovila je po celi državi umetne strokovne šole, ponavljalne obrtne šole za vse obrti skupno, a tudi za posamezne posebej po vseh kronovinah. Ljubljana je dobila umetno strokovno šolo za obrt.

Najkoristnejša celi državi pa je postala sprememba pouka v ljudski šoli po zakonu iz leta 1869. Ta zakon, ki zahteva, da morajo otroci od šestega do štirinajstega leta obiskovati ljudsko šolo, je vzbudil novo duševno življenje v narodih, povzročil velikanski napredek v izobrazbi in vzgoji, kakoršnega ni videl svet nikdar poprej. Reči smem, da je cesar Franc Jožef I. s tem ljudskošolskim zakonom duševno osvobodil svoje narode, ker jim je tako odprl pot do večje omike, do večjega blagostanja, do večje samostojnosti. Trditi smem, da je naša država zdaj med najbolj naprednimi državami glede na ljudsko šolstvo.

Velikanski preobrat pa je nastal v trgovini in prometu. Ko je bil naš cesar zavladal, je bilo nekaj čez 1000 *km* železnic v Avstriji. Danes ima vsaka kronovina več kakor 1000 *km* železnic. Črez strme gorske klance, kakor Brenner, Semering, so napravili železne tire, prevrtali visoke gore, skozi katere drdrajo vlaki, kakor Arlberg. Znamenit dogodek v prometu je naprava velike svetovne železnice, ki veže Trst preko Gorice skozi bohinjski predor in Jesenice s severnimi deželami. Do leta 1906 je bilo tržaško pristanišče zvezano z Dunajem edino le z južno železnico, ki se je otvorila leta 1857. Čezdalje bolj se je čutila potreba, da se zgradi nova železnica, katere velik del, tekoči po sloven-

skih pokrajinah, je bil izroččen porabi pred dvema letoma, ostali del pa se v kratkem odpre. To je železnica čez Ture. In mi na Dolenjskem moramo biti presvetlemu cesarju posebno hvaležni za dolenjske železniške proge. Kajti šele pred komaj enim letom sta obe vladi, avstrijska in ogrska, sklenili, podaljšati dolenjsko železnico ter zvezati Rudolfovo s Karlovcem in potem naprej s Kninom v Dalmaciji. In tako dobi Rudolfovo neposredno železniško zvezo z Dalmacijo, Slovenci s Hrvati in Srbi. — Dolgost vseh avstro-ogrskih železnic znaša nad 41.000 km, je torej večja kakor obseg zemlje.

Čudovito se je razširil promet na morju in po rekah, odkar goni ladje parna sila z Resljevim vijakom. Od leta 1848 so se ustanovile parobrodne družbe, ki prevažajo potnike in blago iz avstrijskih pristanišč v tuje dežele, posebno v orijent. Posebne važnosti je avstrijski Lloyd v Trstu, čegar parobrodi plovejo po sredozemskem morju, skozi sueški prekop v Indijo, v kitajska pristanišča in na Japonsko. Po Donavi, ki je za promet med Nemčijo in Črnim morjem najvažnejša reka, preskrbljuje promet poleg mnogih privatnih ladij donavsko parobrodno društvo. Za plovbo in promet je zgrajenih tudi mnogo prekopov v obeh državnih polovicah. Poleg železnic so se umetno gradile in prelagale ceste, uravnale in premostovale reke, osuševali močvirji, napravljali so se po vseh deželah vodovodi, ki dovajajo zdravo pitno vodo ne samo v velika mesta, na Dunaj, Budimpešto, Prago, Zagreb, Ljubljano, ampak tudi v male kraje po Dolenjskem in Notranjskem, tako da se udeležujejo tudi najrevnejše občine dobrot in pomoči države in dežele po nasvetu in volji presvetlega cesarja, ki pospešuje vsa podjetja v povzdigo blagostanja in sreče podložnikov. Toda naš cesar ni pospeševal samo koristnih naprav, ampak tudi s posebno zavzemo umetnost in znanosti, ki so dosegle krasne uspehe. Sezidale so v 60. letih veličastne cerkve, prekrasne učilnice, imenitni dvorni muzeji na Dunaju, gledališča, pa tudi krasna zasebna poslopja. Obe prestolnici, Dunaj in Budimpešta, sta se razvili in razširili za cesarja Franca Jožefa do krasote in velikosti, katero moramo občudovati. Grda ograja z nasipi in jarki, ki so obdajali stari Dunaj, je odpravljena, in lepa prestolnica ob Donavi se prosto širi v krasno okolico livad in gozdov, ki jo oklepajo kakor nežen venec. Iz malega Dunaja ob nastopu vlade cesarja Franca Jožefa je postalo velikansko svetovno mesto. In Budimpešta razprostira na obeh obalih Donave krasne palače po nedogledni ravnini.

Pa kaj nam treba pogled obračati na oddaljena mesta! Poglejmo belo Ljubljano, kako je napredovala od leta 1848. Prebivalstvo se je podvojilo, Ljubljana ima blizu 40.000 prebivalcev.

Ko je leta 1895 hud potres razdejal mesto, je obupano prebivalstvo menilo, da je Ljubljana vničena, da se ne popravi v sto letih, kar je podrl potres v eni noči. Tedaj je prihitel presvetli cesar v Ljubljano, tolažit svoje otroke, pomagat revežem. Ko je videl grozno razdejanje, so ga solze polile. Da bi utešil obupane Ljubljančane, je podaril veliko svoto v prvo pomoč. In po njegovem vzgledu so pomagali vsi sloji, država, dežela, posamezniki, pa tudi mesta izven kranjske dežele, kakor Dunaj, Praga, Zagreb in druga. In tako si je opomogla Ljubljana po milosti presvitlega cesarja in naklonjenosti državnega zbora, ki je dovolil Ljubljani večmiljonsko brezobrestno posojilo v ta namen, da se podrte hiše, bilo jih je 160, na novo pozidajo, in ostale popravijo. Dandanes stoji Ljubljana pomlajena, velika in lepa kakor še nikdar. Poleg lepih vil in palač zasebnikov stoji velikanska vladna in justična palača, deželni muzej Rudolfinum, dve novi gimnazijski poslopji, licejska knjižnica, krasen deželni dvorec. Pa tudi v duševnem oziru je napredovala Ljubljana za vladanja cesarja Franca Jožefa. Poleg mnogih časopisov razne vrste, ki v Ljubljani izhajajo, se je ustanovila Slovenska Matica, Glasbena Matica, več znanstvenih in pevskih društev. Vse kaže, da se je Ljubljana za vladanja cesarja Franca Jožefa prebudila k novemu življenju v vseh strokah duševnega delovanja.

A naš cesar je tudi vojak z dušo in telesom. Že kot nadvojvoda se je odlikoval leta 1848 v bitki pri „Santa Lucia“ z vrlo hrabrostjo. Maršal Radecky sam mu to spričuje, pisoč: „Videl sem sam, da se ni nadvojvoda Franc Jožef ganil, ko se je blizo njega razletela krogla iz topa.“

Pri Solferinu (1859) so občudovali vojaki cesarjevo pogumnost, ko se je cesar sam postavil enemu bataljonu na čelo in vojake ohrabil, rekoč: „Naprej junaki. Tudi jaz imam ženo in otroke.“ Leta 1866 so napadli sovražniki Habsburžanov Avstrijo od severa in juga. Četudi je zmagal nadvojvoda Albreht Italijane pri Kustoci popolnoma in admiral Tegetthof razbil italijansko brodovje pri otoku Visu, da so se ostanki komaj rešili v Jakin, je vendarle Avstrija zgubila beneško deželo vsled poraza na severnem bojišču proti Prusom. — Dvanajst let pozneje je zasedla avstrijska vojska Bosno in Heregovino. Bil je 19. avgusta 1878, ko je habsburški orel zaplapolal na Serajevskem gradu v znamenje, da je glavno mesto Bosne v avstrijskih rokah. Drugi dan je imel uhod vojskovodja Filipovič z mnogobrojnim vojaštvom. Mostar, glavno mesto Heregovine, je prej zasedel general Jovanovič, ki je bil pridrl iz Dalmacije. In tako sta ta dva generala privojevala presvetlemu cesarju dve lepi deželi, kateri je skupna avstro-ogrška vlada oskrbovala po sklepu berolinske konference skozi celih 30 let. Letos pa je cesar s patentom 5. oktobra proglasil te dve deželi kot last habsburške vladajoče hiše.

In s tem aktom se je tudi cesarju srčna želja izpolnila, da sta Bosna in Hercegovina, ki sta bili že nekdanj pod avstrijsko oblastjo, se zopet združile s habsburško krono. Prebivalcem Bosne in Hercegovine, ki so ječali po bitki na Kosovem polju leta 1389 skozi štiristo let pod krutim turškim jarmom in mohamedansko strastjo, je božja previdnost naklonila boljšo bodočnost v verskem in narodnem oziru. Sedaj, ko sta postali te dve revni deželi last presvetlega cesarja Franca Jožefa I., bodo prebivalci deležni postali više omike in vsestranskega napredka. Da je bila srčna želja vsega prebivalstva Bosne in Hercegovine priti pod vladu habsburške rodovine nam kaže to, da prihajajo sedaj deputacije iz različnih mest Bosne in Hercegovine, zahvalit se presvetlemu cesarju za aneksijo; 26. novembra se je poklonilo 400 katoličanov pod vodstvom nadškofa Serajevskega dr. Stadlerja.

Vsled tako neumornega delovanja presvetlega cesarja se zanimajo narodi naše velike države za vse dogodke cesarske rodbine in jih spremljajo z veseljem, ako so veseli, če so pa žalostni, sožaljujejo. Spomnimo se, kako krasen je bil sprevod na Dunaju ob srebrni poroki cesarjevi, kako velikanske so bile ovacije na Ogrskem ob razstavi tisočletnega obstanka. In letos se je poklonila sedanost in preteklost in s preteklostjo pradedi vladajoče rodbine habsburške presvetlemu cesarju Francu Jožefu, velikemu potomcu slavne rodbine habsburške. Kranjska dežela je bila zastopana v tem sprevodu od 700 oseb s 40 konji in 10 vozovi. Na čelu celi kranjski skupini so jahali trobentači in zastavonosci z Dolenjskega, tem je sledil „zeleni Jurij“, potem Belokranjska svatba, nato narodna noša iz ljubljanske okolice in nazadnje lovci, ki so gnali divjega kozla z zlatimi rogovi, predstavljajoči motiv iz lepe planinske pravljice Zlatorog. In ta skupina je bila najlepša celega spreveda.

Pa ne samo vladarsko poslovanje je pridobilo cesarju sreca narodov, ampak zlasti njegove osebne lastnosti, pred vsem vzbuja njegov velik in blag značaj v narodih ljubezen in udanost, ki, četudi se časovne razmere spreminjajo, vedno bolj narašča in ki je prikipela ob vladarski šestdesetletnici do vrhunca.

Neumorna je cesarjeva vladarska vestnost, neprenehljiva je njegova delavnost, neizčrpljiva je njegova velikodušnost in dobrotljivost. Nikdo ni natančnejši od cesarja, nikdo pridnejši nego on; po zimi vstaja redno ob peti, po leti ob četrti uri; ob šesti uri že sprejema generalne adjutante in poročevalce iz kabinetne pisarne. Kdo sodi o drugih tako milo, tako prizanesljivo kakor on? Nikogar ne odslovi cesar brez tolažbe, ki se mu je približal s kako prošnjo. Ni dneva v letu, da ne bi podaril cesar znatne svote za zidanje kake cerkvice ali šole — naj si bo še tako majhna in Bog ve kje v gorah ležeča, ako zanj prosi.

Ako zadene kje v državi prebivalec velika nesreča, takoj hiti blagi cesar tja, tolaži nesrečneže, pomaga revežem, ohrabljuje obupane in olajšuje bedo od nesreče zadetih, kolikor premore. Tako je prihitel v Segedin, ko je leta 1879 velikanska povodenj razdejala skoro vse mesto, tako v Ljubljano, ko je grozen potres mesto bil hudo porušil l. 1895.

A z mnogimi bridkostmi in težavami je skušala Božja previdnost našega ljubljenege cesarja v preteku 60 let. Nemila smrt mu je vzela l. 1889 edinega sina, ljubljenege cesarjeviča Rudolfa v najlepši dōbi življenja, njegov slavni stric, zmagoviti maršal nadvojvoda Albreht, je podlegel pljučnici; tudi svoja brata, ki jih je srčno ljubil, je kmalu izgubil. Nesrečnega cesarja Maksimilijana, ki je bil deset let poveljnik našega brodovja in si je kot admiral velike zasluge pridobil za razvitek naše mornarice, so Meksikanci ustrelili, in nadvojvodo Karola Ludvika je smrt nenadoma pobrala. — Najbolj je potrta našega cesarja smrt blage cesarice Elizabete, katero je umorila zverska roka fanatičnega anarhista. Od silne žalosti potrta in globoko ginjen je cesar vzdihnil: „Tudi meni ne prizanaša usoda.“

Toda po vsakem hudem udareu je cesarja tolažila njegova trdna vera in udanost v voljo Božjo in neprenehljiva delavnost in skrb za blagor svojih narodov, katere tako srčno ljubi in katere bi rad vse osrečil.

Vojaška zmernost in priprostost sta ohranili cesarja zdravega skozi vse življenje; še le leta 1907 ga je vsled prehlajenja napadel hud kašelj, a njegova narava, utrjena od dela in truda, je tudi to bolezen premagala in na njegovi elastični in viteški postavi se visoka starost prav malo pozna. Kratke bolezni so minule brez hudih posledic in ga niso upognile.

Danes je najlepši dan, ki je napočil habsburški vladajoči rodbini od Rudolfa I. do 2. decembra 1908. Nobenemu vladarju iz habsburške hiše ni naklonila previdnost božja tolike milosti, kakor presvetlemu cesarju Francu Jožefu I. Podelila mu je visoko starost, 60letno vladanje, krepko zdravje, da lahko premaguje vse telesne in duševne napore, jekleno vstrajnost, ki je premagala vse napade vunanjih in notranjih sovražnikov habsburške države, izredno modrost, da temeljito presoja vse težavne zagonetke vladarskega posla, čudovito usmiljeno srce, da tolaži bedne in žalostne, da pomaga revežem, miroljubnost, za katero mu niso hvaležni samo podaniki, ampak ves svet, miroljubnost, ki je postala vzgledna vladarjem evropskim. Pa dasi miroljuben vladar, bo zapustil nasledniku za 51.000 *km*² večjo in močnejšo državo, kakor jo je prejel od prednika. Ko je zavladal naš cesar, so napadli državo vnanji sovražniki, pa tudi v notranjem se je država borila za obstanek; na Dunaju in v Budimpešti se je puntalo ljudstvo, a ob šestdesetletnici ima

država s sosedi mir, podaniki pa se oklepajo vladarjeve osebe z ljubeznijo in spoštljivostjo, v njem vidijo svojega rešitelja, svojega osvoboditelja, za Bogom svojega največjega dobrotnika.

Zlasti pa moramo mi Slovenci hvaležni biti presvetlemu cesarju, kajti šele od leta 1848 se pričinja za slovenski narod pravo duševno življenje, duševni napredek. Sloveščina se je uvedla v šole in urad; od tedaj se je začelo naše ljudstvo izobraževati na naravni podlagi. Če primerjamo sloveščino pred 1848. letom s sedanjo, kolika razlika! Lepota slovenskega sloga v naših klasičnih spisih in leposlovnih časopisih je občudovanja vredna. Ta lep napredek v sloveščini pa je povzročil pred vsem pouk v ljudski šoli. Pred letom 1848 je hodila komaj $\frac{1}{5}$ za šolo sposobnih otrok v šolo, in tedaj so bile ljudske šole le v večjih krajih, po mestih in trgih; a dandanes ima vsaka občina svojo ljudsko šolo. Pri veliki ukaželnosti slovenske mladine smemo upati, da bodo v nekaterih desetletjih izginili analfabeti in da prešine izobrazba na podlagi materinega jezika vse sloje slovenskega naroda.

Kaj pa vi, predragi dijaki, kaj pa bode te vi danes dali milemu cesarju kot darilo k vladarski šestdesetletnici? Glejte mesto, v katerem vi študirate, je ustanovil Habsburžan Rudolf IV., gimnazijo, katero pohajate, si bistrite duh, in blažite srce s poukom raznih predmetov, je ustanovila cesarica Marija Terezija iz habsburške rodovine, in sedanji naš vladar, mili cesar Franc Jožef I. je dal razširiti gimnazijo v osemrazredno.

Vaši predniki so stali vselej neomahljivi na strani Habsburžanov v krutih bojih zoper Turke, v bojih zoper nenasitljivega Napoleona, in za časa cesarja Franca Jožefa I. so hrabro odbijali napade Italijanov na posest Habsburško in so leta 1878 pri okupaciji Bosne in Hercegovine navdušeno šli v boj za slavo presvetlega cesarja Franca Jožefa I.

Kakor so vaši predniki skozi mnoga stoletja izkazovali neomahljivo zvestobo habsburški dinastiji, tako morate tudi vi zvesti biti v bodočnosti. Vse za vero, dom in cesarja, naj bo vaše geslo. Iz prepričanja stojte tam, kjer stojé Habsburžani, v habsburškem taboru je bodočnost Slovencev. Glejte, da se bo tudi v bodočnosti smelo trditi: „Hrast se omaje in zid, zvestoba Slovenceu ne gane.“ Globoko uverjen, da plamti v mladih vaših srcih zvestoba do Boga, zvestoba do našega vladarja, kličem iz dna svojega srca:

Bog ohrani, Bog obvaruj, Bog živi presvetlega cesarja Franca Jožefa I.!

O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slovenski propovednik.

Spisal dr. Janko Štebinger.

L. 1604. je poklical škof Hren v Ljubljano kapucine, da mu pomagajo z besedo in vzglednim življenjem zatreti protestantsko gibanje in dovršiti katoliški preporod. Kot sloveči cerkveni govorniki so se razširili po vsej deželi. L. 1634. jih najdemo v vipavskem Sv. Križu, nato so se naselili tudi v Krškem, Kranju, Novem mestu in nazadnje l. 1706. še v Škofji Loki. Med kapucini je našla konecem 17. in v prvi polovici 18. stoletja tudi slovenska književnost marljivih delavcev. Ivan Svetokriški in o. Rogerij iz Ljubljane sta gojila cerkveno govorništvo, o. Hipolit iz Novega mesta je prvi izdal v slovenskem prevodu Tomaža Kempčana „Hoyo za Kristom“ in se bavil s slovenskim jezikom. Na tem polju mu je sledil o. Bernard Mariborčan, ki je v rokopisu zapustil „Dictionarium germanico-slavonicum“; škofjeloški kapucini pa so kot početniki slovenskih pasijonskih iger položili temelj narodni dramatiki. Najznamenitejša osebnost v tej dobi pa je brez dvoma imenovani o. Ivan Svetokriški, ki je nekako sto let potem, ko je izšla zadnja protestantska knjiga, ob hudi suši na našem slovstvenem polju začel prvi izdajati slovenske pridige in si zaslužil ime „očeta slovenske homiletike“.

I.

Življenjepisni podatki o Ivanu Svetokriškem so pičili, ker so samostanski in provincijski arhivi za časa Jožefa II. jako trpeli. Toliko je gotovo, da se je rodil v vipavskem Sv. Križu, ali vsaj v svetokriški župniji, ne pa v Črničah pri Gorici, kakor so nekateri domnevali. Pri kapucinih obstaja namreč star običaj, da se vsak po svojem vstopu v red naziva le z redovnim imenom, kateremu dostavlja kraj, oziroma župnijo rojstva. Na naslovnih listih pridig in na koncu posvetil čitamo: „P. F. Joannes Baptista à Sancta Cruce Vippacensi Capucinus“, ali pa „F. Io. Baptista à S. Cruce“. Pristavek „Vippacensis“ je pač dodal, da loči Sv. Križ od drugih enako imenovanih krajev, ali pa zato, ker je bil Sv. Križ takrat integralen del vipavske fare; saj je še sedaj oddajatelj kriške župnije začasni dekan vipavski. V slovenskem predgovoru k prvemu zvezku svojih pridig imenuje svoj jezik „moj Vippauski.“

Kdaj se je narodil naš otec, nam ni znano. Mrtvaška knjiga (mortuarium) goriške kapucinske knjižnice ima vpisano, da je umrl v Gorici l. 1714. „aetatis in religione transactae 51 ann.“ Umrl je torej kot jubilar, ko je preživel v samostanu 51 let; kajti „aetas in religione transacta“ pomenja leta po slovesni obljudi (a professione). Ako torej odštejemo ta leta in dobo novicijata, tedaj je stopil v kapucinski red okoli l. 1660., rojen pa je bil nekako med leti 1640—1645. Goriški prošt P. A. baron Codelli je v življenjepisih goriško-furlanskih pisateljev omenil prvi tudi Ivana Svetokriškega ter pravi med drugim, da je bil iz plemenite rodovine Leonellijev (della famiglia de' Leonelli). Kakor je Jos. Balič dognal, je bivala rodovina Leonelli nekdanj gotovo na Vipavskem in sicer že v šestnajstem stoletju. „Oče mu je bil bržkone Ivan Krstnik Leonelli, plemenitaš nižje vrste beneškega pokolenja, a mati Slovenka iz plemenite obitelji rihenberske.“

Sv. Križ je sedaj skozinskoz slovensko mestice, a za časa Ivanove mladosti je bilo v njem precej italijanskega življa. Vrhovno oblast so imeli Attensi, ki so bili iz čedadске okolice na Furlanskem doma in imeli obširna posestva po Goriškem. Njihovi uradniki v Križu so se v svojih spisih posluževali italijanščine. Italijanskega izvora sta bili plemenitaški rodbini Filipuzzi in Petrogalli. Na podlagi teh dejstev lahko rečemo, da se je o. Ivan z italijanščino seznanil kolikortoliko že v Križu samem; vendar mu je bila materinščina, t. j. slovenščina, nad vse draga, da jo v svojih spisih imenuje svoj lasten jezik, Slovenijo svojo „ljubo deželo“ in narod slovenski svoje „dobro ljudstvo“. V vseh imenovanih rodbinah je vladala prava pobožnost, kar nam pričajo duhovniki, ki so izšli iz njih. Mnogo so k temu pripomogli kapucini, katerim je grof Friderik Attens iz lastnega premoženja sezidal samostan in cerkev v Križu. Redovniki so prevzeli preskrbovanje romarjev in popotnikov; kajti takrat je bilo občevanje po vipavski dolini zelo živahno, ter so marljivo pridigovali v svoji cerkvi in hodili pridigovat tudi v Idrijo in sicer sedemnajstkrat na leto, posebno v adventu in postu. Ljudstvo je romalo k Sv. Križu kar v procesijah, in kakor poroča Št. Kocijančič, je bilo do dvanajst tisoč obhajancev na leto. Že kot deček se je zanimal za kapucine. Kakor nam pripoveduje v tretji knjigi svojih pridig (str. 407), je radovedno vprašal nekega patra, ko je prvič čul v samostanu ob polnoči zvoniti, zakaj kapucini jutrnice ponoči molijo in ne čez dan. Iz njegove mladosti nam Codelli poroča, da je bil jako pobožen.

Njegova nadaljna vzgoja je bila povsem italijansko-latinska, naj se je že učil v Gorici pri jezuitih, ali kje drugod v Italiji. Komaj je dovršil modroslovne nauke (neznano kje), že se je zaklenil — notranjemu glasu sledeč — radovoljno v tesno samostansko celico pri Sv. Križu. Po prestanem novicijatu so ga posvetili v mašnika in ga odločili za slovenskega pri-

digarja štajerske kapucinske provincije, ki se je ustanovila l. 1608 in obsegala samostane po Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Goriškem.

Z vso navdušenostjo se je poprijel mladi kapucin svojega vzvišene-
nega poklica. Vežbal se je po grških, latinskih, italijanskih in nemških
vzorih ter predaval svoje nad vse vestno sestavljene govore z mlade-
niškim ognjem in z veliko ljubeznijo do Boga in bližnjega. Ljudstvo se
je kar trlo k njegovim pridigam, da je bila večkrat cerkev premajhna.
Zato je v poletnem času propovedoval kar na prostem, v senci košatih
lip in mogočnih hrastov, kakor nam priča pridiga na čast sv. Lovrencu
v tretji knjigi. Lastnih dogodkov je vplel med svoje govore le prav
malo, zato zajamemo iz njih le neznatne prispevke za njegovo življensko
sliko. Bil je nekaj časa v Benetkah; menda je nadaljeval tam svoje študije,
kjer je v Markovem domu občudoval sliko sv. Frančiška, katero je
baje dal naslikati bogaboječi opat Joahim sto let pred rojstvom imeno-
vanega svetnika (III, str. 509). Tri leta je deloval kot pridigar v Ljub-
ljani, ter zagotavlja ob slovesu, da nikdar ne pozabi „na letu boga-
boječe Lublansku mestu . . . na leta bogaboječi folk, na lete poštene
ludy, na letu žlahtnu mestu“. Prosimi hoče Boga, „de bi ta folk poterdil
v' svoji sveti gnadi in nyh pamet resvetil, de bi tu dobru od hudiga
rezločit znali, tu dobru Bogu dopadeče izvolili inu od tiga hudiga se
zderžali, kakor te try lejta per moyh pridigah so šlišali“ (IV, str. 485).
Kdaj je preživel ta čas med Ljubljancani, je težko določiti. Da se je
tudi sicer večkrat mimogrede oglasil med njimi, kaže vsebina nekaterih
prigodnih propovedi. O Svetokriški je bil baje tudi član ljubljanskega
znanstvenega društva „Academia operosorum“ s priimkom „Promptus“
in se trudil za povzdigo slovenskega jezika; toda v seznamku udov iz
l. 1701. ni njegovega imena.

L. 1679. je o. Svetokriški postal gvardijan kapucinskega samostana
v Trstu; od 19. junija 1682. pa je načeloval v isti časti kapucinom pri
Sv. Križu v vipavski dolini; od tam je prišel 28. aprila 1684. kot gvar-
dijan v Ljubljano, a čez dve leti se je povrnil spet v Trst. Dne 3. sept. 1688.
so ga izbrali za gvardijana novomeškim kapucinom, kjer je ostal do
5. maja 1690. Od 10. sept. 1693. do l. 1695. je bil gvardijan v Gorici,
kjer je preživel tudi zadnja leta svojega plodonosnega življenja in umrl
17. oktobra l. 1714., kakor so zabeležili štirje „mortuariji“ provincijskega
arhiva.

II.

O. Ivan Svetokriški je po reformaciji do Pohlina eden najdelavnejših
slovenskih književnikov. V dobi šestnajstih let, od 1691.—1707., je izdal
petero obsežnih knjig, kar je bilo za tedanje slovenske razmere veliko
delo. „Jest vejm, de veliku njih se bodo čudili — tako piše v pred-

govoru prvega dela — de jest sim se podstopil moje pridige drukat sturiti v' slovenskim jeziku, dokler dosehmal obeden nej tiga sturil, de si lih veliku lepši slovenski jezik so imeli, kakor je moj Vippauski.“ To pa je storil na izrecno željo duhovnikov, ki so ga večkrat prosili, da jim posodi svoje slovenske pridige v prepis, ali pa jih izda v tisku. „Zatoraj jest hočem lete moje dobre priatele pohlemlu bugat in tulikain jim pomagat kulikain premorem, dokler Tertullianus pravi: „Quid tam malignum quam nolle prodesse, cum possis.“ Nato priporoča, da bi se v slovenskem jeziku tiskalo več pridig; s tem bi bilo pred vsem pomagano onim, ki nimajo časa dolgo študirati, ali pa katerim manjka potrebnih in primernih književnih pripomočkov. O svojih pridigah sodi skromno; ne bo ga strašila graja in neprijazna sodba, pa tudi ne posmeh: ako bi se vsak bal zasmehovanja, bi pač malokdo kaj objavil.

Po tedanji navadi obsega obširni naslov celo prvo stran ter se glasi: „*Sacrum promptuarium singulis per totum annum dominicis et festis solemnioribus Christi Domini et B. V. Mariae, praedicabile; e sacrae scripturae, sanctorumque patrum scriptis erutum, necnon veterum, recentiorumque authorum historiis, non minus laboriose quam copiose roboratum. Ab admodum V. P. F. Joanne Baptista à Santa Cruce Ordinis F. F. Minorum Capucinatorum concionatore, Slavo compositum idiomate, multorum votis expetitur, in duas partes divisum in lucem editur. Pars prima. Venetiis, MDCXCI. Ex officina Zachariae Conzatti. Superiorum permissu.*“ Mala 4^a, 13 nepag. listov + 232 + 216 str. + 1 l.

Prvo knjigo je posvetil novomeškemu proštu Frideriku Hijeronimu grofu Lanthieriju, „*Libero baroni in Schenhaus, Domino Vipaci, Reifenbergi; haereditario Pincernae in supremo Goritiensi comitatu, praeposito Rudolphsbertensi, nec non archidiacono Inferioris Carnioliae.*“ Devet strani obsegajoča latinska dedikacija nam kaže Svetokriškega kot izbornega stilista, kakor tudi posvetila v ostalih štirih knjigah. Ni bil Cicero njegov uzor, pač pa se iz njih zreali globoka načitanost bogate patristične literature. Zanimiva pa so ta posvetila tudi po svoji vsebini, v kateri o. Ivan ni mogel zatajiti svoje plemenitaške krvi. S posebnim spoštovanjem se obrača do svojih zaščitnikov in mecenov, ki so omogočili njegovo delo, da ga izroči javnosti; v duhovitih frazah slavi njih vrlino in zasluge: bizantinizem tedanje dobe je obsenčil tudi njega. Skušajmo podati v slovenskem prevodu približno doslovno vsebino posvetila svojemu rojaku, akoravno izgubi presajena cvetka mnogo svoje prvotne bujnosti, da spoznamo duhovitega otea tudi od te strani! S pesniškim zanosom razlaga Lanthierijev grb, s katerim je odičil list pred dedikacijo.

„Prejasni in prečastiti gospod grof! Ko sem se lotil še pred dnevnim svitom razlage svetega zaklada teh pridig, in ko so mi oči vsled pre-

mnogih prečutih noči postale meglene, me je polagoma zalotil spanec in mi čutila tako vspaval, da se mi je zdelo tudi pri zaprtih očeh, da se odpira mojemu pogledu skoro drug svet. Kajti med tem, ko je bilo obličje neba očiščeno tudi najmanjših meglic, se mi je spuščala z neba slika lune s trojno vrsto zvezd obdane. Orel pa je plaval kar najhitreje z neprestrašenim očesom, da si ogleda žareči planet, prhutaje s častečim šumom in ves takorekoč v neskončnem morju plavajoč se je bližal krogli žarkov, da se je zdelo, kakor bi se iz tega kraljevega diadema venčal. Ko sem bil vsled tega prestrašen in se prostora nisem zavedel ter vsled silnega žarenja kakor slep povetil oči, se me je bilo ne manjše občudovanje polotilo. Nato pa sta dva častitljiva leva vsled obilnega bleska grive pri tem nepremičnem in svečanem pogledu bila kakor pribita in nista mogla dvigajočega se orla doseči. Tam pa so goro, od vseh strani obdano z lučjo, oblegali (na njenem vrhu so si stari narodi mislili postavljeno svetišče pobožnosti in kreposti). Na vrh te gore se je morala neka ženska, kateri ni manjkalo nič veličastnega do dostojanstva, enkrat polnih korakov vzpenjati, nato pa spet se spuščati navzdol, omahovaje pod težkim bremenom knjig, čelad in podobnega. Med tem pa se mi je pred očmi dvigala presvetla podoba Lanthierijeva, v ušesih mi je donel preljubki glas Lanthierijev, v duši pa se mi je porajalo preljubeznivo in vsega spoštovanja vredno ime Lanthieri, in zdelo se mi je, da odmeva vsa okolica orožja in se skončuje v zadnji zlog tega imena.

Vznemirjen in nevedoč, kaj vse to pomeni sem stezal roke proti nebesom in prosil, da mi odkrije to skrivnost; a pri tem me je dobrodošel globok spanec odrešil. Tedaj pa se je moj boljši in po zagonetki te vizije zmešan del zopet zavedel, in po kratkem premišljevanju posvečenem razlagi teh sanj sem takoj spoznal, da moram ubogo delo svoje pameti, kateremu sem ravno takrat svoj trud posvečal, pokloniti prejasnemu, prečastitemu Tvojemu Gospodstvu. Edino to tedaj, kar tako težko prenaša Tvoja skromnost, prejasni grof, mi bodi dovoljeno, en del in sicer prav majhen Tvoje slave pokazati. Tvoje prednike, katerih veličastnosti in pobožnosti požrečni zob časa skoraj nič ni ugonobil, in pa Tvojo dobrotljivost in vernost, po katerih se od dne proti volji let odlikuješ, tako da boš še pri naših potomcih živel, in vse tiste posamezne čednosti, po katerih se Tvoj veleplemeniti rod odlikuje, sem povprašal z ugodnim uspehom.

In tako tedaj komu ni jasno, da je luna, bliščeča se v potokih luči, eno izmed Tvojih znamenj! Kakor namreč ta, odlikujoč se med svetlimi zvezdami — katere so med njenimi čestilkami — zajema solnčne žarke v polno naročje, potem pa jih radodarno deli temni noči: tako tudi Ti, bolj kakor višave Tvojega plemenitega rodu, ki niso bile nikdar

zastrte z oblaki zmot, razlivaš predobrotljive zaklade svoje duše, oblagodarjene z nebeškimi darovi, kakor žar od Boga Tebi podeljen, tako bogato na vse, da si gotovo vsem po svoji poštenosti, mnogim po modrosti kakor tudi po dostojanstvu, razvrščeni rekel bi kakor trojna vrsta zvezd, predpostavljen (praepositus = prošt) v največji časti od vseh. Med one Te torej po pravici štejem, o katerih pravi apostol v pismu do Filipčanov: „Svetite se kakor luči v vesoljstvu!“ Ali kakor se ona nikakor ne obotavlja svojih srebrnih korakov v mrak zastaviti, nasprotno pa se brani svojo svetlobo razgrniti nad črne sence noči: enako tudi Ti, prejasni grof, s sipanjem svojih dohodkov, bodisi da greš iz hiše ali v hišo, razsipaš svojo ljubezen po nesrečnih skrivališčih bede, in če se tam Tvoja dejanja bolj kažejo, tako da se z nasprotnimi lahko primerjajo, bi gotovo komaj mogla poroditi Tvoja sredstva svetlejšo luč, kakor ko jih porabljaš v lajšanje bede ubožcev. S tem pa dosežeš tudi to, s čemer posvetiš svoje preslavno ime večnosti, da razpolagaš, kar se na svetu sicer nizko ceni, s sredstvi, služečimi v rast svojih kreposti. Katera krivičnost časov bi Te mogla kdaj izbrisati iz sredine živečih! Naj cveto šole znanosti, naj se zrušijo, katere so te že zdavnaj bile imenovalе svojega prvaka in v Tebi izkusile svojega mecenā, naj se kopičijo ali izostajajo dostojanstva, ki Te zahtevajo, če hočejo imeti osrečujočega nositelja: v ustih vseh boš vse slave vreden in to po vsej pravici. Tebe je namreč prisiljena kohorta (četa) toliko ubožcev in taka revščina sirot, katere noč in dan varuješ in rediš, Tvojo ljubezen razglašat; in če bodo ti vsi tekom časa molčali, bo vendarle moja vernost tje do konca sveta obstajala in nikakor ne molčala, nasprotno na sodni dan, ko bo zbran ves zbor, med tem ko bo poslednji sodnik večino ljudi zaradi pomanjkanja ljubezni v pekel pahnil, bodo kapucini v zboru vseh iz lastne izkušnje pričali, da si lačne nasičeval, žejne napajal, popotnike sprejemal in nage oblačil. Ti, prejasni grof, nisi le naš najmilostljivejši zaščitnik, ampak tudi najslajši naš oče. Kakor namreč očeta do otrok ne vodi samo ljubezen, ampak še večje obilice dobrot, tako tudi Ti nas ne objemaš samo z najradodarnejšo dobrohotnostjo, ampak nas premaguješ s prav posebnimi dobrotami s tem, da nas hraniš in ob enem nudiš vzgled, kateremu naj vsi ljudje slede.

Kaj bi še nadaljeval! Prave ljubezni sliko je upodobila vernost v Tebi. Zato so moje sanje orla kazale, kateremu je lastno svoj plen drugim ptičem pokloniti, ker šteješ med največje darove sreče, deliti revežem to, kar se je izteklo na Te bodisi od Tvojih prednikov, bodisi iz dohodkov cerkve — in orla tedaj venčajočega se z žarom, ni čuda, da se zapazi — najdragocenejša nagrada, ki je pripravljena Tvojim čednostim v nebesih.

Nadalje sem se čudil dvema levoma, ki sta tako nepremičnega koraka obstala, da popolnoma nič nisem vedel, ko je vendar to njihova navada, da spe z odprtimi očmi, ali čujeta ali spita, ali ob enem oboje počneta. Ti pa, prejasni grof, si pred vsem tisti božji izrek dosegel: „Pravičen kakor lev“. Ti spiš in čuješ: Ti spiš, ko se zaglobljen naslajaš v molitev z nadzemskimi stvarmi, in čuješ, ko sprejemaš z veseljem na svoje rame vse dolžnosti svojega stanu čez svojo moč zato, da lajšaš drugim trdo njihovo usodo. In spiš od vseh teh zahtev odstranjen, katere vsled neke naravne nagnjenosti človeške zahteva škrtljivost in častihlepnost, in čuješ, ko imaš oči svoje duše obrnjene vedno v božjo voljo. Ti, kateremu ne more posmrtna vrsta let nič odtegniti, pač pa mnogo zavidati, posvečaš svoje moči nalogi, k čemer Peter Damianus predstojnika vzpodbuja rekoč: „Lev spi z odprtimi očmi, in tudi ti počivaj tako ločen od sveta, da nikoli ne prenehaš vedno čuti v Gospodu!“ In spiš, ko Te neprestrašenega po raznih slučajih usode niti nesreča Tvojega srca ne omaja, niti nesreča ne napravi prevzetnega. In čuješ slednjič, ko uglajaš kot previden pastir z vzgledom svoji čredi pot odrešenja. In ni čudno, kajti genij preslavnega Tvojega rodu je tak, da se za velika dela rodi, večja podvzema in največja hvalevredno vrši. Tako da je Fama sama, posebljena v sliki tiste matrone, ki se mi je zdela, da gre na goro čednosti in pobožnosti, priznavala, da omaguje pod težo del, katera so Tvoji predniki v skupni prosep domovine že zdavnaj preodlično bili izvršili in katera se naj od potomcev prejasne rodovine še izvršijo.

Toda glej, med tem ko oznanjam, da si prvi, da si velik po svojem rodu, pobožnosti, vernosti, ljubezni in po vseh čednostih, obsojam samega sebe. Kajti če se namreč velike stvari za velike može spodobijo, in če sem si vendar drznil to majhno delce, tudi po najmanjši zaokroženosti dovršeno, Tvoji milosti posvetiti, mi vendar obljubuje odpuščenje, prejasni grof, Tvoja dobrotljivost, in bo moje najvišje spoštovanje do Tebe zaslužilo zaščito. Kakor namreč orel po Plinijevih besedah s svojim previsokim poletom zakrije sence, tako upam, da se bo vsa senca tega nedovršenega dela vsled Tvoje ljubeznivosti razpršila, in če je kaj pomanjkljivega, to se naj skrije pod senco Tvojih peruti, s katerimi se ne braniš počastiti, podpreti in podžgati to nezatno delce. Večno bom potem pod zaščito; Ti pa na veke vseh vekov spomina vreden med nebeščani živi in sveti med njimi kakor zvezda na vekov veke, kakor se sedaj bliščiš med živimi; kajti pisano je: „Pot pravičnih pa se vije kakor svetla luč in raste do konca življenja.“ Tako molim, želim in prosim. Osvoji si naj nebesa in večno živi! Prejasnemu in prečastitemu Gospodstvu Tvojemu najudanejši in preponižni služabnik F. Iv. Krstnik od Sv. Križa.“

Kakor kaže časoslov na koncu panegirika, je posvetil knjigo do-
brotniku novomeških kapucinov l. 1691. O toliko proslavljenem proštu
Lanthieriju nam sicer ni mnogo znanega. Dvanajst let je opravljal to
častno mesto; skrbel je po očetovsko za reveže in dal pozlatiti glavni oltar;
a l. 1696. je odstopil zaradi bolezni v prid svojega nečaka Rajmunda
Lanthierija, kanonika olumuškega in župnika pri Št. Jerneju.

Za tem posvetilom se obrača v slovenskem predgovoru „ad bene-
volum lectorem“. Iz njega izvemo, kaj ga je napotilo, da je izdal svoje
pridige v tisku, o jeziku in besednem zakladu; dodal je pregled črk
z navodilom izgovarjanja. Ako je kaj nejasnega, bo vsak Slovenec pravo
posnel iz zmisla in iz zveze besedi. Če bodo te njegove propovedi raz-
umljivo pisane in uspešno vplivale na duševno življenje, tedaj hoče z božjo
pomočjo izdati v kratkem še drugi del nedeljskih pridig in ostale štiri
dele, ki ima pripravljene. Prvi izmed teh bi obsegal praznike, drugi pri-
pravo na dobro spoved, razlago božjih in cerkvenih zapovedi; v tretjem
delu hoče združiti propovedi za razne prilike in potrebe, v zadnjem pa
proti grehu. Ta svoj prvotni načrt je spremenil v toliko, da je razlago
deset zapovedi in nauk o dobri spovedi uvrstil v drugi del nedeljskih
pridig, cerkvenih zapovedi pa v celoti ni objavil. Tretja knjiga obsega
govore za praznike, četrta priložnostne in peta, kakor se je prvotno na-
menil, razpravlja pred vsem razne grehe.

Prvo knjigo je o. Svetokriški razdelil v dva oddelka. Prvi oddelek
obsega 18 pridig in sicer od prve do šeste nedelje po veliki noči, binkoštno
nedeljo, Telovo in od prve do devete nedelje po sv. Trojici. Drugi del
prve knjige (subdivisio partis primae) ima posebno paginacijo in obsega
17 pridig: od 10. do 24. nedelje po sv. Trojici; med te je vplel propo-
vedi za praznik Marijinega vnebovzvetja in Marijinega rojstva.

Rokopis sta pregledala na ukaz kapucinskega generala Karola Marije
à Macerata ljubljanska kapucina Leonard Kočevski, dne 25. marca in
Timotej iz Kanala, dne 29. marca 1691.

Drugi del, ki je izšel istotako v Benetkah, nosi letnico 1691, kar
pa ne odgovarja resnici; kajti ljubljanska kapucina Joahim iz Postojne,
lektor bogoslovja, in Korbinijan Škofjeločan sta odobrila in priporočila
rokopis šele 20. aprila l. 1695, na kar je kapucinski general Bernardin
ab Arretio dovolil tiskanje 8. junija istega leta. Torej druga knjiga ni
mogla iziti pred koncem 1695. Ta del obsega na 590 str. male četverke
42 pridig: od prve adventne do četrte povelikonočne nedelje, z večjimi
prazniki in petki v postnem času. To knjigo je posvetil o. Svetokriški
enemu izmed tedanjih najuglednejših plemenitašev kranjskih, deželnemu
namestniku Jurju Žigi Gallenbergu, katerega je cesar Leopold I. l. 1666.
povzdignil v grofovski stan. Bil je pravi tajni svetnik in pri dvoru jako

vplivna oseba. Svoja podedovana posestva po Dolenjskem si je znal utrditi in pomnožiti. Kakor njegovi predniki, tako je bil tudi on vnet podpornik samostanov in cerkev, posebno tistih, katerim je bil patron. Imel je bogate dohodke; posebno pa mu je pripomogla radodarnost deželnih stanov, da si je mogel l. 1680. sezidati grad Sotesko ob Krki, ki je po svoji krasoti nadkriljeval vse druge. Naš propovednik je sicer sklenil, da posvetilo „patrono suo gratiosissimo“ ne bode nikak slavospev njegovih izrednih čednosti, vendar poveljuje v superlativih slavne prednike njegove, prirojeno pravičnost Gallenbergovo, njegovo občudovanja vredno darežljivost, velikodušnost tudi proti sovražniku, junaštvo in modrost. Pred vsem pa ga slavi nad vse srečnega zaradi preodličnega potomstva; gotovo ima v mislih njegovega sina in naslednika Volka Vajkarta.

Tretji in ostale dele propovedi je dal o. Svetokriški natisniti v Ljubljani v Mayrjevi tiskarni, katero je na Schoenlebnovo prošnjo l. 1678. J. B. Mayr prenesel iz Solnograda v Ljubljano. Zunanja oprema je slična oni iz Conzattijeve tiskarne. Naslov tretji knjigi se glasi: „*Saerum promptuarium singulis per totum annum festis, quae tum ex praecepto, tum ex devotione celebrantur, praedicabile. Ab admodum. V. P. F. Joanne Baptista à S. Cruce Vippacensi, Slavo compositum idiomate in lucem editur. Pars tertia. Permissu superiorum. MDCXCVI. Labaci, Ex Typographéo Mayriano.* (Mala 4^a, 10 nepag. listov in z enim grbom † 626 str.) Posvetil jo je odličnemu juristu in politiku Frančišku Albertu baronu Pelzhofferju Schoenauskemu, „nobili Domino de Schnekenpichel, Sagoriz et Schwarzenbach. Domino in Stainprikel et Güttenau.“ Pelzhoffer se je rodil v Ljubljani l. 1643. in se posvetil po dokončanih juridično-političnih študijah državni službi ter dosegel v svoji domovini visoke časti; nazadnje je bil cesarski svetovalec. Živel je v svojem gradiču „Pred Mostkom“ (Steinbrückl, sedaj „Na Kamnu“) v Kandiji pri Novem mestu, kjer je umrl 13. okt. 1710., v 65. letu svoje starosti. V začetku 18. stoletja je začel svoje literarno delovanje. Kranjski zgodovinar J. J. Dolničar pravi o njem, da „nomen suum non tam imaginibus atavorum, quam clarissimis ingenii et prudentiae monumentis illustravit.“

Latinska posvetitev se glasi v slovenskem prevodu sledeče: „Ni vzroka, zakaj bi se Secundus Aristippus čudil, če sem spoznavši Tvojo človekoljubnost se dal od vseh okolnostih zapeljati, in sem med drugimi odličnimi možmi in bojnimi junaki obrnil svoj pogled na Tvoje prejasno Gospodstvo, hoteč Ti posvetiti v znak hvalečnosti te izreke svetnikov. Kajti Tebi, prejasni mož, to spoznavam in priznam, ne dolgujem samo iz enega, ampak iz mnogih vzrokov mnogo, da po pravici govorim: iz vseh vzrokov vse. Kajti vse to se druží v tebi in meni, v obeh, kar me sili, da sem ti dolžan. V meni živi neka prirojena naklonjenost in spo-

štovanje do Tvojega prejasnega Gospodstva; in te občutke so vzbudile, množile in krepile premnoge usluge in največje dobrote. Ti imaš staro plemstvo svojih prednikov, blesk znanosti, prebleščee sijaj duše in telesa, zasluženost odličnost časti — čeprav še ne do konca doseženo — tako da menim, ko gledam te preslavne darove v Tvojem prejasnem Gospodstvu, da vidim podobo kreposti, namreč Temistokla, v katerem so si kakor v svojem središču postavile kreposti in vednosti svoj sedež, kakor nam poročajo grški pisatelji. Kajti kdor Te pogleda s pravičnim očesom, vidi na Tvojem čelu vzvišenost, v Tvojih očeh pobožnost, v obličju priljudnost, na jeziku zgovornost narečij, v rokah tehtnico nepristranosti, v sreču velikodušnost. Tako razvnameš srea drugih — zasmehujoč blede zavist Zoila — podžigaš razum v občudovanje, hotenje v ljubezen, besede v poveličevanje — najsi tudi moje besede ne morejo Ti primerne slave peti — in iz obilice Tvojih donebesnih zaslug raste moje uboštvo. Samo to bi tedaj želel, prejasni grof, da bi Ti mogel pokloniti večih spomenikov kakor so ti, ki bi mogli izjednačiti tvoje velikanske zasluge: potem bi vsaj nekolikšen del Tvojih dobrot dosegel in na drugi strani se skazal bolj hvaležnega. Za velike može se spodobijo velike reči, to priznam; ravnotako Tebi, ki si velik, to izprevidim, so premalo primerna tako priprosta dela. Ne, vendar motim se: kajti to delo vsebuje dejanja in nebeške kreposti svetnikov, v katerih so skoraj v neskončnem številu na zemlji živeči blesteli; in ko bo Tvoje prejasno Gospodstvo te prebiral, Ti to, upam, nikakor ne bo nadležno: nekaj bolj vrednega bi se Tebi kot zaščitniku pač nikdar ne moglo posvetiti. To svoje delo tedaj sem bil iz vseh vzrokov dolžan Tvojemu prejasnemu Gospodstvu, ki se ne bo branilo ga z veseljem in blagohotnim obličjem sprejeti; kajti dosti plačila bom prejel, tako menim, iz tega svojega delca, najsi bo že kakršnokoli hoče, če ne boš zaničeval dokaza mojega vnetega spoštovanja do Tebe. Živi do skrajnih mej možnosti Bogu, domovini, rodbini, prijateljem in varovancem! Tako naj za mojega prejasnega Gospoda mecena vsi svetniki in svetnice, ki se jih spomnim v tem svojem delu, milostno posredujejo pri Bogu vsegamogočem, ki je bogat v usmiljenju, velikodušen v pravičnosti, radodaren v milosti, da tu doseže nesmrtno slavo svojega imena in po smrti vence za svoje čednosti. Da ta, ki tu sprejeme slike (ectypa) svetnikov, gleda v nebeški domovini njihova obličja (prototypa) večno srečen! Bodí pozdravljen! V Gorici 1696“.

Tej posvetitvi sledi latinski predgovor „Candido ac benevolo lectori“, kjer priporoča življenje svetnikov kot posebno koristno čtivo, saj v njem se zrealijo vsakovrstne čednosti ne samo v besedi, ampak tudi v dejanju, ki kažejo duši pot k svojemu središču in početku — k Bogu. Pri spisovanju teh propovedí se je posluževal lakonične kratkosti zaradi píclo

odmerjenega časa ter prepušča čitatelju, da razširi po svoje, kakor zahtevajo slučajno okolnosti. Posebno želi, da pridigarji opominjajo poslušalce, da slede čednostnemu življenju svojih in cerkvenih patronov. V tej knjigi je nanizal o. Svetokriški 56 propovedi, začeni od božičnega praznika do sv. Tomaža apostola. Odobrila in priporočila sta da del ista ljubljanska kapucina kakor drugega, koncem decembra l. 1696.; dovoljenje, „ut typis mandetur“, pa je dal kapucinski general 2. marca 1697. Zaradi tega je naslovnega lista letnica 1696 na vsak način prezgodnja, ker je istotako cenzor škofijskega ordinarijata, generalni vikar dr. Ivan Anton Dolničar, dal dovoljenje za tisk šele 23. januarja 1698.

Po svoji pestri vsebini je najbolj zanimiv četrti del: „*Sacrum promptuarium diversos pro diversis occurrentibus sacris ministeriis praedicabiles continens sermones . . . Pars quarta. Permissu superiorum. MDCC. Labaci, Ex Typographi Mayriano*“. (Mala 4^a, 4 nepag. listi + 490 str. + 5 str. „Index“). Posvetil ga je Pet. Ant. Codelliju de Foenfeldt, „*Carnioliae nec non Carinthiae ducatus patritio*“. V prvem delu dedikacije razlaga na duhovit način Codellijev grb, v drugem pa povečuje svojega zaščitnika in njegove prednike, pred vsem Ivana in Petra Codellija, ki sta v divjem bojnem metežu pri Norimbergu prelila za vero in dom svojo junaško kri; Lovro Codelli pa je v bitki proti kralju Gustavu v navzočnosti vsega vojaštva odnesel hlabro se boreč telesne straže imenovanega kralja prvo zastavo, ki še se zdaj shranjuje v kostanjevski cerkvi pri Gorici v slavo rodu Codellijevega. Redovnik, ki je obljubil radovoljno uboštvo, mu ne more pokloniti zlatih daril v znak iskrene hvaležnosti za brezštevilne dobrote, s katerimi obsipava slavni rod kapucine, naj sprejme to knjigo, katera lahko reče s Sokratovim učencem: „Ako bi ne bilo Sokrata, bi tudi mene ne bilo.“ „*Effunde igitur in illum gratiosos lucis Tuae radios, explica super illum serenas benevolentiae tuae faces, ut a tuo splendore decorem, a copiosis virtutum tuarum influentiis capessat augmentum. Vive et vale quam diutissime et ut fiat divinam elementiam obsecro quam possum dimississime: Hoc meum et ordinis mei ardentissimum est votum*“. — Ali velja ta posvetitev bogatemu baronu P. A. Codelliju, posestniku graščine Podturn pod Ljubljano, ki si je kot menjavec in trgovec z denarjem pridobil veliko imetje in baje dal viliti veliki šenklaški zvon, ali kateremu drugemu, ne morem povedati, ker se enaka krstna imena v tej rodbini ponavljajo. Codellijev rod je bil kapucinom izredno naklonjen, kar nam spričujejata tudi obe latinski dedikaciji Rogerijevih propovedi.

Mnogo propovedi, ki jih je kot priložnostne govore združil v tej knjigi, je imel v Ljubljani, kar spričuje njih vsebina. Ko se poslavlja od ljubljanskih vernih poslušalcev, jih spomni, „kar ste slišali v' moj prvi

pridigi, kako nuenu inu potrebnu je hodit pošlušat božjo besedo, brez katire duša nemore v' božy gnadi živeti, kakor telu brez špiže, inu de bi človek terdu serce imel kakor kamen, h' zadnemu se bo omečilu. Spumnite na tu, kar ste v' drugi moy pridigi šlišali, de naša sama vera je ta prava, skuzi katiro si zamorimo tu večnu izveličajne zadobiti, če tudi naše djaine se z' vero zgliha" (str. 485). To je vsebina obeh pridig, s katerima začenja to knjigo: „De verbo Dei“ in „De vera fide“ (str. 1—26). Kot slavnostni govornik je nastopil naš kapucin pri novih mašah, ob ustoličenju župnika, pri volitvi opaticice, ob vstopu v samostan, ob slovesni obljudi, ko so Turki l. 1683. oblegali Dunaj in bili premagani, za časa kuge, lakote, suše, blagoslavljanja cerkve, ob raznih bratovščinah, pri pogrebu župnika, plemiča, mladeniča, vdove, dolgoletnega bolnika, trgovca, dekle, kmeta, ob cerkvenem jubileju itd. Te propovedi hranijo v sebi marsikako zrnec za poznavanje tedanjih razmer na Slovenskem.

Po četrti knjigi o. Ivana je nastopilo v slovenski književnosti sedem suhlih let; niti ena knjiga se ni prikazala v tem času na našem slovstvenem trgu. To duševno sušo je l. 1707. prekinila peta knjiga pridig otca od Sv. Križa: „Sacrum promptuarium singulis per totum annum dominicis praedicabile . . . Pars quinta. Permissu superiorum. Labaci, Typis Joannis Georgii Mayr, inelytae provinciae Carniol. typographi et biblioplae. Anno MDCCVII.“ (M. 4^a, 8 nepag. listov + 640 str.) — Ta del obsega 52 pridig: za vse nedelje celega leta, začenši s cerkvenim letom, s prvo adventno nedeljo. Svojo zadnjo knjigo propovedi je posvetil „patrono suo gratiosissimo in obsequisissimae testimonium observantiae“ o. Anzelm, priorju kartuzijanskega samostana v Bistri (sacrae ac celeberrimae Carthusiae vallis Jocosae). V izbranih pesniških slikah povečuje bistriški samostan, njegovo samotno in sveto življenje v „dolini radosti“ („Freudental“, vallis Jocosa), ki pa je bila večkrat dolina solz (vallis lacrimosa), posebno ob smrti Anzelmovega prednika, prelata Hugona Mureggerja, ki je celih 34 let samostan modro vladal in mu pomogel do blagostanja. Toda „vallis lacrimosa“ se je spremenila spet v dolino radosti, ko je bil izvoljen velikemu predniku o. Anzelm za naslednika, najvrednejši izmed vseh. — Po Milkowiczu (Die Klöster in Krain, str. 400) je bil o. Anzelm Kimovec, po rodu Ljubljčan, prior od l. 1704. (gotovo že l. 1703., ker je prelat o. Hugo umrl 1. jan. 1703.) do 1707. in umrl 1727., po petdesetletnem bivanju v samostanu.

Peto knjigo sta pregledala nam že znani Škofjeločan o. Korbinijan, kapucinski pridigar v Kranju, in pa otec Hipolit Novomeščan (Concionator capucinus, s. theologiae exlector) dne 1. febr. 1707. Čez deset dni je Dolničar podpisal dovoljenje škofijskega ordinarijata, in še istega meseca

je dal tudi kapucinski general Augustin à Tisana svoj „imprimatur“, da nas ta nepričakovana točnost skoro iznenadi.

Vseh pet knjig obsega na približno 2800 straneh 233 prepovedi, torej skoraj še enkrat toliko kakor jih ima o. Rogerij. O. Ivan Svetokriški ni le prvi slovenski propovednik po času, ampak tudi po obsegu in — zanimiv po vsebini.

III.

Vsebina propovedi nam kaže o. Svetokriškega kot vnetega in učnega oznanjevalca verskih resnic, ki se je dobro zavedal svojega važnega poklica. Zahteval je, da tudi vsi duhovniki vestno opravljajo svojo pridigersko dolžnost: „Vsi mašniki poflissaite se kar ner več je mogoče vučiti inu pridgvat vašimu folku zavolo vaše dolžnosti, ki ste namestniki božy, dokler obena služba Bogu ble nedopade inu letu ner ble hudiča martra: nepustite pridige iz zanikornosti ali za drugih opravil volo, de na vašo pusledno uro hudičy nebodo imeli uržoh vass zahvalit inu v' paku s' sabo pelat, ampak de g. Bug vass bò za svojga praviga namestnika spoznal in s' sabo v' svoje nebesku krajlestvu pelat“ (IV. 87). Toda duhovnik ne bodi le vnet učitelj svojim vernikom, kaži jim pravo pot tudi z lepim vzgledom. „Ner poprej je dolžan g. fajmošter en dober exempel svojim oučicam dati skuzi enu svetu nedolžnu, žiulejne, de nihdar obedu nebo imel uržoha kaj hudiga mislit ali govorit od njega, de bi si lih sauražnik bil . . . Zakaj folk več gleda na djaine svojh duhonih pasterjou kakor pak na bessede ali pridige, inu exempel je močnejši kakor pak besseda . . . Zabstojn en mašnik šraja na pridžinci, de bi se imeli greha varvat inu nikar tu zemelsku, ampak tu nebesku iskati, če on greha se nevarua inu li blagu vkupaj spraulat se flissa. Zabstojn vuči andoht pruti Bogu inu svetnikom, če on obene andohti nima. Mašnik ima sam poprej taistu sturiti, kar hoče, de bi njega podvaržene oučice sturile, kakor je sturil ta nebeski paster Christus Jezus“ (IV, 67). — Kar je zahteval od duhovnih sobratov, gotovo je to izpolnoval tudi sam.

Nekaj značilnih primerov naj nas seznanjajo z dušno hrano, ki jo je ponujal o. Ivan svojim poslušalcem. Na prvo nedeljo po veliki noči premišljuje o ljubezni božji, ki išče in vabi grešnika, „de bi žnim myr sturil inu se zupet spravil“. „O nezrečna inu nezgruntana lubezen božija, de taku lubi to nehvaležno inu hudobno stvar tiga človeka! Ah, sedaj se nečem več čudit, de Tiberius cesar se je bil zalubil v' eniga strupeniga lintuorna, inu de cesar Caligula eniga kojnia je tulikain lubil, de ukupaj per eni mizi sta jedla, v' eni hiši spala; de ena žena v' Egipti

eniga krokotila je lubila, kakor ena matti lubi svoje edinu detece, inu cilu v' eni posteli sta ukupaj spala. Zakai g. Bug pres vse glihe je več pruti človeku, kakor ta človik pruti tej nepametni živini, inu vener Bug tulikain lubi tega človeka, de pred njim se poniža, de stanovitnu za mir njega prossi inu cilu njemu oblubi iz svoje fraj inu dobre vuole vse poverniti, kar je zgubil v' tem času tega sauraštva" (I, 12). Kakor mi z Bogom, tako Bog z nami! „Tard inu neusmilen tem, kateri njega režalijo, zvejst priatel je svojim služabnikom, sladak inu vsmilen je tem, kateri njega lubio" (I, 24); to je predmet propovedi na drugo nedeljo po veliki noči. V sledečih treh nedeljah je razpravljaj o potrebi in darovih straha božjega, da „ena sveta manunga sturi, de vse naša dobra della enu čistu zlatu rataio“, in „ta sveta molitva nikar li samu nass rejši od vsiga tiga hudiga inu škodliviga, temuč tudi nam sprossi vse, kar je dobru inu nuenu“ (I, 58). Na praznik Vnebohoda („v nebuhojejna“) slavi prečudno skrivnost in našteva čudeže, ki so se dogodili, „kadar Christus je bil od smerti gori vstal: teh mertvih jame se so odperle inu veliku smertnikou, kateri so mertvi ležali, so gori vstali inu so naprej šli iz jamm inu so prišli v' tu s. mestu inu se so drugim ludem perkazali. Te vrata paklenska se so bile odperle, ti hudiči se so bili prestrašili inu skrili, taku de nad letem ti jogri se so čudili“ (I, 65). „Na ta veliki praznik teh s. Finkušti“ razlaga bogate milosti sv. Duha, na praznik sv. Trojice dokazuje, da vera brez dobrih del nam ne more pomagati, na Telovo premišljuje globoko skrivnost Sv. rešnjega Telesa in njegovo čudotvorno moč. „Videte et admiramini, vi astrologi, inu bote vidili tu rumeno sonce stati na sred teh zvezd, katere svojo svetlobo inu muč od sonca prajmeio. Videte et admiramini, vi mathematici, inu začudite se, de ta, kateriga celli svejt obseči nemore, v enim majhnim oblatu prebiva. Videte et admiramini, vi zastopni dohtari inu arcati, inu bote vidily inu našli medicinam universalem, katero do sehmal nikdar nej ste mogli najti, inu bote zamerkali, de ta s. arenja od g. Boga nam dana ozdravi vse bolezni naše duše: ozdravi otuk te offert, vodenico te ohernje, gobe te nečistosti, jetiko te nevošljivosti, bodlaj tiga sauraštva, vročino te lubezni nespodobne, kašel tiga marmrajna, z eno besedo je medicina universalis . . .“ (I, 120).

Od druge do zadnje nedelje po binškoštih (po sv. Trojici) je govoril o sledečih predmetih:

„Ah, moj dobrtlivi Bug! k službi tiga sveta, hudiča inu messa je vse lahku, tebi pak h' službi je vse tešku“ (I, 131). „Ah, moj Bug, moj Bug! S krijevavimi solzami bi se človek imel nad nepametio teh grešnih ludij jokati: zakaj kadar hudiču imajo služiti, so močni, kakor de bi glavo imeli z' železa, parsi z' brona, noge s' kamènia, rame kakor Atlantes, roke kakor Herkules, serce kakor Akilles, muč kakor sloni, kateri celle

turne nossijo; kadar pak Bogu imajo služiti, imajo glavo z' glaža, persi s' pavalne, želodice s' poperja, slabij so kakor grilli, strašnij kakor zaičij“ (I, 134).

„O grešni folk, tulikain se pomujaš ozdravit tvoje telu, kadar zboli, inu te nar manši skarbi nemaš, de bi dušo ozdravil z' arenio te svete pokure“ (I, 145).

Na četrto nedeljo opominja vernike, da izpolnjujejo božjo zapoved ljubezni do bližnjega. „Človik je dolžan timu drugimu v' potrebi na pumoč priti, potrplějne žnim imeti inu kar je mogoče njemu pomagat, kateri smò vsi gliđi Christusa“ (I, 161).

„Ne pravi Bug: Moje zapuvidi so goreče? Zakaj raunu kakor ogin ugasne, ako derva se ne perkladaio, taku tudi ta, kateri hoče moje zapuvidi deržati, ima vse skuzi se poflissat dobra djania dopernašat inu perstaulat, sicer moja s. gnada bo s' čassam premankala“ (I, 168). . . „Nej zadosti, de neč hudiga nesturite, temuč ste dolžni dobra djania dopernašat; nej zadosti, de blagu tvojga bližniga neukradeš, temuč terbej tudi tiga lačniga nasitit, terbej tiga nagiga oguantat“ (I, 170).

Vsa narava slavi in hvali Boga; dolžni smo tudi mi za brezštevilne telesne dobrote hvaležnost svojemu stvarniku (6. nedelja). — Kakršno življenje, taka smrt. „Naša smert diši po našem živieniu“. „Ta, kateri ima černo dušo kakor ta negnusni oru inu vse skuzi taisto njegovo pre-cleto peissem poje: „Cras, cras se bom pobulšal inu spokoril“, tešku bo mogal takrat peiti kakor ta belli inu čisti labut, kateri prèd svoio smertio tako slatku poje, de vse rezveseli te, kateri ga slišio“ (I, 192.—7. nedelja).

Kakor pokaže učitelj na tabli učencem pravilno pisavo posameznih čerk ter koncem ure pohvali vestne in kaznuje malomarne, enako nam je Kristus zapisal, kako moramo živeti. Na sodni dan ponese vsak svojo knjigo življenja pred nebeškega učitelja in sodnika, ki bo „puštob za puštobom premišluval“ in grešniku pokazal, da niti ene črke v vsej abecedi ni tako izpolnil, kakor mu jo je zapisal. „Ta puštob A, Andoht, nej si prav merkal na moje pissmu, kir stoji zapissanu inu zapovedanu: Devota ac promptissima mente Deo tuo servies“ . . . Ta puštob B, Brumnost je preveč vmadežen. Jest vam sim bil zapovedal: Ambulate in via immaculata, ti pak taužentkrat si umadezal svojo dušo, po pildu s. Troyce stvarjeno, s'kuzi nesramne bessede, negnusne misli inu grešnu djanie . . .“ (str. 208). Enako razlaga po vrsti ostale črke abecede. (8. nedelja) — Cerkev je hiša molitve, posvečena službi božji; torej bodi naše obnašanje na svetem prostoru dostojno. (9. nedelja).

Na 10. pobinkoštno nedeljo šiba človeško slabost, ki vidi tudi najmanjše napake svojega bližnjega, lastne pa prezre. „Samy tedai na sebe gledajte inu čez vaše grehe nar poprej jokajte se ter druge per myru

pustite inu nikar taku hudu yh ne sodite, dokler vy ste hudobniši kakor ony, zakaj leta je ena velika nespodobnost g. Bogu zuper . . .“ (I S., 12.) — Greh spremeni človeka v grozno grdo spako (11. nedelja). — Bog nas tepe s šibo, da bi se poboljšali, ne pa, da bi nas pogubil (12. ned.) — Naj se grešnik ne sramuje v svojo večno pogubo olajšati vesti pred spovednikom, ki pozna in nosi tudi sam človeške slabosti (13. ned.) — Božja dobrota je nam obljubila, da ne bomo trpeli pomanjkanja, če iščemo najprej nebeško kraljestvo; naši grehi so krivi, ako nas lakota muči — „dokler nej bilu greha na svejtu, nej bilu tudi lakoti“ (I S., 76). — Večkratna misel na smrt človeka najbolj od greha odvrne, to je najboljše zdravilo za razne dušne bolezni. „Raunu kakor arcati veliko sort areny so našli za zdravje tiga telessa, inu kadar vidio, de temu bolnimu obena n'hoče pomagat, za tu nar nuciši derže, de ta bolni luft preminy inu v' svoio deželo prebivat grè: glihi viži ty s. vučeniki veliku sort areny nucajo za zdrauže te duše, inu kadar obena bi nemogla pomagat, za to nar zdraviši inu nuciši spoznajo, kadar eden v' svojo deželo se verne z' mislio, namreč kadar stury, kar nass s. katoliš cerku vučij: Memento homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris“ (I S., 91 — 15. nedelja). — Iz katerega studenca izvira greh, iz istega izvira tudi kazen; kakor grešiš, tako boš kaznovan (16. nedelja) — Bog hoče le naše sree; daruj mu ga v znamenje ljubezni in hvaležnosti, očiščenega vseh grehov! (17. ned.) — Na 18. nedeljo uči poslušalce, „kakušni viži se imajo h' s. spovidi perpravit, de bodo zagvišeni, de nyh grehi so ym odpuščeni“. — Veliko je poklicanih, malo izvoljenih (19. ned.) — Stariši so dolžni skrbeti ne samo za telesne potrebe svojih otrok, ampak tudi za izveličanje njih duš (20. nedelja). — Neskončna je božja usmiljenost! (21. ned.) — V vsakem stanu se lahko izveličaš. „Bug negleda v' kakušnim stanu človek se najde, ampak aku živi v' svojm stanu kakor Bug zapovej; zatorai vy deželski taku lahku morite v' nebu priti kakor ty duhouni, ako li bote pravičnu inu bogaboyečiu živeli“ (I S., 179 — 22. ned.) — Ne pritožujmo se čez nikogar, ampak edino čez sebe, ako nas tepejo nadloge! „Nej vselej rejss, de hudič človeka v' greh perpravi inu de mu hude misli noterda, ampak sam od sebe človik hudu misli inu izvoli, nad katerem hudič obeniga uržoha nema, zakaj samy od sebe v' nevarnost in v' skušnave se podadò (I S, str. 196.—23 ned.) — Nevarno je od dne do dne odlašati pokoro. (Zadnja pobink. nedelja).

Dva slavospeva na Marijina praznika je vplel v to dobo: na veliki in mali šmaren. Prvi je bil dan radosti za angele. „Sam Bug Christus Jezus je današni dan z' neboss Mari Divici napruti šal, pred katerim so šli vsy echori teh angelou inu zlate bandjere so v' rokah deržali, nad katerih so bile zapissane inu zmalane te ss. čednosti božye“ (I S., 29). Kakor

himna se glasi pridiga „Na praznik svetiga rojstva Divice matere Marie“. Marijino rojstvo je prineslo veliko veselje vsemu svetu in vsem nebeščanom.

Kakor so liktori z orožjem v roki naznanili prihod rimskih cesarjev, tako naznani katoliška cerkev na prvo adventno nedeljo z evangeljem polnim groz in straha prihod odrešenikov, da se nanj dostojno pripravimo. S pretresljivo grozo je predstavil svojim poslušalcem srdito obličje kaznujočega, večnega sodnika na sodni dan. Na drugo adventno nedeljo dokazuje, da „vse revo tiga svētā perglihane revam inu škodi, katere ta greh duši pernesse, nej so družiga ampak trošti; sam greh, sam greh je to prava reva inu škoda, zakaj greh nam zepre nabessa inu nas v' paku pahne, kir do vekoma z' dušo inu telessom bomo terpeli inu goreli. Za tiga volo my imamo rajši tauženkrat smert kakor greh si izvolit . . .“ (II, 35).

Na praznik brezmadežnega spočetja Marije brani z dokazi razuma, sv. pisma in cerkvenih očetov ta nauk katoliške cerkve.

Najlepši in najdragocenejši zaklad na svetu je človeška duša. Kaj nam pomagajo vsi zakladi sveta, če smo dušo izgubili (3. adv. ned.) — Brezkončno in neizrekljivo veselje je pripravljeno v nebesih za one, ki Boga ljubijo in njegove zapovedi izpolnjujejo. (4. adv. nedelja).

Na božični praznik oznani veselo poročilo, da je za nas vse postal Bog človek, ki nas vabi k sebi, da ga ljubimo. — Bog kaznuje nekatere očitno zaradi njihovih grehov, da bi se mi vzdržali in varovali enakih grehov (ned. po Božiču). Na dan novega leta dokazuje, da „se nemore dopovedat inu zgruntat, kulikajn sreče, žegna inu nuca človeku pernesse letu svetu ime Jezus“ (II, 116). Na praznik treh kraljev poveličuje odrešenika kot kralja vseh kraljev, ki „ima to pravo oblast čez vse tu, kar je stvarjenu“.

„Oh, koku veliku več, ti grešna duša, imaš uržoh žalovati, kadar g. Boga zgubiš; zakaj raunu kakor vse sreče, žegne inu trošte imamo, kadar g. Bug je per nass, taku tudi vse nesreče inu reve čez nass prideo, kadar g. Bug nass zapustij“ (II, 146. — 1. ned. po treh kraljih). Srečen zakon, kjer domuje ljubezen; nesrečen in žalosten brez nje (2. ned.) — „Oh srečen inu izveličen je ta človik, kateri to kunšt inu čednost ima, de družiga ne želi, ampak kar g. Bug hoče“ (3. ned.) — Bog hoče vse ljudi izveličati. „Aku tulikain jih v' nebu nepride ampak v' paku, letu ne pride s'kuzi pomajnkanye pomoči božje, temuč skuzi samovolnost in terdouratnost teh grešnikon“ (4. ned.) — „Z' djajna se pozna človek, če je pšenica ali lolka, če sliši v' ta nebeski skedenj ali pak v' ta peklenski ogin“ (II, 200 — 5. ned.) — Boj se grešnih navad; kajti tem težje se poboljšaš, čim dalje tičiš v grehu! (6. nedelja).

Praznik Marijinega očiščenja mu da priliko govoriti o božji lepoti Marije, „katero gledat angeli inu svetniki se nemorio naveličat“. — „V' pakli vse martre inu reue se ukupaj zbereio inu čez leto fardamo dušo vzdignejo ter pres vsiga konca martrajo . . . Inu raunu kakor v nebesih vsij počutiki imao njuh vesselje, taku v' pakli vsij počutiki, s' katerimi na zemli se so rezluštali, svojo susebno martro počutio (II, 243. — Sexagesima) — Na septugesimo je govoril „od žlahnusti tiga časa, de bi ga posehmal nuenniši dopernesli“. — V postnem času je pridigoval razen nedelj tudi po petkih in je do cvetne nedelje razlagal deset božjih zapovedi. Po razlagi se povrne spet k pustni nedelji ter toži, da „cellu kerščanstvu je tebe zapustilu, o moj dobrutlivi inu vsmileni Izveličer, ter gre za tem punterskam hudičam, svejтам inu messam.“ V šestih novih postnih pridigah pripravlja vernike k dobri spovedi; uči in opominja jih, da delajo pokoro za svoje grehe, „K eni pravi spuvidi je potrebnu tudi si naprej vzeti se annat inu ločit od hudiga tovarštva inu perložnosti, katera je uržoh, de človik v greh pade“ (II, 509).

Na praznik Marijinega oznanenja premišljuje neskončno ponižnost in dobroto Sinu božjega, katero nam je izkazal s svojim včlovečenjem. — Na cvetno („evejtnično“) nedeljo opominja poslušalce, da ni dovolj, če se grešnik „zgreva čez svoje grehe, spovej in spokori, temuč je treba tudi stanovitin v' gnadi božy ostati, ako hoče izveličajne doseči“ (II, 536). — Zaradi naših grehov se je dal odrešenik sveta po nedolžnem na smrt obsoditi. (Na veliki petek) — „Na ta veliki gud inu vesseli dan svete velike noči“ razlaga odgovor angela: „Jesum quaeritis Nazarenum, crucifixum: Surrexit, non est hic. Bessede polne nebeske skriunusti, zakaj zapopadeo Christusau premagajne, kakoršnost te persone božje, vižo njega vojskovaina inu ta častiti titil, katerimu gliha obeden nej imel in tudi nebò imel“ (II, 567).

Drugi knjigi je dodal propoved na četrto nedeljo po veliki noči s pripombo, da je bila namenjena za prvo knjigo, pa se je izgubila. Na njeno mesto je bila uvrščena druga (I, 41—50), „non ab authore composita, sed ab alio supposita“. Ker je lastno pridigo spet našel, se čuti dolžnega, da jo objavi. V njej priporoča vernikom, da vprašajo pogosto sebe: „Kam greš? Greš h' temu večnimu vesseliu ali pak h' temu večnimu terpleinu? Kadar bi letu vedno premislovali, nikder bi negrešili“ (II, 579).

Razen nedelj so posvečeni pobožnosti vernikov pred vsem prazniki, ki so bili nekđaj mnogo številniši ko pa dandanes. Škor Hren je zapisal v svoj dnevnik okoli 70 zapovedanih praznikov. Mnogo praznikov je odpravil papež Urban VIII. l. 1632.; a vendar jih najdemo pri o. Ivanu Svetokriškem še približno šestdeset, za katere je zbral većinoma v tretji knjigi primerne pridige. Ako primerjamo Hrenov zapisnik (Izvestja muz.

društva III, 39) s prazniki našega propovednika, ne najdemo po preteku dobrih 50 let sledečih zapovedanih praznikov: sv. Doroteja, angel varuh, sv. Urban, sv. Primož in Felicijan, sv. Ahacij, sv. Mohor in Fortunat, sv. Krištof, sv. Ožbalt in M. D. Snežnica, sv. Radegunda, sv. Avguštín in sv. Danijel, sv. Egidij, povišanje sv. Križa, sv. Mavricij, sv. Lukež, sv. Lenart, darovanje M. D., sv. Barbara in sv. Lucija. Umaknila sta se apostola naših pokrajin, sv. Mohor in Fortunat in patrona kranjske dežele, sv. Primož in sv. Ahacij. Posebno praznik sv. Ahacija so svečano obhajali v spomin in zahvalo na slovečo zmago nad Turki pri Sisku. Ko pa je cesar Leopold dal notranjeavstrijskim deželam sv. Jožefa za patrona, tedaj je obledel sčasoma tudi spomin na sv. Ahacija. — Nasprotno pa ima o. Svetokriški nove praznike, deloma take, ki so jih obhajali le v samostanih: sv. Anton puščavnik, sv. Neža, sv. Agata, sv. Apolonija, sv. Valentin, sv. Jožef, sv. Gothard, sv. Anton Pad., sv. Bonaventura, sv. Aleš, sv. Klara, sv. Bernard in sv. Frančišek Serafinski.

Ker je o. Ivan Svetokriški uvrstil po časovnem redu med pridige prve in druge knjige tudi propovedi za glavne praznike, ima po dvakrat sledeče govore: na Božič, obrezovanje Gospodovo, razglašenje Gospodovo, na svečnico, oznanenje M. D., vnebovzetje M. D. in rojstvo M. D. Iz prve in druge knjige pa je zaznamoval vrh tega še sledeče propovedi, ki spadajo po svoji vsebini v tretji del: na veliki petek, vstajenje, vnebohod, binkošti, praznik sv. Trojice in Telovo.

Pomudimo se vsaj pri nekaterih, ki nas mičejo po svoji vsebini in nam nudijo kaj novega! Propoved na dan novega leta 1697. nas iznenadi po svojem obsegu — 27 strani — še bolj pa po zabavnem tonu. Ker nima cekinov, da bi jih razdelil med svoje poslušalce, hoče vsakemu stanu „en faconetil šenkat“ in sicer najprej duhovnikom „ta ner lepši, namreč faconetel s. Veronike . . . v' lejtiga vednu gledajte inu premišluite in pošlušajte, kaj vam pravi . . .“ (III, 55). „Za mašnikam grè ta žlahtni inu bogati. Pridite tedaj semkaj inu vzimate vaš faconetel, inu leta nej en gmain, ampak kraljevi, kateriga danass je meni posodila krajlica Elisabeth, portugalskiga krajla hči“, in če jim eden ne zadostuje, hoče jim darovati še drugega, enako lepega, „faconetel Clotilde, španskiga krajla hčere“. . . „Oh, koku ste srečni vi bogati! Dokler vsak dan lahko zamorite takoršne čuda dellat; zakaj če hočete, vaši pisilci kruha, vaše reztrgane guanti inu polomneni šulini, kateri pot postelo se valaio, če za božio volo vbozim petlerjom yh daste, lepe rože inu gartrože rataio, iz katerih angeli v' nebessih bodo lepe kran-celne spletli inu vaše glave kronali, katere vass bodo leipši ceralo kakor te krajeve krone“ (III, str. 57). Enako daruje zakonskim po dve ruti: ženi rutico s podobo Lívije, soproge cesarja Avgusta, da jo posnema v

dobroti in potrpežljivosti, možu pa rutico s podobo Sokrata, „kateri je imel takoršno potrpežljivost s' svojo hudo inu tagotno ženo, de vuss volni svejt te čudi“ . . . „Zatoraj vij žene, aku hočete enu dobru lejtu imeti, leta faconetel hranite inu dobru premislite Livio cessarico ter nepošilajte špegat za vašem možam, neodgovariate niemu, kadar on pravi ja, vi nerecite ne, de vam se nebo godilu kakor uni ženi, katera je imela en taku dolh jezik, de vselej je hotela možu vdobit. En dan mož pernese damu 12 družgu ter ženi reče, de ima taiste h' kossili perpravit. Ona yh vzame inu gleda ter pravi: „Nej so družgi, temuč so kussi“. Mož pravi: „Si slepa, de nevidiš inu nepoznaš kusse od družgu?“ Ona pravi: „Menem, de ti si obnoril, kir praviš, de so kussi.“ Mož pravi: „Bodio kussi ali družgi, gledaj, de yh ti dobru spečeš!“ inu se proč pobere, de bi uržoh neimel se žnio preperat. Sedeta k' mizi, začneta te tice jeisti, ona vse skuzi je diala: Ah koku dobru so pečeni ty kussi, gvišnu so debeli inu dobri leti kussi.“ Mož k' ny pravi: Bodite vže družgi ali kussi, jei inu molči!“ Ona pak: „Zakaj bom molčala? Ja, ja, ja, de so kussi“ etc. Takrat mož: „Jest bom sturil tebi molčati!“ ter jo dobru oklofeta ter se shiše pobere. Drugu lejtu na taisti dan spumne žena na kusse ter pravi k' možu: „Spumniš, kaj si bil meni lani na današni dan sturil zavolo unih kussu, katere si dial, de so družgi?“ Zupet se začneta preperat inu spet jo še ble oklofeta. Ona začne šriait na vus glass; en šušter, kateri blizi je štacuno imel, teče v' hišo gledat, kaj ta šraj pomeni, zastopi od gospuda, kaj se je zgodilu ter gre nazaj v' štacuno, začne svoji ženi pravit, kaj se je zgodilu. Ona pravi, de taista gospa ima pravu, on pak je djal, de ne; se začneta kregat inu preperat, dokler on se je bil rezjezil, inu popade za šobo ter ženo začne ometat inu gozlat. Ludje, kir so mimu šli inu so ta boj videli, vprašajo, zakaj letu gre; zastopio uržoh, se rezglasi po mejsti: žene so ženam provu dale, možje, možje so diali, de nimaio provu; polsot se vzdigne kreh inu boj. Oh, preproste žene, de za enu neč sebe v' zamero per možu perpravio!“ (III, 62). — Nato še pripoveduje znano dogodbico o malovrednem možu, kateremu je žena naročila, da varuje piščeta. (Ponatis v Sketovi Slov. slovstveni čitanki, 1906, str. 103). Može opominja k potrpežljivosti, kakršno je imel Sokrat. „Inu če nej si hotel preterpeiti, bi ne bil imel žene vzeti, zakaj si dobru vejdil, de ta, kateri ženo vzame, en velik križ na ramo si založi . . . Ti si dobru tudi vejdil poprej, de vsij možje yščeio eno ženo pres vsiga tadla inu vener obeden taiste nemore najti, kakor je dial enkrat vicekrajl neapolitanski enemu možu, kateri sedem žen je bil poročil ter vse je bil zapustil, inu leta tožba je bila pred vicekrajla prešla. Pokliče tiga človeka k' sebi, ga upraša, aku je rejss, de tulikajn žen ima. Odgovori, de je rejs. Vicekrajl ga začne sfa-

rit, da on karšenik se je podstopil Machometavo vero v kršnanstvu perpelat. On odgovori: „Jest sim iskal inu želil eno dobro inu pres tadla ženo, ali še obene nej sim našal. Ta perua je bila Spanigareca, katera nuč inu dan nej hotela drugiga dellat ampak cukar jeisti; inu kadar bi bil dolgu žnio, vse glatku bi bila meni na cukru zajeidla.. Ta druga je bila nemskuta, ena velika pyanka; ta tretja ena Benečanka, katera je bila meni sturila taku dolge roge, de nej sim mogal s'kuzi obene urata. Ta četerta je bila ena Florentinerea, katera taku malu je kuhala, de skorej od lakoti bi bil vumerl. Ta peta je bila ena Mailenderca, taku offertna, de bi bila mene na petlersko paleo perpravila. Ta šesta je bila ena Rimlerca, katera šest mill dolh [jezik je imela], inu vselej ona je hotela reč amen. Ta sedma je leta Neapolitanarca, per kateri sim malu časa, zatoraj še navem nje termo.“ Vicekrajl takrat k' njemu reče: „Moj človek, ti zabstoin na zemlji ženo pres tadla yščeš, zakaj same try žene na zemli pres tadla se so našle. Ta perua je utonila, ta druga se je zgubila, de obeden ne vej kej je, ta tryetia je šla v' nebessa inu neče nazaj priti; zatoraj hočem tebe v' nebessa poslati, dokler na zemli nej vupajna ene pres tadla najti.“ Mu zapovej glavo odsekat ter v' tej viži ga na uni svejt pošle yskat ženo. Koku ti mož hočeš, de bi tvoja žena pres tadla bila, dokler na zemli takoršne se nenajde!“ (III, 66). V svoji neizčrpjivi zgovornosti nadaljuje: „Nucajte vi pamet, če žena pameti nyma ter nebodite taku nori inu nagli, kakor uni mož, kateri je bil svojo ženo pelal prangat na en traunik, kateri malu časa poprej je bil pokošen. Ta sruta nej vejdila, kaj je košna, zakaj vse skuzi je per poušterei inu pred špeglam doma v' senci sijdela; ona je za gvišnu menila, de so travo s' škariami postrigli. Mož jo začne z' noricami zmerjat, ona nej hotela svoje bessede nazaj vzeti etc. Se začneta za letu kregat inu cukat taku dolgu, de mož se je bil taku močnu reserdil, de ven globok potok je jo pahnil bil, inu ta sruta, zakaj nej mogla z' bessedo, je z' roko kazala, de s' škariamij inu nikar s' kosso so travo porezali, inu dokler sruta nej znala plavat je bila utonila inu dolgo čassa je z' roko kazala, de so bile škarje. Ah! secundum scientiam. Mož bi bil imel pamet nuecat inu takrat molčat inu drugu lejtju ženo poslat, de bi bila ona s' škariamij travo porezala; zakaj s' pametio inu kunštio je treba ženo na pravi pot perpraviti. Secundum scientiam, kakor je bil sturil uni pametni mož, čegar žena je hotela po vsi sili, de bi tudi on sklede inu lonce pomival inu nikar ona sama. Kadar mož je letu nespodobnu pegervaine svoje žene vidil, pravi: „Bodi tedaj! Jest bom en dan pomival, ti ta drugi, inu če bo eden kaj umazaniga pustil, de ta drugi žiher mu taisto possodo na glavi resbye“. Ona rada pervoli. En dan mož pusti en umazan lonc, žena ga zagleda ter možu ga na glavi rezbye.

Drugi dan mož skrie pod klop en železen možer, pride v' kuhanio, najde ta umazani možer, ga pokaže ženi ter pravi: „Derži glavo, nej ga rez-biem!“ Se začne jokati inu prossit, de bi ji šenkal inu de hoče vse nje živoče dni sama pomivat. Inu s' to kunštio je bil ženo na pravi pot perpravil. Taku vij možje imate s' pametio andlat, kadar vidite, de žena kaj norskiga želi ali della inu nikar precej s' kregam inu bojam, zakaj v' tej viži nebote neč opravili.“ (III, 67). — V tej pridigi tudi ni pozabil na vdove, katerih razločuje dve vrsti: prave in vdove po imenu, ki bi se spet rade omožile, še predno je prvi mož pokopan. Iz življenja takih ve pripovedovati par veselih dogodkov, n. pr.: Ženi so ravnokar pokopali moža; ostala je sama na pokopališču ter nemilo jokala. Vojak, ki je nedaleč od tam stražil obešenca, jo pride tolažit, ponudi ji roko in srce, in takoj sta obhajala novo zvezo v bližnji gostilni celo noč. Ko se začne daniti, gre vojak spet stražit obešenca. Toda kako se prestraši, ko vidi vislice prazne. Beži k ženi in ji razodene nesrečo in kazen, ki ga čaka. Ona ga potolaži rekoč: „Ne boj se nič hudega, pojdi z mano, hočeva mojega rajncega izkopati, ga na vislice obesiti — in ljudje bodo mislili, da je to pravi hudodelec.“ — „Takoršnem vdavam jes ne bom šenkal faconetela . . . temuč tem, katere so prave vduve“, in tem poklanja rutico Marije Device, da si obrišejo svoje grenke solze. Rokodelcem, delavcem in deklam da ruto sv. Jožefa ter jih navdušuje, da ostanejo v svojem stanu zadovoljni in ne hrepene višje, ako vidijo, da se godi drugim navidezno bolje. Kot svarilni vzgled jim pripoveduje basen o volku, ki je zdravil šepavega osla in za plačilo dobil hud udarec v glavo. „Prau meni stoy, dokler jest sim en messar inu sim hotel areat biti“. Hlapce in dekile bodri k delu, da ne bodo podobni kači hidri, ki ima sedem glav in ust, pa nobene roke. Naj ne menjavajo služb, da se jim nazadnje ne zgodi kakor oslu v basni, ki je služil mlinarju, pa se mu je služba zdela pretežavna; vdinjal se je torej nazadnje pri krznarju, kjer je dobival toliko batin, da se je komaj držal pokonci. Zvita lisica mu je dala seveda slabo tolažbo. — Starcem je odprl pogled v boljšo večnost, za katero se naj lepo pripravijo; mladino opominja k ubogljivosti in ljubezni do starišev, da se ji ne bo godilo kakor neposlušnim miškam ali pa Jurju, ki je vzela Nežo za ženo, „katera Juriu je vse za-lebala inu še polek rogatiga sturila“. — Gotovo je ostala ta z narodnim humorjem prepojena propoved poslušalcem bolj v spomin kakor pa marsikatera resna.

(Nadaljevanje v gimn. izvestju prihodnega leta.)

Schulnachrichten.

I.

Personalstand des Lehrkörpers und Lehrfächerverteilung.

a) Veränderungen.

Dem Professor Alois Virbnik wurde mit Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 5. Juni 1908, Z. 20.637 eine Lehrstelle am k. k. II. Staatsgymnasium in Laibach verliehen (intim. mit Erlaß des k. k. L. Sch. R. vom 6. Juli 1908, Z. 3487.

Mit Erl. des k. k. Min. für Kultus und Unterricht vom 28. August 1908, Z. 36.434 wurde Max Šever, Supplent am k. k. I. Staatsgymnasium in Laibach, zum wirkl. Lehrer am Staatsgymnasium in Rudolfswert ernannt.

Zur Vertretung des beurlaubten Professors J. Reisner wurde die Bestellung des geprüften Lehramtskandidaten Dr. Josef Rožman zum Supplenten an der Anstalt für das Schuljahr 1908/09 mit Erlaß des k. k. Landesschulrates vom 29. September 1908, Z. 5464 genehmigt.

Zur Vertretung des beurlaubten Prof. Bogumil Remec wurde die Bestellung des geprüften Lehramtskandidaten Dr. Milan Šerko zum Supplenten für das Schuljahr 1908/09 mit Erlaß des k. k. L. Sch. R. vom 2. Oktober 1908, Z. 5356 genehmigt.

Da dem erkrankten Professor Franz Vadnjal mit Erlaß des k. k. Min. für Kultus und Unterricht vom 24. September 1908, Z. 34.008 die Lehrverpflichtung im Schuljahre 1908/09 auf acht wöchentliche Unterrichtsstunden ermäßigt wurde, gestattete der k. k. Landesschulrat mit Erlaß vom 22. Oktober 1908, Z. 6070 die Bestellung des approbierten Lehramtskandidaten Josef Schweiger zum Supplenten am k. k. Staatsgymnasium in Rudolfswert.

Weil infolge der Errichtung einer Parallelabteilung zur I. Klasse die Bestellung einer philologischen Lehrkraft notwendig wurde, genehmigte der k. k. Landesschulrat mit Erlaß vom 21. Dezember 1908, Z. 6961 die Bestellung des Lehramtskandidaten Prosen Peter zum supplierenden

Lehrer, mit dessen Einführung ins praktische Lehramt laut Erlasses des k. k. Landesschulrates vom 7. Jänner 1909, Z. 7443 ex 1908 der Direktor Fr. Brežnik betraut wurde.

b) Beurlaubungen.

Professor Josef Reisner wurde mit Min. Erlaß vom 11. Sept. 1908, Z. 35.768 zum Zwecke der Verfassung eines Lehrbuches für Mittelschulen für das Schuljahr 1908/09 beurlaubt.

Behufs Leitung der in Laibach zu aktivierenden slowenischen Handelsschule wurde Professor Bogumil Remec mit Erlaß des k. k. Min. für Kultus und Unterricht vom 24. September 1908, Z. 34.734 für die Dauer des Schuljahres 1908/09 beurlaubt.

Laut Erlasses des k. k. Landesschulrates vom 4. April 1909, Z. 1896 erhielt Professor Josef Germ krankheitshalber einen einmonatlichen Urlaub vom 14. April bis 13. Mai 1909, welcher nachher bis zum Schlusse des Schuljahres 1908/09 prolongiert wurde.

c) Stand am Schlusse des Schuljahres
für die obligaten Lehrfächer.

	Name und Charakter	Ordinarius in der Klasse	Lehrfach und Klasse	Wöchentliche Stundenzahl
1	Franz Brežnik, Direktor; zugleich Leiter der gewerblichen Fortbildungsschule	—	Griechisch VIII.	5
2	Josef Germ, winkl. Gymnasiallehrer, Kustos der Lehrmittelsammlung für den Zeichenunterricht	—	Zeichnen I.—IV.	19
3	Julius Krek, Professor	IV.	Latein IV. — Griechisch IV. — Slowenisch IV., VI., VII.	16
4	Martin Majcen, Professor	II.	Latein II. — Deutsch III., IV. — Slowenisch II., VIII.	19(I) 20 (II)
5	Dr. Josef Marinko, Professor der VII. Rangsklasse, fürstbischöfl. Rat, Weltpriester	—	Religion I.—VIII.	19
6	Michael Markič, Professor der VIII. Rangsklasse	III.	Latein III. — Griechisch III. u. VI.	16
7	Johann Maselj, winkl. Gymnasiallehrer, Kustos der Schülerbibliothek (slow. Abt.) Mitglied des Ortschafts- und Gemeinderates	V.	Latein V. — Griechisch V. — Deutsch II.	15(I) 16 (II)
8	Leopold Pettauer, Professor	—	Geschichte II., III., IV., VI.—VIII. — Geographie II., III., IV.	21
9	Josef Reisner, Professor	—	beurlaubt	—
10	Bogumil Remec, Professor	—	beurlaubt	—
11	Max Sever winkl. Gymnasiallehrer, Kustos der Schülerbibliothek (deutsche Abt.)	I. a	Latein I. a, VI. — Slowenisch I. a	17

	Name und Charakter	Ordinarius in der Klasse	Lehrfach und Klasse	Wöchentliche Stundenzahl
12	Amat Škerlj, Professor	VII.	Latein VII. — Griechisch VII. — Deutsch I a. — Slowenisch III.	16(I) 17 (II)
13	Dr. Johann Šlebinger, Professor	VI.	Deutsch V.—VIII. — Propaedeutik VII. und VIII.	16
14	Franz Vadnjal, Professor der VIII. Rangsklasse	VIII.	Latein VIII. — Geschichte V.	8
15	Dr. Josef Rožman supplirender Gymnasiallehrer	—	Mathematik V.—VIII. — Physik VII. und VIII.	19(I) 20 (II)
16	Dr. Milan Šerko supplirender Gymnasiallehrer	—	Naturgeschichte I. a u. b. II., III., V. VI. — Mathematik II., III., IV.	21
17	Josef Schweiger, suppl. Gymnasiallehrer, Kustos des physikal. Kabinetts	—	Geographie I a und b. — Mathe- matik I. a u. b. — Physik IV.	15
18	Peter Prosen supplirender Gymnasiallehrer	I. b	Latein I. b. — Deutsch I. b. — Slowenisch I. b und V.	17(I) 18 (II)

Für die nicht obligaten Lehrgegenstände :

	Name und Charakter	Lehrgegenstand	Wöchentliche Stundenzahl
1	Ignaz Hladnik, Organist	Gesang in 2 Abteilungen	4
2	Josef Germ, wie oben	Kalligraphie in 1 Abteilung Zeichnen für Schüler des Obergymnasiums in 1 Abteilung	2 3
3	Julius Krek, wie oben	Turnen in 4 Abteilungen	8

Gymnasialdiener: **Edmund Schott.**

Aushilfsdiener: **August Ferlič.**

II.

Lehrverfassung.

In der Lehrverfassung ist folgende Änderung verfügt worden:

Das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht hat mit den Erlässen vom 20. September und 14. Dezember 1908, Z. 27.245 und 40.914 angeordnet, daß an den utraqvistischen Staatsgymnasien in Krain sukzessive die slowenische Unterrichtssprache nach Maßgabe der für einzelne Disziplinen zur Verfügung stehenden approbierten Lehrmittel und Lehrbehelfe eingeführt und daß an den genannten Anstalten schon mit Beginn des Schuljahres 1908/09 die Religionslehre in der V. Klasse und Griechisch in der III. Klasse unter Gebrauch der slowenischen Unterrichtssprache gelehrt werde.

Weiter hat das Unterrichtsministerium genehmigt, daß an den gedachten Gymnasien Krains die Zahl der wöchentlichen Unterrichtsstunden aus Deutsch in den zwei ersten Klassen von 4 auf 5 und in der III. Klasse von 3 auf 4 erhöht werde.

III.

Lehrbücher,

welche im Schuljahre 1909/10 dem Unterrichte in den obligaten Lehrfächern zugrunde gelegt werden.

A. **Religion.** I. Kl.: a) Veliki katekizem. Pr. 80 h; b) Stroj, Liturgika. Pr. 1 K 40 h. — II. Kl.: wie I. — III. Kl.: I. Sem. Stroj, Liturgika. — II. Sem. Karlin, Zgodovina razodetja božjega v stari zavezi. Pr. 2 K. — IV. Kl.: Karlin, Zgodovina razodetja božjega v novi zavezi. Pr. 2 K. — V. Kl.: Dr. Svetina, Resničnost katoliške vere. Pr. 2 K 80. — VI. Kl.: Dr. Pečjak, Dogmatika. — VII. Kl.: Wappler, Lehrbuch der kathol. Religion, 3. Teil. Pr. 2 K 40 h. — VIII. Kl.: Kaltner, Lehrbuch der Kirchengeschichte. Pr. 2 K 20 h.

B. **Latein. Sprache.** a) *Grammatik:* I.—III. Kl.: Tominšek, Lat. slovnica. Pr. 3 K 20 h. — IV. Kl.: Kermavner, Lat. slovn. Pr. 3 K 20 h. — V. Kl.: Schmidt, Latein. Schulgramm. oder eventuell Kermavner, Lat. slovnica. — VI.—VIII. Kl.: Schmidt, Lat. Schulgramm. — b) *Übungsbuch:* I. Kl.: Wiesthaler, Lat. vadbe za I. r. — II. Kl.: Wiesthaler, Lat. vadbe za II. r. — III. Kl.: Požar, Lat. vadbe za III. r. — IV. Kl.: Požar, Lat.

vadbe za IV. r. — V. Kl.: Hauler, Latein. Stilübungen f. d. oberen Kl. der Gymn., 1. Abtlg. Pr. 2 K 20 h, eventuell: Brežnik, Lat. vadbe za V. in VI. g. r. Pr. 1 K 80 h. — VI. Kl.: Hauler, wie in V. — VII. Kl.: Hauler, Lat. Stilübungen f. d. ob. Kl. 2. Abtlg. — VIII. Kl.: Hauler, Lat. Stilübungen f. d. ob. Kl. 2. Abtlg. — c) *Autoren*: III. Kl. Košan, Latinska čitanka. Pr. 1 K 50 h. — IV. Kl.: Prammer, C. J. Caesaris comment. de bello Gallico. Pr. 2 K 30 h. Košan, Lat. čit. wie in III. — V. Kl.: Sedlmayer, Ausgewählte Gedichte des P. Ovidius Naso. Pr. 1 K 40 h. Zingerle, Titi Livii ab urbe cond. I. Pr. 2 K 20 h. — VI. Kl.: Scheindler Sallustii Crispi bell. Jugurth. Pr. 70 h. Klouček, Vergils Aeneis (nebst ausgew. Stücken aus den Buk. u. Georg.) Pr. 2 K. Nohl, Ciceros Reden gegen Katilina. Pr. 1 K 20 h. — VII. Kl.: Klouček, wie in VI.; Schiche, Aus Ciceros philos. Schriften. Pr. 2 K; H. Nohl, Ciceros Rede für den Oberbefehl des Cn. Pompeius. Pr. geb. 70 h; H. Nohl, Ciceros Philippische Reden. I., II., III., VII. Pr. 1 K 20 h; H. Luthner, Ciceros ausgewählte Briefe. Pr. 1 K 50 h. — VIII. Kl.: Müller Christ, Tacitus Annalen, II. Bd. Pr. 2 K; Petschenig, Horatius Flaccus. Auswahl. Pr. 1 K 80 h.

C. **Griech. Sprache**. III. Kl.: Tomišek, Grška slovnica. Pr. 3 K; Grška vadnica. Pr. 3 K 50 h. — IV. Kl.: wie in III. — V. Kl.: Curtius-Hartel, Griech. Schulgrammatik, bearb. v. Weigl. Pr. 2 K 60 h; Schenkl, Griech. Elementarbuch; Schenkl-Kornitzer, Chrestomathie aus Xenophon. Pr. 3 K. 20 h; A. Th. Christ, Homers Ilias in verkürzter Ausgabe. Pr. 1 K 80 h. — VI. Kl.: Grammatik, wie in V.; Schenkl, Übungsbuch für d. ob. Kl. Pr. 2 K 10 h; Chrestomathie aus Xenophon, wie in V.; A. Th. Christ, Homers Ilias, wie in V.; Holder, Herodoti histor. lib. VII. Pr. 95 h. — VII. Kl.: Grammatik, wie in V.; Übungsbuch, wie in VI.; Wotke, Demosthenes ausgew. Reden. Pr. 1 K 60 h; A. Th. Christ, Homers Odyssee in verk. A. Pr. 2 K 50 h; A. Th. Christ, Platons Apologie. Pr. 1 K 50 h. — VIII. Kl.: Grammatik, wie in V.; Übungsbuch, wie in VI.; Platons Apologie, wie in VII.; A. Th. Christ, Platons Gorgias. Pr. 1 K 50 h; Schubert-Hüter, Sophokles-Oidipus Tyrannos. Pr. 1 K 50; Pauly-Wotke, Homeri Odyssee epitome, pars II. Pr. 1 K 20 h.

D. **Deutsche Sprache**. I. Kl.: Willomitzer, Deutsche Grammatik. Pr. 2 K 40 h; Štritof, Deutsches Lesebuch f. d. I. u. II. Kl. — II. Kl.: wie in I. — III. Kl.: Willomitzer wie in I.; Štritof, Deutsches Lesebuch für die III. Kl. — IV. Kl.: Willomitzer, wie in I.; Štritof, Deutsches Lesebuch für die IV. Kl. — V. Kl.: Willomitzer, wie in I.; Lampel, Lesebuch f. d. ob. Kl., I. T. Pr. 2 K 95 h. — VI. Kl.: Willomitzer, wie in I.; Lampel, Lesebuch, II. Teil. Pr. 2 K 30 h. — VII. Kl.: Willomitzer, wie in I.; Lampel, Lesebuch, III. Teil. Pr. 2 K 42 h. — VIII. Kl.: Willomitzer, wie in I.; Lampel, Lesebuch, IV. Teil. Pr. 2 K 84 h.

E. Slowenische Sprache. I. Kl.: Janežič-Sket, Slovenska slovnica; Sket, Slovenska čitanka za I. g. r. Pr. 1 K 60 h. — II. Kl.: Slovnica, wie in I.; Sket, Slov. čitanka za II. g. r. Pr. 1 K 60 h. — III. Kl.: Slovnica, wie in I.; Sket, Slov. čitanka za III. g. r. Pr. 1 K 60 h. — IV. Kl.: Slovnica, wie in I.; Sket, Slov. čitanka za IV. g. r. Pr. 1 K 60. — V. Kl.: Slovnica, wie in I.; Sket, slov. berilo za V. in VI. r. sr. š. Pr. 3 K 20 h. — VI. Kl.: wie in V. — VII. Kl.: Slovnica, wie in I.; Slovenska slovstvena čitanka. Pr. 3 K; Sket, staroslovenska čitanka. Pr. 3 K. — VIII. Kl.: wie in VII.

F. Geographie und Geschichte. I. Kl.: Pajk, Zemljepis za I. g. r.; Bežek, zemljepis za II. in III. razred. Pr. 2 K 40 h; Kozenn, Geographischer Schulatlas, neu bearb. von Heidrich und Schmidt. Pr. 8 K. — II. Kl.: Kozenn, wie in I.; Mayer-Kaspret, Zgodovina starega veka. Pr. 2 K 30 h; Putzger, Histor. Schulatlas. Pr. 3 K 60 h, oder: Kiepert, Atlas antiquus. Pr. 4 K. — III. Kl.: Kozenn, wie in I.; Bežek, wie in II.; Putzger (oder Kiepert) wie in II.; Mayer-Kaspret, Zgodovina novega veka. Pr. 1 K 60 h; Orožen, Domovinoznanstvo. Pr. 2 K 20 h. — IV. Kl.: Atlas von Trampler, Putzger, wie in II.; Mayer-Kaspret, Zgodovina novega veka. Pr. 1 K 60 h; Orožen, Domovinoznanstvo. Pr. 2 K 20 h. — V. Kl.: Gindely, Gesch. des Altertums, eventuell Pire, Zgodovina starega veka; Trampler, wie in IV.; Kiepert (oder Putzger) wie in II., eventuell Bežek, Zemljepis wie in II.; Kozenn-Jarz, Leitfaden der Geographie. — VI. Kl.: Gindely, Gesch. des Altertums, wie in V.; Gindely-Tupetz, Lehrbuch der Geschichte, II. Teil. Pr. 2 K 50 h; Kozenn-Jarz, wie in V.; Atlanten, wie in V. — VII. Kl.: Zeehe, III. Teil. Pr. 2 K 50 h; Atlanten, wie in V. — VIII. Kl.: Zeehe-Heiderich, Österr. Vaterlandskunde; Atlanten, wie in V.

G. Mathematik. I. Kl.: Matek, Aritmetika, 1. del. Pr. 1 K 80 h; Matek, Geometrija, 1. del. Pr. 1 K 80 h; statt dessen eventuell Mazi, Geometriški nazorni nauk. — II. Kl.: wie in I. — III. Kl.: Matek, Aritmetika, II. del. Pr. 1 K 80 h; Matek, Geometrija, II. del. Pr. 1 K 80 h. — IV. Kl.: Matek, Aritmetika; Matek, Geometrija. — V. Kl.: Močnik-Neumann, Arithm. und Algebra; Hočevar, Lehrbuch der Geometrie f. Obergymn., eventuell Matek, Aritmetika in Algebra za višje gimn.; Matek, Geometrija za višje gimnazije (im Falle der Approbation); Hočevar, Geom. Übungsaufgaben für Oberg. I. Pr. 1 K. — VI. Kl.: Močnik-Neumann, wie in V.; Hočevar, Geom. wie in V.; Hočevar, Übungsaufg., wie in V.; Adam, Logarithmentafeln. Pr. 1 K 20 h. — VII. Kl.: Močnik-Neumann, wie in V.; Hočevar, Geom. wie in V.; Hočevar, Übungsaufg. wie in V.; Hočevar, Übungsaufg. II.; Adam, wie in VI. — VIII. Kl.: Močnik-Neumann, wie in V.; Hočevar, Geom., wie in V.; Hočevar, Geom. Übungsaufg. II.; Adam, wie in VI.

H. **Naturgeschichte.** I. Kl.: Macher, Prirodopis živalstva. Pr. 2 K 50 h; Macher, Prirodopis rastlinstva (im Falle der Approb.) — II. Kl.: wie in I. — IV. Kl.: Hinterlechner, Mineralogija za nižje razrede. — V. Kl.: Hochstetter und Bisching, Leitfaden der Mineralogie und Geol. Pr. 2 K 80 h; statt dessen eventuell Poljanec, Mineralogija in geologija za višje gimnazije (im Falle der Approbation); Wretschko, Vorschule der Botanik. Pr. 3 K; eventuell Macher, Botanika za višje razrede (im Falle der Approb.) — VI. Kl.: Graber-Latzel, Leitfaden der Zoologie. Pr. 3 K 80 h.

K. **Physik.** III. Kl.: Senekovič, Fizika. Pr. 3 K 60 h. — VII. Kl.: Rosenberg, Lehrbuch der Physik für die oberen Kl. Pr. 4 K 70 h. — VIII. Kl.: wie in VII.

L. **Philos. Propädeutik.** VII. Kl.: Lindner-Leclair, Lehrbuch der allgemeinen Logik. Pr. 3 K. — VIII. Kl.: Lindner-Lukas, Lehrbuch der Psychologie. Pr. 3 K.

M. **Wörterbücher.** III. Kl.: Košan, Latinsko-slov. slovarček. — IV. Kl.: Rožek, Latinsko-slov. slovník. — V.—VIII. Kl.: Stowasser, Lat.-deutsches Wörterbuch; Heinichen, Lat.-deutsches Wörterbuch; Menge, Griechisch-deutsches Wörterbuch; Schenkl, Griechisch-deutsches Wörterbuch; Gemoll, Griechisch-deutsches Wörterbuch.

N. **Hilfsbücher.** A. Novakovič, Srbske narodne pesmi. (Kosovo.) — J. Pajk, Izbrane srbske narodne pesmi. — Ilešič, Hrvatska knjižnica.

IV.

Absolvierte Lektüre.

I. a) Klasse.

Deutsch: Štritof, Deutsches Lesebuch I, Nr. 3, 6, 9, 11, 26, 28, 34, 40, 45, 49, 54, 60, 64, 81.

Slowenisch: Sket, Slovenska čitanka I, Nr. 3, 5, 9, 17, 19, 20, 22, 25, 30, 34, 36, 41, 43, 47, 59, 63, 65, 67, 70, 79, 81, 92, 93, 95, 101, 109, 114, 117, 119, 123, 137, 140, 140, 144, 148, 158, 160, 162, 164.

Memoriert: Nr. 8, 14, 16, 26, 51, 89, 91, 96, 143, 145.

I. b) Klasse.

Deutsch: Štritof, Deutsches Lesebuch I, Nr. 3, 6, 9, 11, 26, 28, 29, 33, 34, 37, 45, 46, 49, 54, 60, 62, 68, 81, 85.

Slowenisch: Sket, Slovenska čitanka I³, Nr. 5, 9, 11, 13, 17, 19, 20, 25, 32, 39, 49, 52, 54, 65, 67, 76, 79, 82, 84, 93, 94, 95, 99, 101, 114, 117, 119, 123, 125, 127, 134, 135, 142, 144, 146, 148, 156, 158, 160, 164.

Memoriert: Nr. 8, 14, 16, 26, 85, 89, 96, 143, 145, 151, 165.

II. Klasse.

Deutsch: Lesebuch von Štritof, Nr. 119, 133, 136, 140, 141, 143, 146, 147, 151, 157, 160, 162, 166, 176, 178, 186, 195, 204, 209, 214, 215, 218, 219, 225, 227, 229, 236, 244, 254, 257, 269, 270, 280, 290, 303.

Memoriert: 164, 182, 205.

Slowenisch: Sket, Slovenska čitanka, Nr. 1, 2, 7, 8, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 21, 29, 31, 32, 35, 36, 39, 41, 43, 47, 49, 51, 57, 60, 62, 64, 68, 72, 80, 83, 87, 88, 92, 94, 96, 98, 102, 112, 115, 116, 132, 136, 143, 148.

Memoriert: Nr. 5, 9, 46, 50, 61, 71, 85, 91, 133.

III. Klasse.

Latein: Corn. Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides; Curtius Rufus: 1, 2, 3, 4, 5.

Memoriert: Miltiades cap. I., Themistocles cap. II.

Deutsch: Štritof, Deutsches Lesebuch für die III. Klasse, Nr. 5, 6, 9, 18, 20, 21, 36, 38, 39, 44, 54, 55, 63, 64, 66, 69, 70, 74—78, 87—91, 94, 95, 97, 105, 108, 111, 120, 121, 123, 134—138, 141, 144, 146, 156, 160, 163, 168, 183, 185, 187, 190, 197.

Memoriert: Nr. 7, 45, 65, 68, 122, 132, 139, 171, 199.

Slowenisch: Sket, Slovenska čitanka III, Nr. 1, 2, 4—6, 9, 13, 17, 19—22, 28, 32, 38, 40—48, 50, 51, 53, 54, 59—65, 68—70, 72—79, 81—85, 88, 39, 91—101, 104.

Memoriert: Nr. 17, 19, 28, 46, 62, 81, 89, 95, 98.

IV. Klasse.

Latein: Cæsar, bell. Gall. I.; IV. 20—36; V. 1—23; VI. 11—24. Ovid, Met.: Die vier Weltalter. Eleg.: An die Freunde.

Memoriert: Ovid, Die vier Weltalter 1—36.

Deutsch: Lesebuch Nr. 1, 12, 16, 18, 29, 32, 33, 34, 38, 40, 42, 48, 55—56, 61—64, 67, 68, 70, 72, 73, 75, 76—78, 84, 85, 91, 93—95, 109—110, 115, 117, 123—127, 132, 135, 136—140, 142, 146, 149, 156, 158, 164, 168, 169, 175—177, 183—184.

Memoriert: Nr. 7, 10, 26, 39, 69, 74, 82, 133, 154, 167.

Slowenisch: Lesebuch Nr. 2, 6, 8, 10, 13, 22, 29, 32, 35, 36, 39—41, 45, 47, 48, 53, 55, 59, 62, 64, 65, 69, 70, 72—75, 77, 79—81, 85—87.

Memoriert: 35, 39, 41, 58, 65, 85, 87.

V. Klasse.

Latein: Livius ab urbe cond. lib. I; XXI (Auswahl). Ovid, Metam. I, 313—415; V, 385—437, 462—571; VI, 146—312; 313—381; VIII, 618—720; X, 1—63, 72—77; Fasti II, 83—118, 475—512, 533—566; III, 809—834; Ex Ponto IV, 3.

Memoriert: Ov. Metam. V. 385—423.

Griechisch: Xenophon, Anab. I, II, III; VI (Auswahl); Homer, Ilias I. — Memoriert: Anab. III, 21—27; Ilias, 1—119, 343—398.

Deutsch: Deutsches Lesebuch: 2—5, 7—13, 15, 16, 24, 27, 28, 30—39, 41, 42 (Einleitung), 43—50, 57, 58, 60, 62, 66, 74, 78, 81—83, 87—89, 91, 92, 94, 95, 98, 104—107, 109, 111, 112, 115, 118, 121—124, 126, 127, 132—134, 136, 138, 141 (Auswahl), 142—146, 149—151, 155, 157—160.

Memoriert: 3, 5, 83, 115.

Slowenisch: Sket, Slovenska ěitanka V. in VI.; Nr. 1, 2, 3, 11—13, 14, 17, 18, 19, 25—30, 31—42, 43—45, 47—50, 56—70, 72—76; Aškere, Balade in romance (Auswahl), Jurčič, Deseti brat.

Memoriert: Nr. 46, 51—55.

VI. Klasse.

Latein: Sallust, bellum Jug.; Cicero, Catil. I.; Vergil, Bucol. I., V., Georg., I, 1—42; II, 458—540, Aen. I.

Griechisch: Homer, Ilias, IV, VI, XVI, XVIII, XXII. — Herodot. I. IX. Xenophon, Kyrupädie (Auswahl).

Memoriert: Ilias VI. vv. 407—466; Herodot. I. IX. cap. 79.

Deutsch: Lesebuch, 1—5, 7—12, 13 (Das Gudrunlied), 14—20, 22—38. Minna von Barnhelm, Emilia Galotti und Shakespeares Julius Cæsar.

Memoriert: Die beiden Musen.

Slowenisch: Lesebuch, Nr. 71, 87, 90, 93, 96, —98, 100—106, 108, 109, 112—117, 119—124, 130, 132, 134—136, 144, 152, 157—168.

Memoriert: 71, 108, 121, 124.

Lektüre: Narodne srpske pesmi.

VII. Klasse.

Latein: Cicero, pro Milone, Phil. II. (in Auswahl); eine Auswahl aus Ciceros philosophischen Schriften; Virgil, Aen. II, IV, VI.

Memoriert: Verg. Aen. II, 21—39, 201—227, IV, 173—188.

Griechisch: Demosthenes, Olynth. I, III; über den Frieden; Homer, Odys. I, 1—88; V, 28—456, VI—VIII; Auswahl aus IX—XIII.

Memoriert: Odys. I, 1—21, VI, 65—78.

Deutsch: Lesebuch, 1—5, in Auswahl: 6—8; 10—46. Egmont, Wilhelm Tell. Obligate Privatlektüre: Herders Cid, Schillers Räuber, Goethes Goetz von Berlichingen, Torquato Tasso.

Memoriert: Goethes Mignon, Meine Göttin; Schiller, Das eleusische Fest.

Slowenisch: Staroslov. čitanka, Cod. Zongr. 2—11 (Seite 88—95); Cod. Marianus 1—5. (Seite 102—106.) — Prešern: Sonette.

Memoriert: Prešern, Slovo od mladosti, Sonetni venec; Jenko, Trojno gorje; Aškerc, Anka; Gregorčič, Življenje ni praznik; Stritar, Mladini.

VIII. Klasse.

Latein: Tacitus, Germania c. 1—27, ab exc. div. tug. I c. 1—30, 72—81; II. 33—40. Horatius: carm. I, 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 21, 22, 31, 32, 35, 37; II. 1, 2, 3, 6, 10; III. 1, 2, 3, 4, 5, 13, 16, 21, 30; IV. 3, 7, 8, 14, 15; Epod. 2, Sat. I, 1; II. 6; Epist. I. 6.

Memoriert: Carm. I. 1; II. 1; III. 30.

Griechisch: Platon, Apologie, Kriton, Laches. — Sophokles Antigone. Homers, Odyssee, XVII.

Memoriert: Platon, Kriton XV. 1—5.; Sophokles Antigone 781—805.

Deutsch: Lesebuch, Auswahl aus dem Lesebuche; Goethes Hermann und Dorothea, Iphigenie auf Tauris; Schillers Wallenstein, Jungfrau von Orleans, Braut von Messina; Grillparzers Sappho. Obligate Privatlektüre: Faust I. Teil.

Memoriert: Das Lied von der Glocke.

Slowenisch: Gedichte von Vodnik, Prešeren, Stritar, Levstik, Jenko, Kette, Zupančič (Auswahl nach dem Schulbuche von Sket.) Prosastücke aus Stritar, Levstik, Trdina, Mencinger, Cankar. — Wiederholung der im Obergymnasium memorierten Gedichte.

Privatlektüre: Erjavec, Meško, Medved, Gregorčič Job.

V.

Themen für die schriftlichen Arbeiten.

a) In der deutschen Sprache.

V. Klasse. Schularbeiten: 1. Was verdanke ich den Ferien? — Ein Landsmann des Ibykus erzählt daheim über die Auffindung der Mörder des Sängers. — 3. Die letzten Augenblicke aus dem Leben des Einsiedlers auf Salas y Gomez. — 4. Warum wird Reineke einstimmig zum Tode des Hängens verurteilt? — 5. Blüten und Hoffnungen. — 6. Warum soll jeder Schüler die Mahnung Goethes „Nutze deine jungen Tage, lerne zeitig klüger sein!“ besonders beherzigen? — 7. Die Poesie des Landlebens.

Hausarbeiten: 1. Welchen Wert haben für uns die Kulturpflanzen? — 2. Die Macht des Gesanges. Nach Uhlands Balladen „Bertran de Born“ und „Taillefer“. — 3. Der Schnee als Freudenspender und Wohltäter des Menschen. — 4. Scherasmin, ein treuer Diener seines Herrn. Charakteristik nach „Oberon“. — 5. Der Gedankengang des Gedichtes „See und Wasserfall“ von N. Lenau. — 6. Preis des Vaterlandes. Nach dem Gedichte „Segne das Vaterland!“ von J. G. Seidl.

VI. Klasse. Schularbeiten: 1. Was bietet uns unser Heimatland? — 2. Artusritter und Gralritter. Ein Vergleich. — 3. Geld ist ein guter Diener, aber ein schlimmer Herr. — 4. Klopstocks Verdienste um die deutsche Literatur. — 5. Werner und Franziska. — 6. Weshalb mußte „Minna von Barnhelm“ bei den Zeitgenossen ein allgemeines Interesse erregen?

Hausarbeiten: 1. Das Wasser als zerstörendes Element. — 2. Die Stimmung Walters in der „Elegie“. — 3. Der Zauber der Alpenwelt. Geschildert nach Hallers „Alpen“. — 4. Das Naturgefühl in der Odendichtung Klopstocks. — 5. Die Katastrophe in „Emilia Galotti“. — 6. Der Kammerherr Marinelli in Lessings „Emilia Galotti“.

VII. Klasse. Schularbeiten: 1. „Nicht das Herz nach seinem Wunsche, nach der Pflicht frag' dein Gewissen.“ (Fr. W. Weber). — 2. „O wunderschön ist Gottes Erde und wert darauf vergnügt zu sein.“ (Hölty). — 3. Goethes Verhältnis zur Poesie. Nach „Zueignung.“ — 4. Die Anfänge der Kunst. Nach Schiller „Die Künstler“. — 4. Zuwachs an Kenntnissen ist Zuwachs an Unruhe. — 5. Wodurch fehlt Antonio gegen Tasso und wodurch macht er seinen Fehler wieder gut? — 6. Der Tod Attinghausens und Geßlers. — 7. Tells Haus und seine Bewohner.

Hausarbeiten: 1. Cid im Verhältnis zu seinem Roß Babieça und zu seinem Schwert Tizona. — 2. Der äußere und innere Zustand Götzens

nach seiner Gefangennahme im Bauernkriege. — 3. „Nur durch das Morgentor des Schönen drangst du in der Erkenntnis Land.“ Schiller, „Die Künstler“. — 4. „Wer erfreute sich des Lebens, der in seine Tiefen blickt!“ (Schiller, „Kassandra“). — 5. Gertrud, Ibergs Tochter. Ein Charakterbild nach Schillers „Wilhelm Tell“. I, 2. — 6. „Des Menschen Engel ist die Zeit.“ (Schiller.)

Vorträge: 1. Ibsen als Dramatiker. (Beljan.) — 2. Elektrische Straßen- und Fernbahnen. (Brežnik.) — 3. Heine als Lyriker. (Jurkovič.) — 4. Dantes Leben und Werke. (Kaisersberger.) — 5. Die Schlösser in der Umgebung von Rudolfswert. (Lorenčič.) — 6. Dostojevskis Leben und Werke. (Medved.) — 7. Die Anfänge der slowenischen Musik. (Mlaker.) — 8. Das Problem des menschlichen Fluges. (Petric.) — 9. Die Christianisierung der Slowenen. (Perko.) — 10. Francesco Petrarca. (Rus.) — 11. Der Einfluß des Sportes auf die Gesundheit. (Sever.) — 12. Die neuere slowenische Musik. (Sever.) — 13. Shakespeare als Tragiker. (Vavpotič.) — 14. Die Spektralanalyse, ihre Bedeutung und Anwendung. (Žganjar.)

VIII. Klasse. Schularbeiten: 1. Glockenklang und Menschenleben in ihren Beziehungen zu einander. (Nach Schiller „Das Lied von der Glocke.“) — 2. Lösung des letzten Konfliktes in Hermann und Dorothea. — 3. Max Piccolominis Stellung zu Wallenstein und zu seinem Vater. — 4. „Drei Kiele kenn' ich, die gewaltig sind.“ (Fr. Rückert.) — 5. „Ist's gleich schön in fremdem Lande, doch zur Heimat wird es nie.“ — 6. „Sie, da entbrennen in feurigem Kampf die eifernden Kräfte, Großes wirkt ihr Streit, Größeres wirkt ihr Bund.“ (Schiller.) — 7. Johannas Schuld und Sühne. — 8. (Maturitätsarbeiten.)

Hausarbeiten: 1. Worin besteht nach Schiller der Segen der staatlichen Ordnung? — 2. Was erfahren wir in „Wallensteins Lager“ über Wallenstein, seine Anhänger und Gegner? — 3. Der Krieg. — 4. Die Träne. — 5. Worin besteht die Schuld des Lebens, die Sappho zu zahlen hat? — 6. Das Romantische in Schillers „Jungfrau von Orleans.“

Vorträge: 1. Die Entstehung der modernen Musikinstrumente. (Čerček.) — 2. Die Hauptvertreter des russischen Realismus. (Gregorc.) — 3. Geschichte der Stenographie. (Majeen.) — 4. Einiges über das volkstümliche Haus der Slowenen. (Meršolj.) — 5. Ebers „Eine ägyptische Königstochter.“ (Weselko.) — 6. Aufstand der steierischen Stände im Jahre 1292. (Hutter.) — 7. Die Pflege der Kunst im Mittelalter. (Jakša.) — 8. Die Phantasie. (Lenarčič.)

Dr. J. Štebinger.

b) In der slowenischen Sprache.

V. Klasse. Schularbeiten: 1. Cir mlajši se pripravlja na vojsko zoper svojega brata. (Po Ksenofontu, Anab. I.) — 2. Rimljani ugrabijo Sabinke (po Liviju.) — 3. Usodna božanstva slovenska. — 4. Ogrski kralj Matija Korvin v slovenski narodni pesmi. — 5. Martin Krpan.

Hausarbeiten: 1. Izpoved mutca osojskega. (Slika njegovega življenja.) — 2. Razmere kmetskega stanu v 16. stoletju (po Aškercu: Stara pravda.) — 3. Concordia parvæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. — 4. Potovanje nekdaj in sedaj. — 5. Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames?

VI. Klasse. Schularbeiten: 1. Slike iz Krsta pri Savici. — 2. Inter arma silent Musæ. (Ob šestdesetletnici vladanja cesarjevega.) — 3. Spored misli v pesmi Oljki. — 4. Regulovo slovo. (Po Stritarjevi pesmi.) 5. Razpor v carski rodbini. (Po srbski narodni pesmi.)

Hausarbeiten: 1. Vseh svetnikov dan. Moto: ... ni nesrečen, kdor v grobu leži. (Prešern.) — 2. Sveti večer v palači in koči. — 3. Marij. (Karakteristika po Salustu.) — 4. Godec. (Črtica iz življenja.)

VII. Klasse. Schularbeiten: 1. Dolgost življenja našega je kratka. (Fr. Prešern.) — 2. Ideja prostosti. (Ob šestdesetletnici vladanja presvetlega cesarja.) — 3. Demostenov govor o miru. — 4. Vojska. (Etično-zgodovinsko razmišljanje.) — 5. Prizor iz Odiseje.

Hausarbeiten: 1. Dobrodelnost. — 2. Domoljubne misli v Prešernovem sonetnem vencu. — 3. Stari skopuh. (Črtica.) — 4. Spomeniki — priče priznanja in hvaležnosti naroda. — 5. Bojazljivost in skromnost.

Vorträge: 1. Jules Verne. (Brežnik.) — 2. Nekoliko črtic o Jugoslovanih v prvih šestih stoletjih. (Lovrenčič.) — 3. Kette in njegove poezije. (Beljan.) — 4. Kako je sodil Stritar o Prešernu, Jenku, Levstiku in Jurčiču? (Medved.) — 5. Najnovejša slovenska literatura. (Petric.) — 6. Simon Jenko in njegove poezije. (Mlakar.) — 7. Kranjske šege in navade. Po Valvazorju. (Vavpotič.)

VIII. Klasse. Schularbeiten: 1. O globokosti in vzvišenosti Prešernovih verzov v Glosi: „Koder se nebo razpenja, Grad je pevca brez vratarja, V njem zlatnina čista zarja, Srebrnina rosa trave.“ — 2. Valvazor — vzor požrtvovalnega kulturnega delavca. — 3. Ungnad in Cojz. — 4. Prva elektriška obločnica v Kandiji pri Novem mestu. (Razmišljanje o uporabi prirodnih sil.) — 5. O pomenu Kranjske Čbelice. — 6. Maturitätsaufsätze.

Hausarbeiten: 1. Ob pričetku zgradbe železniške proge od Novega mesta v Dalmacijo. — 2. Podoba živa naše dobe Si ti, oj jasni zimski dan, Prepohl kot ona si svetlobe, Kot ona — mrtev in hladan!

(Gregorčič, Zimski dan.) — 3. Pokrajinski motiv iz novomeške okolice. (Po lastnem opazovanju.) — 4. Do cilja. (Dušeslovna črtica.)

Vorträge: 1. Ivan Cankar, Tujei. (Grandovec.) — 2. Tolstoj in njegov roman Ana Karenina. (Legat.) — 3. Kaj je oviralo razvoj slovenske dramatike? (Lenarčič.) — 4. Prešernove pesmi v ožjem pomenu besede. (Majcen.) — 5. Ivan Cankar, Hlapec Jernej in njegova pravica. (Schweiger.) — 6. O slovenski „moderni“. (Turk.) — 7. O Cankarjevi Nini. (Weselko.)

Martin Majcen.

VI.

Vermehrung der Lehrmittelsammlungen.

A) Lehrerbibliothek.

I. **Durch Ankauf.** Verordnungsblatt des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht. Jg. 1909. — Jahrbuch des höheren Unterrichts wesens. Jg. 1909. — Hof- und Staatshandbuch der österr. ungar. Monarchie. — Zeitschrift für österr. Gymnasien. Jg. 59. — Zeitschrift für das Real-schulwesen. Jg. 34. — Jagić, Archiv für slavische Philologie. Bd. 30. — Mitteilungen der k. k. geographischen Gesellschaft. Bd. 52. — Ljubljanski Zvon. Jg. 29. — Slovan. Jg. 7. — Dom in Svet. Jg. 22. — Publikationen des Musealvereines für Krain: a) Carniola. Jg. 29.; b) Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Jg. 19. — Euphorion, Bd. 15. — Österreichische Mittelschule, Jg. 23. — Popotnik. Jg. 30. — Monatshefte für Mathematik und Physik. Jg. 20. — Časopis za zgodovino in narodopisje. Jg. 5. — Publikationen der Matica Hrvatska pro 1908. — Publikationen der Slovenska Matica pro 1908. — Publikationen der Slov. Šolska Matica pro 1908. — Wilh. Ruland, Habsburger Chronik. — Schriften des österr. Kinderschutzkongresses in Wien. — 23 cerkvenih napevov za moški zbor, zložil Ig. Hladnik. — Musikalien der Glasbena Matica pro 1908. — Die Mittelschulenquete im k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht. — Mayers großes Konversationslexikon. Bd. 20. u. 21.

II. **Durch Geschenke.** a) Des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht: Zeitschrift für deutsches Altertum. Jg. 50. — Zeitschrift für österr. Volkskunde. Jg. 14. — Österr. botanische Zeitschrift. Jg. 59. — Jahreshefte der österr. archäologischen Gesellschaft.

b) Der k. k. Landesregierung für Krain: Landesgesetzblatt f. Krain.

c) Des k. k. Schulbücherverlages in Wien: Krautmann, österr. Staatsbürgerkunde für Schulen.

d) Der „Leonova družba“ in Laibach: Čas. Jg. 3.

e) Der Grottenkommission in Adelsberg: Aus der Chronik der Adelsberger Grotte.

f) Des k. k. Prof. Franz Vadujal in Rudolfswert: Svetu pismu stariga testamenta. von Georg. Japel.

III. **Durch Tausch.** 356 Programme österr. ungar. Lehranstalten; 417 Programme von Lehranstalten Deutschlands.

Stand der Lehrerbibliothek am Ende des Schuljahres 1908/09: 6077 Bände und 20.392 Programme.

B) Schülerbibliothek.

1. Deutsche Abteilung.

Diese zählt 1639 Bände und erhielt folgenden Zuwachs (81 Nummern):

Durch Ankauf: Aus der Verlagsbuchhandlung Fr. Tempsky in Wien Schulausgaben deutscher Klassiker: Deutsche Dichtung in Österreich im XIX. Jht. hg. v. P. Strzemcha; Goethes Gedankenlyrik, — Gedichte, — Iphigenie auf Tauris; Grillparzers Gedichte und Prosa (Auswahl); Hebbel, Die Nibelungen, hg. v. Alfr. Neumann; Immermann K., Der Oberhof; Die Lyrik des XIX. Jahrh., hg. v. H. Spiesz; Rückert, Gedichte (Auswahl); Shakespeares Julius Cäsar, Macbeth; Schillers Wallenstein, Die Jungfrau von Orleans, Wilhelm Tell; Zehme Arn., Die Kulturverhältnisse des deutschen Mittelalters. — Slavische Anthologie, hg. v. Gr. Krek. — Aufsätze zur deutschen Literaturgeschichte, hg. v. E. Lemp. — Aufsätze aus Natur und Leben, hg. v. E. Lemp. — Baumbach R., Zlatorog. — Goethes Gedichte, hg. v. O. Hellinghaus. — Gorges M., Deutsche Heldensage. — Hense J., Sammlung deutscher Musterdichtungen. — Hoffmann Otto, Prinz Eugen, der edle Ritter und seine Heldentaten. — Kleist H., Michael Kohlhaas, hg. v. Wychgram. — Ludwig O., Der Erbfürster, hg. v. Fr. Kleinsorge. — Müller Ernst, Schiller-Büchlein. 4. Abdruck. — Moderne erzählende Prosa, hg. v. G. Porger, Bde. I—IV. — Volkmer A., Rednerische Prosa. — Stifter Adalbert, Bunte Steine. 14. Aufl. — Thomas Louis, Die denkwürdigsten Entdeckungen. I—II. — Der schwäbische Dichterkreis und österr. Dichter, hg. v. O. Hellinghaus. — Scheffel J. V., Der Trompeter von Säckingen. 285. Aufl. — Stacke Ludw., Erzählungen aus der griech. Geschichte. — Stacke Ludw., Erzählungen aus der römischen Geschichte. — Habsburger Chronik, hg. v. W. Ruland. — Aimard G., Indianer, Freischärler und Goldgräber. — Aimard G., Antinahuel. — Andersen, Ausgewählte Märchen. — Arthur, Erzählungen aus dem amerikanischen Leben. — Becker Aug., Geschichten und Märchen. — Blüthgen V., Harte

Steine, Kater Murr. — Brann Isabella, Das Geheimnis des Schreibtisches. — Cavantes Mig., Don Quichotte von la Mancha. Bearbeitet v. K. Seifart. (2 Exempl.) — Cooper, Der Bienenjäger. — Cooper, Der rote Freibeuter. — Decken und Plieninger, Vom schwarzen Kontinente. Deckens Reisen und Erlebnisse in Ostafrika. — Ferry, Der Waldläufer. — Gerstäcker Fried., Die Regulatoren in Arkansas. — Glaubrecht O., Der Kalendermann von Veitsberg. — Glaubrecht O., Der Zigeuner. — Horn W. O., Der Biberfänger. Der Leibhusar. Das Erdbeben von Lissabon. Der Strandläufer. Von den zwei Savoyardenbüblein. Die Gemsjäger. — Jacob Fried., Kleine Erzählungen. — Jeanrenaud Henriette, Der Herzog von Bretagne. — Lossius K. Fr., Gumal und Lina. — Marryat-Höcker, Die Ansiedler in Kanada. Jakob Ehrlich. Peter Simpel. Percival Keene. — Wolf E., David Copperfield oder Gott ist der Weisen Vater. — Werther Werner, Der Jugend Rätselschatz. — Stöber K., Kleine Erzählungen. — Schubert G. H., Erzählungen. Der neue Robinson. (2 Ex.) — Schmid Chr., Ausgewählte Erzählungen. Bd. V.: Kurze Erzählungen. — Richardson, Wacousta. (2 Ex.) — Reuper Jul., Im hohen Norden. — Goethe, Reineke Fuchs. Frei nacherzählt v. Stein. — Reid Mayne, Am Lagerfeuer. Die Skalp-jäger. — Proschko Hermine, Ein Mann von Wort. „Zu spät!“ — Pliening G., Die schönsten Erzählungen des Weisse'schen Kinderfreundes. Beispiele des Guten. — Pichler Louise, Deutsches Heldentum. — Müller K. A., Oberon, der Elfenkönig. — Gaudeamus. Jg. XII.

Durch Geschenke: a) Vom H. Direktor Fr. Brežnik: Franz Josef I. Eine Gedenkschrift zum 60jährigen Regierungsjubiläum. Mit zahlreichen Illustrationen aus dem Leben unseres Kaisers. — Deutsches Lesebuch für Gymnasien, Realgymnasien und Realschulen, hg. vom Regierungsrat Dr. Franz Prosch. I. Bd., 6. Aufl. Gräser in Wien 1909.

b) Vom H. Prof. M. Markič: Das Buch der Erfindungen. I—VI.

c) Deutscher Hausschatz 1907/08 vom Herrn Pfarrer Mervec Johann.

d) Vom Septimaner P. Brežnik: Cooper-Moritz, Der Wildsteller oder die Prairie. 2. Auflage.

Deutsches Lesebuch für die I. u. II. Kl. von A. Štritof. 8 Exemplare vom k. k. Schulbuchverlag in Wien.

2. Slowenische Abteilung.

Dieselbe zählt 1424 Bände und Hefte und erhielt folgenden Zuwachs:

Durch Kauf: Werke der Mohorjeva družba. — Dom in Svet 1908. — Zvonček 1908. — Vrtec 1908. — Angelček 1908. — Fr. Hubad, Franc Jožef I. — Zupan T., Naš cesar Franc Jos. I. — Burgar, Simon Gregorčič. — Sardenko, V mladem jutru. — Dimnik, Avstrijski junaki (2). — Detela, Prihajač. — Jurčič, Zbrani spisi IV. (2). — Gregorčič, Job. —

Prešeren, Poezije (L. Pintar) (5). Šaljivi Slovenec. — Medved, Za pravdo in srce. — Pirnat, Juri Vega. — Meško, Ob tihih večerih. — Levstik, Spisov zv. III—V. — Stritar, Spisov zv. VII. (2). — Tavčar, Povesi I—IV. — Kette, Poezije. — Aškerc, Zlatorog und Jadranski biseri. — Aleksandrov, Pesmi in romance. — Detela, Malo življenje. — Večernice zv. 59. — Slemenik, Izdajavec. — Šaljivi Jaka I. — Sto nar. legend. — Psalmi. Preložil Iv. Vesel (2). — Nedeljko, Maksimiljan I. — N. Fr., Radecki. — H. F., Nikolaj Zrinjski. — Vrabl, Sveta noč. — Finžgar, Divji lovec. — Jenko Simon, Poezije I. — Zupančič, Čez plan. — Erjavec, V naravi. Izbral dr. G. Sajovic. — Mentor časopis Jg. 1909.

An Geschenken: Janowski, O vremenskih napovedih (K. k. Ackerbau-ministerium). — Andrej Hofer (der Direktor). — Leban, Andrej baron Čehovin (Bonač, Buchbinder in Laibach). — Bisernice iz belokr. narodn. zaklada (Urb. Horvat in Rudolfswert). — Pesmi iz raznih izvirnikov V. Preložil Beuk (Geschenk des Verfassers). — Meško, Mir Božji (Ungenannt). — Zabavni listi za slov. mladino I. (Schüler Bergant, III. Kl.) — Avstrijska ekspedicija v severnem ledenem morju (Zobec, I. Kl.). — Spillmann, Povesi X. (Štukelj, II. Kl.) — Vila Slov. I. (Kanonikus Žlogar). — Tiun-Ling (Picelj, IV. Kl.)

C) Geographisch-historische Lehrmittelsammlung.

Wandkarte des österr. Lloyd, Geschenk der Generalagentur des österr. Lloyd in Wien. Stand der Sammlung am Schlusse des Schuljahres: 91 Wandkarten, 4 Atlanten, 318 Bilder und 2 Stereoskopapparate; zusammen 424 Stücke.

D) Das naturhistorische Kabinett.

Geschenke. 1.) 1 Psitacus sp., 2.) 1 Numida cristata, 3.) 1 Podiceps cristatus, 4.) 2 Podiceps minor, 5.) 1 Limulus Polyphemus, 6.) 1 Asterias aurantiaca. Alle diese recht gut erhaltene Objekte schenkte Wilhelm Gebauer, Schüler der II. Klasse. — 6.) 1 Leptoderus Hohenwartii Schmidti, ein Geschenk vom Herrn Bezirkshauptmann Žitnik aus Adelsberg, 7.) 1 Gammarus puteanus, 8.) 3 Titanetes albus, 9.) 1 Stalita tænaria; Nr. 7—9 sind Geschenke des Herrn Höhlenforschers G. And. Perko, Grottensekretär aus Adelsberg. 10.) Sammlung einheimischer Schmetterlinge vom Herrn Dr. Gvido Sajovic, suppl. Gymnasiallehrer am k. k. II. Staatsgymnasium in Laibach, 11.) 1 vasum cornigerum, 2 murex brandaris, 1 murex trunculus, 1 pyrula vespertilio, 2 cassidaria echinophora, 1 cyprea tigris, 1 cyprea histrio, 2 cyprea caput serpentis, 1 cassis rupa, 1 mitra episcopalis, 2 turbo rugosus, 1 cardium edule, 2 cardium rusticum,

1 callista chione, 1 pecten glaber, 1 oliva sanguinolenta, 1 strombus laevitebris, 1 turbo sp., 1 mytilus edulis, 1 haliotis tuberculata. Alle diese Schnecken und Muschelschalen sind Geschenke folgender Sekundaner: Boleslav Bloudek, Kasimir Budna, Wilhelm Gebauer, Joseph Pirc, Joseph Štukelj und Karl Vrisk; 12.) 2 Hufeisenstücke von Peter Gorupič, Schüler der I. a Klasse. 13.) Ein Wespennest von Anton Ogrin, Schüler der I. b Klasse.

Es sei an dieser Stelle für alle diese wertvollen Geschenke der wärmste Dank ausgesprochen.

Dr. Milan Šerko.

E) Das physikalische und chemische Kabinett.

Durch Ankauf. 1.) 2 Leclanche'sche Elemente; 2.) 1 Ablaufhahn aus Glas gebogen; 3.) 1 Rührstab; 4.) 3 Glasröhrenstücke für Schlauchverzweigung; 5.) 1 Mischzylinder; 6.) 1 Meßzylinder; 7.) 2 Kugelhöhren; 8.) 10 Pulvergläser mit Deckstöpsel; 9.) 1 Holzsäge, dazu 3 Klingen; 10.) Monatshefte für Mathematik und Physik. 20. Jg.

Im ganzen besitzt das physikalisch und chem. Kabinet 700 Apparate in 1300 Stücken, etwa 200 chemische Präparate, 6 Tafeln und 53 Werke in der Handbibliothek.

Jos. Schweiger.

F) Lehrmittel für das Zeichnen.

Gegenwärtiger Stand: 48 Vorlagewerke, 24 Draht-, 652 Holz-, 19 Ton-, 153 Gipsmodelle, 1 Naturmodell, 5 Werke der Handbibliothek.

G) Münzensammlung.

Die Münzensammlung des Gymnasiums erhielt eine bedeutende Vermehrung durch ein Geschenk des Herrn Finanzrates Mikolji Franz in Mostar. Diese Vermehrung enthält: a) 210 römische Münzen; b) 15 alte griechische Münzen aus Silber; c) 13 alte bosnische Münzen aus Silber; d) 23 Münzen der Stadt Spalato (Dubrovnik); e) 27 türkische Münzen; f) 22 neuere Silber- und 101 neuere Kupfermünzen; g) 51 Münzen verschiedener Länder, zusammen: 462 Münzen. Da die Sendung erst am 8. Juni ankam, wird ein ausführlicher Bericht darüber im nächsten (1910) Jahresberichte folgen.

Dir. Brežnik.

VII.

Maturitätsprüfungen.

A) Nachtrag zu dem Berichte über die Maturitätsprüfungen im Sommer- und Herbsttermine 1908 und im Februartermin 1909.

Das endgiltige Ergebnis der Maturitätsprüfung des letzten Schuljahres war folgendes:

Zur Maturitätsprüfung im Sommertermin 1908 waren von	24
Schülern der VIII. Klasse gemeldet	24
Zur mündlichen Prüfung erschienen öffentliche Schüler	22
Approbiert wurden im Juni 1908 a) als reif mit Auszeichnung	4
b) als reif	17
Reprobiert auf ein halbes Jahr	1
Zu einer Wiederholungsprüfung nach den Ferien zugelassen	2

Ergebnis nach den Wiederholungsprüfungen:

reif mit Auszeichnung	4
reif	18
auf ein halbes Jahr reprobiert	1
Zur Maturitätsprüfung im Februartermin 1909 waren von	2
auf ein halbes Jahr reprobierten Schülern gemeldet	2
welche bei der mündlichen Prüfung am 6. Februar unter dem Vorsitz des Herrn k. k. Landesschulinspektors Franz Hubad approbiert wurden.	
Mithin wurden von 24 Abiturienten als reif befunden	24

Die Liste von 21 approbierten Abiturienten befindet sich im Jahresberichte des Schuljahres 1907/8. Dazu kommen noch:

Post.-Nr.	Name	Geburtsort	Geburts-jahr	Dauer der Gymn.-Stud. nach Jahren	Angeblicher Beruf
1	Hrovat Heinrich	Nassenfuß in Krain	1887	9	Jus
2	Mezek Franz	Trata b. Pöllandl in Krain	1888	8	Jus
3	Slapšak Vinzenz	Pijavice bei Nassenfuß in Krain	1887	8	Eisenbahnw.

B) Reifeprüfung im Sommertermin 1909.

Zur Ablegung der schriftlichen Prüfungen wurden sämtliche öffentliche 21 Schüler und ein Privatist der VIII. Klasse zugelassen.

Die schriftlichen Prüfungen fanden vom 2. bis inklus. 5. Juni statt. Zur Bearbeitung wurden folgende Themen vorgelegt:

I. aus dem Deutschen:

a) „Der Österreicher hat ein Vaterland

Und liebt's und hat auch Ursach', es zu lieben“. (Schiller).

b) Welche Eigenschaften machen Schiller zum Lieblingsdichter der Jugend?

Motto: „Das Edelste hat er gesungen und nach dem höchsten Ziel gerungen“.

c) Warum ist für den Studierenden bei der Berufswahl die Selbsterkenntnis von besonderer Wichtigkeit?

II. aus dem Slowenischen:

a) Kako pospešujejo tehniške iznajdbe duševno kulturo?

b) Helenska lepota in rimska energija nam bodita zvezdi-voditeljici pri kulturnem delu.

c) Kakšne čine svetovne zgodovine imenujemo po pravici velike?

III. aus dem Lateinischen: Tacitus, ab excessu divi Augusti lib. XV. c. 38 u. 39 (der Brand Roms unter Nero.)

IV. aus dem Griechischen: Plato's Phaedo c. XIV u. XV bis inklusive *πάν μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κρίβης.*

Die mündliche Prüfung wird am 15., 16. und 17. Juli 1909 unter dem Vorsitze des Herrn k. k. Landesschulinspektors Franz Hubad abgehalten werden. Das Resultat wird im nächsten Jahresberichte bekanntgegeben werden.

VIII.

Chronik.

Das Allerhöchste Geburtsfest Seiner Majestät des Kaisers wurde am 18. August 1908 durch einen Festgottesdienst in der Kapitelkirche gefeiert, an dem der Anstaltsdirektor teilnahm. Nach dem Gottesdienste sprach der Anstaltsdirektor bei der politischen Behörde vor mit dem Ersuchen die alleruntertänigsten Glückwünsche an die Stufen des Thrones gelangen zu lassen.

Am 18. September 1908 fand die Eröffnung des neuen Schuljahres statt. Um 8 Uhr wurde in Gegenwart des Lehrkörpers, der Schüler und zahlreicher Eltern und Elternstellvertreter in der Franziskanerkirche das hl. Geistamt zelebriert, woran sich daselbst die Absingung der Volkshymne schloß.

Die Aufnahmsprüfungen für die I. Klasse wurden teils am 4. Juli, teils am 16. September, die Nachtrags- und Wiederholungsprüfungen vom 16. bis 18. September abgehalten.

Am 19. September begann der regelmäßige Unterricht.

Am 29. September fand unter dem Vorsitze des Direktors Franz Brežnik die mündliche Reifeprüfung im Herbsttermine statt. Derselben unterzogen sich zwei Abiturienten des Gymnasiums, von denen einer für reif erklärt, der zweite auf ein halbes Jahr reprobiert wurde.

Statt am 4. wurde mit Genehmigung des k. k. Landesschulrates am 5. Oktober das Allerhöchste Namensfest Seiner k. und k. Apostolischen Majestät des Kaisers Franz Josef I. in Gegenwart des Lehrkörpers, der Schüler und zahlreicher Eltern der letzteren in der Franziskanerkirche mit einem Festgottesdienste und der Absingung der Volkshymne gefeiert.

Am 19. November, als dem Allerhöchsten Namenstage weiland ihrer Majestät der Kaiserin Elisabeth, wohnten der Lehrkörper und die Schüler einem feierlichen Requiem in der Franziskanerkirche bei.

Das 60jährige Regierungsjubiläum Seiner Majestät des Kaisers wurde am 2. Dezember festlich begangen. Nach dem Festgottesdienste und Te Deum in der Franziskanerkirche begab sich die Schuljugend in den mit der Kaiserbüste und dem Reichsadler geschmückten Saal des „Narodni dom“, wo der Direktor in Gegenwart des gesamten Lehrkörpers und sämtlicher Schüler in einer Ansprache die Bedeutung des Tages und der Regierung Seiner Majestät des Kaisers Franz Josef I. darlegte. Hierauf folgte die Deklamation einer Festhymne durch den Schüler der VIII. Klasse Lokar Franz, dann den Vortrag zweier Lieder patriotischen Inhaltes durch den Sängerehor des Gymnasiums unter der Leitung des Gesangslehrers Ignaz Hladnik. Mit der Absingung der ersten Strophe der Volkshymne schloß die würdige Feier. Die Verteilung der Jubiläumskreuze an die Mitglieder des Lehrkörpers fand mit einer dem Anlasse entsprechenden Ansprache durch den Direktor am 28. Jänner 1909 im Konferenzzimmer statt.

Am 6. Februar 1909 fand die Maturitäts-Wiederholungsprüfung unter dem Vorsitze des k. k. Landesschulinspektors Herrn Fr. Hubad statt. Derselben unterzogen sich zwei Abiturienten, die für reif erklärt wurden.

Am 13. Februar wurde das erste Semester geschlossen, am 17. Februar begann das zweite.

Vom 3. bis zum 6. April fanden die österlichen Exerzitien unter der Leitung des Jesuiten Superior aus Laibach, des hochwürd. Herrn Alois Žužek, statt und schlossen mit der zweiten hl. Beichte und Kommunion.

Am 6. Mai wurde die Maifahrt unternommen.

Am 15. Mai starb der Guardian des hierortigen Franziskanerklosters, P. Wilhelm Windischer, der ein großer Wohltäter der studierenden Jugend war. Bei seinem Leichenbegängnisse, das am 17. Mai um 11 Uhr vormittags stattfand, sang der Sängerehor des Gymnasiums dem edlen Priester und Menschenfreund zwei Trauerchöre. Ehre seinem Andenken!

Die schriftliche Reifeprüfung fand am 2., 3., 4. und 5. Juni statt.

Am 10. Juni beteiligte sich das ganze Gymnasium an der Fronleichnamsprozession.

Am 15., 16. u. 18. Juni inspizierte der hochwürdige Herr Probst und Stadtpfarrer von Rudolfswert, Dr. Sebastian Elbert, als fürstbischöflicher Kommissär den katholischen Religionsunterricht in mehreren Klassen.

Die Privatistenprüfungen und die mündlichen Versetzungsprüfungen wurden in der Zeit vom 18. bis 28. Juni vorgenommen.

Dem vorgeschriebenen Gottesdienste an Sonn- und Feiertagen wohnte die Gymnasialjugend unter vorschriftsmäßiger Aufsicht in der Franziskanerkirche bei. Zur hl. Beicht und Kommunion wurde sie dreimal geführt.

Das Schuljahr wurde am 8. Juli mit einem feierlichen Dankgottesdienste und der Verteilung der Jahreszeugnisse geschlossen.

Der Gesundheitszustand der Schuljugend im abgelaufenen Schuljahre war ein ziemlich normaler.

IX.

Wichtigere Erlässe der k. k. Unterrichtsbehörden.

1.) Min. Erlaß vom 7. Mai 1908, Z. 8331 betreffend die Feier des am 2. Dezember 1908 stattfindenden 60jährigen Regierungsjubiläums Seiner k. u. k. Apostolischen Majestät Kaiser Franz Josef I.

2.) Verordnung des Min. für Kultus und Unterricht vom 11. Juni 1908, Z. 26.651, betreffend das Prüfen und Klassifizieren an Mittelschulen (Gymnasien, Realgymnasien und Realschulen), mitgeteilt durch Erlaß des k. k. L. Sch. R. vom 23. Juni 1908, Z. 3359.

3.) Da das Allerhöchste Namensfest Seiner Majestät auf einen Sonntag fiel, erteilte der k. k. Landesschulrat mit Erlaß vom 29. September 1908, Z. 5547, die Weisung, daß der Allerhöchste Namenstag Montag, den 5. Oktober 1908, gefeiert wurde.

4.) Laut Erlasses vom 21. November 1908, Z. 41.505 hat das Min. für Kultus und Unterricht die Errichtung einer Parallelabteilung zur I. Klasse im Schuljahre 1908/09 genehmigt. (Intim. mit Erl. des k. k. L. Sch. R. vom 27. November 1908, Z. 6836.)

5.) Min. Erl. vom 31. Dezember 1908, Z. 27.075, wornach die Abiturienten der utraquistischen Gymnasien Krains, für welche Slowenisch als Muttersprache bis zur obersten Klasse Obligatfach ist, neben der im § 7, Abs. 2, lit. a der neuen Reifeprüfungsvorschrift für Gymnasien vorgesehenen

schriftlichen Prüfung aus Deutsch als Unterrichtssprache überdies einen analogen Aufsatz aus Slowenisch zu liefern haben.

6.) Min. Erlaß vom 2. Jänner 1909, Z. 51.190 ex 1908, wornach künftighin an Mittelschulen die Jahresprüfungen der Privatisten die Regel zu bilden haben; es unterliegt aber keinem Anstande, auf Wunsch der Eltern oder Vormünder die Privatisten allenfalls auch am Schlusse des I. Semesters zu einer Prüfung über den Lehrstoff dieses Semesters zuzulassen.

7.) Min. Erlaß vom 17. Jänner 1909, Z. 2010 betreffend den Stipendiengeuß der Mittelschüler.

8.) Min. Erlaß vom 13. Jänner 1909, Z. 49.996 ex 1908, in welchem Durchführungsbestimmungen zur Klassifikationsverordnung v. 11. Juni 1908, Z. 26.651, u. vom 8. August 1908, Z. 34.180 gegeben werden.

9.) Min. Erlaß vom 22. Jänner 1909, Z. 47.619 ex 1908, betreffend die Stempelbehandlung von Bescheinigungen, die den bei Reifeprüfungen an Mittelschulen reprobierten Kandidaten ausgefolgt werden, und von Zeugnissen über die Prüfung aus der zweiten Landessprache. Beide sind ebenso wie die Reifezeugnisse mit einem zwei Kronen-Stempel zu versehen.

10.) Min. Verordnung vom 17. Jänner 1909, Z. 2010, mit welcher unter Bedachtnahme auf die Bestimmungen der Ministerialverordnung vom 11. Juni 1908, Z. 26.651, betreffend das Prüfen und Klassifizieren an Mittelschulen (Gymnasien, Realgymnasien und Realschulen), hinsichtlich des Stipendiengenusses der Mittelschüler neue Normen erlassen werden.

11.) Min. Erlaß vom 6. Februar 1909, Z. 2436, mit welchem bezüglich der Durchführung der Min. Verordnung vom 11. Juni 1908, Z. 26.651, betreffend die Ausstellung des Jahreszeugnisses an Schüler der IV. Gymnasialklasse, welche vom Unterrichte in der griechischen Sprache befreit waren, ein Normale erlassen wird (intim mit Erl. des k. k. L. Sch. R. vom 19. Februar 1909, Z. 989).

12.) Min. Verordnung vom 20. März 1909, Z. 11.662, betreffend einen neuen Lehrplan für die Gymnasien in Österreich.

13.) Min. Erl. vom 25. April 1909, Z. 17.149, wornach das Schuljahr 1908/09 ausnahmsweise schon am 8. Juli 1909 zu schließen ist, wogegen der Samstag vor und der Dienstag nach dem Pfingstsonntag als Ferialtage zu entfallen haben.

14.) Erlaß des k. k. L. Sch. R. vom 10. Mai 1909, Z. 2000, betreffend die Vorkehrungen, welche zu treffen wären, um bei etwaigen Brandkatastrophen Schüler und Lehrer rasch in Sicherheit zu bringen.

15.) Min. Erlaß vom 13. Mai 1909, Z. 20.071, enthaltend einige Ergänzungen und Erklärungen zu den Vorschriften für die Abhaltung der Reifeprüfungen (Min. Verord. vom 29. Februar. 1908, Z. 10.051.)

X.

Über das Zusammenwirken von Schule und Haus.

Zur gedeihlichen Lösung der erziehlichen Aufgabe bedarf die Schule der Mitwirkung des Hauses. Daher war die Anstalt auch im abgelaufenen Schuljahre nach Kräften bestrebt, das Zusammenwirken zwischen Schule und Haus möglichst zu fördern. Zu diesem Zwecke wurden die Termine der Monatskonferenzen, die Sprechstunden des Direktors und der Professoren bekannt gegeben. Aber auch außer den festgesetzten Sprechstunden erteilten der Direktor und die übrigen Mitglieder des Lehrkörpers bereitwilligst Auskunft über das Betragen und die Fortschritte der Schüler.

Ferner wurden nach jeder Zensurkonferenz über jene Schüler, die nach ihrem Verhalten, Fleiß und ihren Leistungen Anlaß zu Tadel gaben, Zensurscheine den Eltern ausgefolgt, die mit dem Visum der Eltern versehen an die Direktion zurückgesendet wurden. Von besonderen Vorfällen wurden die Eltern oder deren Stellvertreter sofort schriftlich benachrichtigt und ersucht, mit der Schule persönliche Rücksprache zu pflegen.

Um die Eltern und besonders die Quartiergeber mit den Forderungen hinsichtlich der Pflichten der Schüler in und außer der Schule bekannt zu machen, wurden den neu Eintretenden Schülern die vom k. k. Unterrichts-Ministerium genehmigten Disziplinarvorschriften, sowie die vom k. k. Landesschulrate genehmigte Instruktion für Kost- und Quartiergeber von Mittelschülern mit der Weisung übergeben, sie ihren Eltern, beziehungsweise ihren verantwortlichen Aufsehern zur Einsichtnahme vorzulegen.

Es kann mit Befriedigung konstatiert werden, daß diese Maßnahmen einen regen Verkehr zwischen Schule und Haus zur Folge hatten und sowohl hinsichtlich des Betragens als auch bezüglich des Fortganges der Schüler bedeutende Besserung erwirkten.

XI.

Förderung der körperlichen Ausbildung der Jugend.

Im Sinne der bestehenden Ministerialverordnungen vom 15. September 1890, 3. Februar 1895, 12. Februar 1897, 24. Februar 1904, 15. September und 10. Oktober 1905 wurde der Überwachung der hygienischen Vorschriften und der körperlichen Ausbildung der Jugend volle Aufmerksamkeit gewidmet.

Unter anderem wurden alle Studentenwohnungen von der aus dem Anstaltsdirektor, dem Bezirksobersarzt Dr. Joh. Vaupotič und dem Gymnasiallehrer J. Schweiger bestehenden Kommission im I. Semester revidiert und vorkommende Übelstände beseitigt.

Der Turnunterricht wurde unter der Leitung des Professors Julius Krek in der Turnhalle des „Sokol“ auch im abgelaufenen Schuljahre nach dem Jahn-Spießschen System in Frei-, Ordnungs- und Geräteübungen in 4 Abteilungen und 8 wöchentlichen Stunden erteilt. Leider ist der Turnsaal viel zu klein und kann mangels eines Hofes und Gartens im Freien nicht geturnt werden.

Außer dem Hallenturnen wurde dem natürlichen Bedürfnisse der Jugend nach ausgiebiger Bewegung im Freien im vollen Maße durch Jugendspiele Rechnung getragen, welche Professor Julius Krek leitete, die am 1. Mai auf dem von der Stadtgemeinde Rudolfswert bereitwillig zur Verfügung gestellten Spielplatze na Loki neben der Badeanstalt begannen und bis zum Schlusse des Schuljahres an drei Nachmittagen in der Woche von den Schülern der ersten drei Klassen eifrig gepflegt wurden, während die Schüler von der IV.—VIII. Klasse das Tennisspiel betrieben, welches ebenfalls Professor Julius Krek auf dem Tennisplatze des „Sokol“ leitete. Der Betrieb des Tennisspieles begann am 8. Mai dreimal in der Woche, Dienstag, Donnerstag und Samstag von $\frac{1}{2}$ 5—8 Uhr abends.

Wie im Vorjahre wurde auch heuer der Rudersport auf der Gurk an freien Nachmittagen sehr eifrig betrieben, wozu sich die spiegelglatte Oberfläche des Gurkflusses besonders eignet. Die Fahrt zwischen dem Wehr der Stadtmühle und Ziegelhütten ist wohl eine Prachtpartie.

Das Baden und Schwimmen in der Gurk begann erst am 6. Juni, an welchem Tage die städtische Badeanstalt eröffnet wurde. Daher standen nur wenige Wochen des Schuljahres dieser Erholung zu Gebote.

Schwimmer gab es in der

I. a Klasse	unter 30 Schülern	15 oder	50—	%
I. b	„ „ 33	„ 16	„ 48·48	%
II.	„ „ 35	„ 20	„ 57·14	%
III.	„ „ 30	„ 21	„ 70—	%
IV.	„ „ 29	„ 23	„ 79·31	%
V.	„ „ 18	„ 9	„ 50—	%
VI.	„ „ 13	„ 10	„ 76·92	%
VII.	„ „ 14	„ 13	„ 92·85	%
VIII.	„ „ 22	„ 22	„ 100—	%
im ganzen unter 224 Schülern				149 oder 69·40 %

Das Radfahren betrieben unter 224 Schülern 50 oder 22·32 %
 „ Schlittschuhlaufen „ „ 224 „ 31 „ 13·83 %
 In den Ferien leben von 224 Schülern 162 auf dem Lande.

Schüler - Ausflüge.

Tag	Führung	Z i e l	Klasse
15. Febr. 1909	Dr. J. Rožman	Besichtigung des Elektrizitätswerkes bei Luegg	VI.—VIII.
25. April 1909	J. Schweiger	Zu geographischen Zwecken auf den Stadtberg	I. a
26. April 1909	Dr. M. Šerko	Zur Besichtigung der Ruine Luegg	II.
6. Mai 1909	Prof. Sever u. Prosen	Töplitz bei Rudolfswert	I. a, I. b
„	Prof. Markič	Laibach	III.
„	Dr. Šerko	Seisenberg — Treffen	IV.
„	Prof. Maselj	St. Veit, Sittich, Weixelburg, Žalina	V.
„	Prof. Dr. Šlebinger	Hönigstein — St. Anna — Treffen	VI.
12. Juni 1909	Prof. Fr. Vadnjal	Žalina	VIII.

XII.

Statistik der Schüler

	K l a s s e									Summe
	I. a	I. b	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1. Zahl										
Zu Ende 1907/08	47+1	—	33	34	25	15	12	23	24	213+1
Zu Anfang 1908/09 . . .	34	34	34+1	31	30	20	13	13	21	230+1
Während des Schuljahres eingetreten	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—
Im ganzen aufgenommen	34	34	34+1	31	30	20	14	15	21+1	233+2
Darunter:										
Neu aufgenommen, und zwar:										
Aufgestiegen	28	28	3+1	—	—	1	2	2	1+1	67
Repetenten	—	1	1	1	1	—	—	—	—	4
Wieder aufgen. und zwar:										
Aufgestiegen	—	—	28	25	27	18	12	11	20	141
Repetenten	6	5	2	5	2	1	—	2	—	23
Während des Schuljahres ausgetreten	4	1	—	1	1	2	1	1	—	11
<i>Schülerzahl Ende 1908/09</i>	30	33	34+1	30	29	18	13	14	21+1	224
Darunter:										
Öffentliche Schüler . . .	30	33	34	30	29	18	13	14	21	222
Privatisten	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2
2. Geburtsort (Vaterland).										
Stadt Rudolfswert	3	7	6	4	1	—	4	—	3	28
Krain sonst	25	20	27	26	28	19	9	14	16	184
Steiermark	2	3	1	1	1	—	—	—	2	10
Nieder-Österreich	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2
Mähren	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Küstenland	1	1	—	—	—	1	1	1	—	5
Ungarn	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
N.-Amerika (Ver. Staaten)	1	1	—	—	—	—	—	—	1	3
Summe	34	34	35	31	30	20	14	15	22	235
3. Muttersprache.										
Slowenisch	34	33	33	31	27	20	13	15	21	227
Deutsch	—	1	1	—	2	—	1	—	1	6
Tschechisch	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2
Summe	34	34	35	31	30	20	14	15	22	235
4. Religionsbekenntnis.										
Katholisch des lat. Ritus	34	34	35	31	30	20	14	15	22	235
Summe	34	34	35	31	30	20	14	15	22	235

	K l a s s e									Summe
	I. a	I. b	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
<i>Darnach ist das End- ergebnis für 1907/08.</i>										
I. Fortgangsklasse mit Vorzug	2	—	4	—	—	3	3	2	3	17
I. "	29+1	—	35	26	22	9	9	18	21	59+11
II. "	11	—	3	7	3	1	—	3	—	29
III. Fortgangsklasse Ungeprüft blieben .	5	—	1	1	—	1	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summe	47	—	33	34	25	15	12	23	24	213+1
8. Geldleistungen der Schüler.										
Das Schulgeld zu zah- len war, verpflichtet										
im 1. Semester . . .	14	14	5	8	7	2	—	2	1	53
im 2. Semester . . .	7	9	8	8	5	6	2	3	3	51
Zur Hälfte befrt. waren										
im 1. Semester . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
im 2. Semester . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ganz befreit waren										
im 1. Semester . . .	19	19	30	23	23	18	13	11	20	176
im 2. Semester . . .	23	24	27	22	24	12	12	11	19	174
Das Schulgeld betrug im Ganzen										
im 1. Semester . . .	420	420	150	240	210	60	—	60	30	1590
im 2. Semester . . .	210	270	240	240	150	180	30	90	90	1500
Zusammen	630	690	390	480	360	240	30	150	120	3090
Die <i>Aufnahmestaxen</i> betrugen	117·60	121·80	21·—	4·20	8·40	4·20	8·40	8·40	8·40	302·40
Die <i>Lehrmittelbeiträge</i> betrugen	68·—	68·—	70·—	62·—	60·—	40·—	28·—	30·—	44·—	470·—
Die <i>Taxen f. Zeugnis- duplikate</i> betrugen .	—	—	—	—	4·—	4·—	—	—	12·—	20·—
Summe	185·60	189·80	91·—	66·20	72·40	48·20	36·40	38·40	64·40	792·40
9. Besuch des Unter- richtes in den relat- oblig. und nichtoblig. Gegenständen.										
Kalligraphie	17	14	—	—	—	—	—	—	—	31
Freihandzeichnen . .	—	—	—	—	—	4	1	2	1	8
Turnen	23	16	16	17	19	6	7	6	5	115
Gesang I. Kurs . . .	11	9	10	—	—	—	—	—	—	30
II. "	—	—	—	5	7	3	4	6	8	32
10. Stipendien.										
Anzahl d. Stipendisten	1	—	2	4	5	3	2	3	6	26
Gesamtbetrag der Stipendien	144·—	—	319·—	486·—	607·—	464·—	320·20	474·—	843·40	3696·60

XIII.

Studenten-Unterstützungsverein.

Der Studenten-Unterstützungsverein hat die Unterstützung wahrhaft dürftiger und würdiger Schüler durch Beteiligung mit Lehrmitteln und Kleidungsstücken, durch Aushilfen in Krankheitsfällen u. s. w. zum Zwecke.

Die Wirksamkeit desselben ist aus folgendem den Zeitraum vom Ende Juni 1908 bis Ende Juni 1909 umfassenden Rechnungsabschlusse ersichtlich.

Nr.	Einnahmen	K	h
1	Kassarest Ende Juni 1908	417	02
2	Beiträge der Vereinsmitglieder	282	10
3	Couponerlös	330	60
4	Spende der Sparkassa in Rudolfswert	100	—
5	Spende des Gemeindeamtes in Töplitz bei Rudolfswert	50	—
6	Spende der Posojilnica in Tschernembl	30	—
	Summe	1209	72

Nr.	Ausgaben	K	h
1	Beiträge zur Zahlung des Kost- u. Quartiergeldes	154	—
2	Für Bekleidung	391	—
3	Für Beschuhung	12	—
4	Für Medikamente	53	63
5	Beitrag zur Erhaltung der Studentenküche	135	—
6	Beiträge für Lehrmittel	332	20
7	Andere kleine Ausgaben	12	41
	Gesamtausgaben	1090	74
	Kassarest	118	98
	Summe	1209	72

Außerdem besitzt der Verein ein Stammvermögen im Nominalwerte von 9336 K, angelegt teils in Wertpapieren, teils in der Rudolfswerter Sparkasse.

In Krankheitsfällen wurden die Schüler von den Herren Dr. Johann Vaupotič, k. k. Ober-Bezirksarzt, Dr. Peter De franceschi, Distriktsarzt und Primarius im Spitale der Barmherzigen Brüder in Kandia und Dr. J. Strašek, Secundarius im Spitale der Barmherzigen Brüder in Kandia in liebenswürdigerweise unentgeltlich behandelt; mehrere schwer erkrankte Schüler fanden im Spitale der Barmherzigen Brüder unentgeltlich die liebevollste Aufnahme und die sorgfältigste Pflege.

Von den Herren Apothekern Simeon Edl. v. Sladovič und Josef Bergmann wurden dem Unterstützungsvereine die Medikamente zu bedeutend herabgesetzten Preisen verabfolgt.

In der unter der Leitung des k. k. Professors, Herrn Dr. Josef Marinko, stehenden Studentenküche bekamen das ganze Schuljahr hindurch 48 Schüler das Mittagmahl und 52 Schüler auch noch das Abendbrot.

Außerdem wurden wie in den früheren Jahren viele dürftige Schüler der Anstalt von Seite des Konventes der hochw. P. P. Franziskaner, der Barmherzigen Brüder und mehrerer Bürger und Beamten durch Gewährung der ganzen Kost oder einzelner Kosttage in edelmütigster Weise unterstützt.

Der Vereinsausschuß besteht aus folgenden Mitgliedern:
Franz Brežnik, k. k. Gymn.-Direktor, Obmann.
Dr. Sebastian Elbert, inful. Propst.
Josef Gerdešič, k. k. Hofrat.
Dr. Josef Marinko, k. k. Professor.
Dr. Jakob Schegula, Advokat.
Albin Smola, k. k. Ober-Landesgerichtsrat.
Franz Vadnjal, k. k. Professor.

Ehrenmitglied: Herr Dr. Johann Vaupotič, k. k. Ober-Bezirksarzt.

Verzeichnis der P. T. Mitglieder des Unterstützungs-Vereines und ihrer Beitragsleistungen.

Herr	Abram Heinrich, k. k. Kanzlei-Vorstand	1— K
„	Agnitsch Andreas, Spengler und Hausbesitzer	1— „
„	Dr. Ahazhizh Viktor, k. k. Landesgerichtsrat	10— „
„	Andrijanič Peter, Apotheker	5— „
„	Aph Ernst, k. k. Ingenieur	2— „
„	Aumann Franz, k. k. Steuerverwalter	2— „
„	Barborič Karl, Handelsmann	3— „
„	Bergmann Josef, Apotheker	2— „
„	Borovička Franz, k. k. Oberingenieur in Pola	3-60 „
„	Brežnik Franz, k. k. Gymnasial-Direktor	6— „
„	Bloudek Leon, k. k. Oberingenieur	2— „
„	Božič Franz, Handelsmann und Besitzer	2— „
„	Bučar Julius, k. k. Landesgerichtsrat	1— „
„	Dr. Detela Franz, k. k. Regierungsrat	6— „
„	Dolenc Richard, Direktor der Weinbauschule in P. und Hausbesitzer	2— „
„	Dolinšek B., k. k. Landesgerichtsrat	3— „
Frau	Durini, Besitzerin	1— „
Herr	Dr. Elbert Sebastian, inful. Propst, Komtur des Franz Josef Ordens	6— „
„	Frank Rudolf, k. k. Ingenieur	2— „
„	Gandini Vajkart, k. k. Landesgerichtsrat	3— „
„	Gerdesič Josef, k. k. Hofrat, Ritter d. Ord. d. eisernen Krone III. Kl.	6— „
„	Dr. Globevnik Josef, Advokatur-Konzipient	2— „
„	Gombač Franz, Kellereinspektor	2— „
„	Grebene Michael, k. k. Kanzlei-Adjunkt	2— „
„	Guzelj August, k. k. Forstinspektor i. P.	2— „
„	Hladnik Ignaz, Gesangslehrer	2— „
„	Hočevar Anton, Handelsmann Haus- u. Fabriksbesitzer	2— „
„	Horvat Urban, Buchhändler	3— „
„	Dr. Hrašovec, k. k. Bezirksrichter	2— „
„	Hrstka Josef, k. k. Geometer	2— „
„	Illovsky Ludwig, Besitzer	1— „
„	Jakše Franz, Gastwirt und Besitzer	2— „
„	Kalčič Ludwig, Krankenhausverwalter	1— „
„	Kastelic Edmund, Handelsmann in Kandia	2— „
Frau	Kastelic Sophie, Besitzerin	2— „
Herr	Kenda Franz, Handelsmann und Besitzer	1— „
„	Koderman Franz, k. k. Kanzleidirektor	—50 „
„	Dr. Kavčič Jakob, k. k. Kreisgerichtspräsident	10— „
„	Klinar Thomas, Kapitelvikar	1— „
„	Košiček Josef, Großgrundbesitzer	2— „
„	Kozina Georg, k. k. Richter	1— „
„	Kuder Anton, k. k. Richter	1— „
„	Krajec Johann, Besitzer in Kandia	3— „

Herr	J. Krajec Nachfolger in Rudolfswert	5.— K
„	Dr. Marinko Josef, k. k. Professor	3.— „
„	Lapajne Anton, landwirtschaftl. Lehrer in Stauden	2.— „
„	Levec Anton, k. k. Oberlandesgerichtsrat	1.— „
„	Markič Michael, k. k. Professor	2.— „
„	Maselj Johann, k. k. Professor	2.— „
„	Majcen Martin, k. k. Professor	2.— „
„	Meršolj Simon, k. k. Finanzwach-Oberkommissär	1.— „
„	Mičetič Johann, magister pharmacie	1.— „
„	Mikolič Jakob, Kleidermacher und Besitzer	2.— „
„	Mogolič Josef, Hausbesitzer	1.— „
„	Mole Michael, k. k. Evidenz-Offizial	1.— „
„	Možina Franz, Handelsmann und Besitzer	2.— „
„	Mramor Michael, Lederer	2.— „
„	Murgel Richard, k. k. Steueroberverwalter i. P.	2.— „
„	Mušič, k. k. Steuerverwalter	1.— „
Frau	Oblak Katharina, Besitzerin	1.— „
Herr	Ogoreutz Josef, Bürgermeister und Handelsmann	3.— „
„	Opitz Theodor, k. k. Eisenbahn-Oberinspektor	10.— „
„	Pauser Adolf, Besitzer	4.— „
„	Pettauer Leopold, k. k. Professor	2.— „
„	Pieck Georg, Handelsmann und Besitzer	2.— „
„	Dr. Pilshofer Anton, k. k. Landesregierungssekretär	2.— „
„	Pöll Anton von Föhrenau, k. k. Oberstleutnant i. P. Ritter des Franz Josef-Ordens	5.— „
„	Poula Josef, Besitzer und Gastwirt	1.— „
„	Povše Franz, Kanonikus, Ritter d. Franz Josef-Ordens	4.— „
„	Dr. Poznik, k. k. Notar und Besitzer	5.— „
„	Prosen Peter, k. k. suppl. Gymnasiallehrer	2.— „
„	Baron Rechbach Wilhelm, k. k. Bezirkshauptmann	2.— „
„	Rizzoli Emil, k. k. Landesgerichtsrat	5.— „
„	Rohrmann W., Dir. der landwirtsch. Schule in Stauden	2.— „
„	Dr. Rogina Anton, k. k. Staatsanwalt	4.— „
Frau	Rois Theresia, Beamtenwitwe	3.— „
„	Rosina Amalia, k. k. Notarswitwe	1.— „
„	Rozina Maria, Beamtenwitwe	4.— „
Herr	Rosman Karl, Besitzer und Gastwirt	2.— „
„	Dr. Rožman Josef, k. k. suppl. Gymnasiallehrer	1.— „
„	Sabothy Alois, k. k. Grundbuchsführer	1.— „
„	Schweiger Josef, suppl. Gymnasiallehrer	1.— „
„	Seidl Franz, Handelsmann	1.— „
Frl.	Seidl Maria, Besitzerin	2.— „
Herr	Skalicky Bohuslav, k. k. Weinbauinspektor	2.— „
„	Schneider August, Verwalter	2.— „
„	Dr. Schegula Jakob, Advokat	5.— „
„	Sever Max, k. k. Gymnasiallehrer	2.— „
„	Dr. Šerko Milan, k. k. suppl. Gymnasiallehrer	2.— „
„	Skale Othmar, k. k. Obertierarzt	2.— „
„	Dr. Slanc Karl, Advokat	20.— „

Herr Smola Albin, k. k. Oberlandesgerichtsrat	2— K
„ Smola Albin, Advokaturkonzipient	1— „
„ Stingl Georg, k. k. Bau-Oberkommissär	2— „
„ Šalehar Ignaz, Pfarrer i. P.	2— „
„ Škerlj Amat, k. k. Professor	2— „
„ Škerlj Johann, k. k. Oberlandesgerichtsrat	3— „
„ Dr. Šlebinger Johann, k. k. Professor	2— „
„ Turk Josef, k. k. Schulinspektor	1— „
„ Vadnjal Franz, k. k. Professor	2— „
„ Vidic Theodor, k. k. Postverwalter	2— „
„ Virant Johann, Kanonikus	2— „
„ Dr. Volčič Eduard, k. k. Landesgerichtsrat	2— „
„ Pater Vovk Bernard in Rann	4— „
„ Wokač Franz, Besitzer und Kaufmann in Kandia	2— „
„ Zdolšek Rudolf, Adjunkt der landwirtschaftlichen Schule in Stauden	2— „
„ Zorko Franz, Kaplan bei St. Peter in Laibach	5— „
„ Žgur August, Cafetier und Besitzer	2— „
„ Žlogar Anton, Kanonikus	2— „
„ Zorc Josef, Besitzer und Bürgermeister in Kandia	1— „
„ Dr. Žitek Vladimir, Advokat	4— „

Im Namen der edelmütig unterstützten Jugend spricht der Berichterstatter, zugleich Obmann des Studenten-Unterstützungsvereines, allen Wohltätern und Gönnern den verbindlichsten Dank aus und knüpft daran die Bitte, die arme studierende Jugend auch in Zukunft gütigst unterstützen zu wollen.

XIII.

Gewerbliche Fortbildungsschule.

Leiter: Direktor Franz Brežnik.

Entsprechend den Bestimmungen des vom k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht mit Erlaß vom 17. Juni 1906, Z. 4804 genehmigten Statutes ist der Besuch der gewerblichen Fortbildungsschule für alle Lehrlinge von Rudolfswert, Kandia, Bršlin, Froschdorf, Gotendorf, Regersdorf, St. Michael, Brod, Irtsdorf, Drska, Ziegelhütten und Ločna obligat. Das Schuljahr umfaßt 7 Monate: vom 1. Oktober bis Ende April.

Das Schuljahr 1908/09 wurde am 1. Oktober 1908 eröffnet und am 25. April 1909 mit der Verteilung der Zeugnisse geschlossen. Die schriftlichen Arbeiten waren vom 29. Mai bis 1. Juni im Zeichensaale ausgestellt.

Aufgenommen wurden im ganzen 100 Schüler u. zwar in den Vorbereitungskurs 47, in die I. Klasse 29, in die II. Klasse 14, in den Kurs für Handelslehrlinge 10 Schüler. Von diesen verblieben im Vorbereitungskurse 45, in der I. Klasse 23, in der II. Klasse 13, im Kurse für Handelslehrlinge 9, im ganzen 90 Schüler.

Diese 90 verteilten sich auf folgende Berufsarten:

11 Schuhmacher, 11 Kleidermacher, 10 Schmiede, 7 Fleischhauer, 6 Schlosser, 6 Wagner, 6 Bäcker, 5 Sattler, 4 Tischler, 3 Lederer, 3 Maurer, 2 Zimmerleute, 2 Zimmermaler, 2 Kaffeesieder, 2 Friseure, 2 Buchbinder, 1 Steinmetz, 1 Monteur, 1 Kaminfeger, 1 Fleischselcher, 1 Spengler, 1 Bildhauer, 1 Seiler, 1 Lebzelter.

Lektionsplan.

Vorbereitungsklasse: *a)* Slowenische Sprache: Übungen im Lesen und Schreiben zur Erzielung der nötigen Fertigkeit, orthographische Übungen, Übungen im mündlichen und schriftlichen Gedankenausdrucke. 1 St. wöchentl. — *b)* Deutsche Sprache: Übungen im Lesen und Schreiben, orthographische Übungen, Übungen im mündlichen Ausdrucke. 1 St. wöchentl. — *c)* Rechnen: Die vier Grundoperationen mit ganzen, benannten und unbenannten Zahlen, 2 St. wöchentlich. — *d)* Zeichnen: 2 St. wöchentlich. — Schreiben: 1 St. wöchentlich.

I. Klasse. *a)* Geschäftsaufsätze. 2 St. wöchentl. — *b)* Gewerbliches Rechnen 2 St. wöchentl. — *c)* Gewerbliches Zeichnen. 4 St. wöchentl.

II. Klasse. *a)* Geschäftsaufsätze. 1 St. wöchentl. — *b)* Gewerbliches Rechnen und Buchführung, 3. St. wöchentl. — *c)* Gewerbliches Zeichnen. 4 St. wöchentl.

Kurs für Handelslehrlinge. Dieser Kurs besteht aus 2 Abteilungen mit je 3 wöchentl. Stunden. Allgemeine Geographie mit besonderer Berücksichtigung Europas und österr. Vaterlandskunde, kaufmännische Geschäftsaufsätze, Rechnen und Buchführung.

Der Unterricht wurde in folgender Ordnung erteilt:

Stundenplan pro 1908—1909

der gewerblichen Fortbildungsschule in Rudolfsvert.

Tag	Stunde		Vorbereitungsklasse		Erste Klasse		Zweite Klasse		Handelskurs	
	von	bis	Gegenstand	Lehrkraft	Gegenstand	Lehrkraft	Gegenstand	Lehrkraft	Gegenstand	Lehrkraft
Sonntag	8	9	Zeichnen	Volks- schul- lehrer Fr. Kopitar	Geschäfts- aufsätze	Ober- lehrer W. Gebauer	Geschäfts- aufsätze	A. Lapajne Landwirt- schaftlicher Lehrer		
	9	10			Rechnen					
	10	11	Rechnen		Geometrie	Zeichnen	Prof. J. Germ			
	11	12			Zeichnen					
Mittwoch	2	3							Geographie u. Gesch.	Dr. J. Rožman suppl. Gymn.-Lehrer
	3	4							Rechnen	
	4	5							Geschäfts- aufsätze	
Donnerstag	2	3	Deutsch		Rechnen		Rechnen		Geographie u. Gesch.	Dr. J. Rožman, suppl. Gymna- siallehrer
	3	4	Slo- wenisch		Geschäfts- aufsätze		Buch- führung		Rechnen	
	4	5	Schreiben		Zeichnen		Zeichnen		Geschäfts- aufsätze u. Buchführ.	
	5	6								

Am 3. Dezember 1908 feierte die gewerbliche Fortbildungsschule das 60jährige Regierungsjubiläum Sr. Majestät des Kaisers Franz Josef I. Nach dem Schulgottesdienste in der Franziskanerkirche, an dem sich die Lehrer und Lehrlinge beteiligten, hielt der Leiter im Beisein des Lehrkörpers an die im Festsale des Narodni dom versammelte gewerbliche Jugend eine Ansprache, worin er den Grund und den Zweck der Festlichkeit in faßlicher Weise auseinandersetzte. Hierauf sangen die Lehrlinge die Volkshymne.

Am 1. April wurde die gewerbliche Fortbildungsschule vom Herrn Fachinspektor Ivan Šubic, Direktor der k. k. kunstgewerblichen Fachschule in Laibach, inspiziert.

Der Schulbesuch war im ganzen befriedigend.

Die nötigen Requisiten für den Verbrauch bei dem Unterrichte wurden den Schülern wie alljährlich unentgeltlich zur Verfügung gestellt.

XIV.

Anzeige, betreffend den Beginn des Schuljahres 1909/10.

Das Schuljahr 1909/10 wird am 18. September 1909 mit einem feierlichen Gottesdienste und der Anrufung des hl. Geistes eröffnet werden.

Gemäß den Bestimmungen des Erlasses des k. k. L. Sch. R. vom 5. Februar 1886, Z. 25, findet die Schüleraufnahme in die I. Klasse in zwei Terminen statt und zwar zu Ende des eben abgelaufenen Schuljahres am 7. Juli und zu Beginn des neuen Schuljahres am 16. September.

Schüler, welche in die I. Klasse als öffentliche Schüler oder als Privatisten aufgenommen werden wollen, haben sich in *Begleitung ihrer Eltern* oder deren *verantwortlicher Stellvertreter* an einem der oben bezeichneten Termine bei der Gymnasialdirektion zu melden und hiebei den Taufschein und das Frequentationszeugnis (Schulnachrichten) der zuletzt besuchten Volksschule, worin der Zweck der Ausstellung bezeichnet und die Noten aus der Religionslehre, der Unterrichtssprache und dem Rechnen enthalten sind, beizubringen.

Die wirkliche Aufnahme erfolgt auf Grund einer gut bestandenen Aufnahmeprüfung, bei welcher nach den Ministerial-Erlässen vom 14. März 1870, Z. 2370 und vom 27. Mai 1884, Z. 8019 folgende Anforderungen gestellt werden: „In der *Religion* jenes Maß von Wissen, welches in den ersten vier Jahreskursen der Volksschule erworben werden kann; in der *Unterrichtssprache* Fertigkeit im Lesen und Schreiben, Kenntnis der Elemente aus der Formenlehre, Fertigkeit im Analysieren einfach bekleideter Sätze, Bekanntschaft mit den Regeln der Orthographie; im *Rechnen* Übung in den vier Grundrechnungsoperationen mit ganzen Zahlen.“

Die Aufnahmeprüfungen werden am 8. Juli, resp. am 17. September abgehalten.

Eine Wiederholung der Aufnahmeprüfung, sei es an ein und derselben oder an einer anderen Anstalt, ist unzulässig.

Die Schüleraufnahme in die übrigen Klassen (II.—VIII.) findet am 16. und 17. September statt.

Schüler, welche im letzten Semester dieser Anstalt angehört haben, müssen das letzte Semestralzeugnis, Schüler aber, welche von anderen Lehranstalten an diese überzutreten wünschen, ihren Taufschein, das letzte Semestralzeugnis, versehen mit der ordnungsmäßigen Abgangsklausel, und etwaige Schulgeldbefreiungs- und Stipendiendekrete mitbringen.

Jeder neu eintretende Schüler zahlt eine *Aufnahmestaxe* von 4 K 20 h und einen *Lehrmittelbeitrag* von 2 K; den Lehrmittelbeitrag zahlen auch die der Anstalt bereits angehörenden Schüler.

Die *Wiederholungs-* und *Nachtragsprüfungen* beginnen am 16. September und müssen am 18. beendet sein.

Das *Schulgeld* beträgt per Semester 30 K und muß von den öffentlichen und Privat-Schülern, wofern sie von der Zahlung desselben nicht ordnungsmäßig befreit sind, im Laufe der ersten sechs Wochen eines jeden Semesters im voraus gezahlt werden. Eine Ausnahme besteht im I. Semester für die Schüler der I. Klasse, die das Schulgeld spätestens im Laufe der ersten drei Monate nach Beginn des Schuljahres zu entrichten haben und denen, wenn sie, beziehungsweise die zu ihrer Erhaltung Verpflichteten, wahrhaft dürftig sind, unter Umständen die Zahlung des Schulgeldes bis zum Schlusse des ersten Semesters gestundet werden kann.

Schülern, welche innerhalb der angegebenen Frist ihrer Schuldigkeit nicht nachgekommen sind, ist der fernere Besuch der Schule nicht gestattet.

Nur öffentlichen Schülern kann die *Befreiung* von der Entrichtung des Schulgeldes gewährt werden:

- a) wenn sie im letzten Semester in Beziehung auf das Betragen eine der beiden ersten Noten der vorgeschriebenen Notenskala erhalten haben und zum Aufsteigen in die nächste Klasse als geeignet bezeichnet worden sind, und
- b) wenn sie, beziehungsweise die zu ihrer Erhaltung Verpflichteten, wahrhaft dürftig, das ist, in den Vermögensverhältnissen so beschränkt sind, daß ihnen die Bestreitung des Schulgeldes nicht ohne empfindliche Entbehrungen möglich sein würde.

Um die Befreiung von der Entrichtung des Schulgeldes zu erlangen, haben die Schüler ein an den k. k. Landesschulrat für Krain gerichtetes, mit dem Zeugnisse über das letzte Semester und dem Vermögensausweise belegtes Gesuch bei der Direktion zu überreichen.

Die Gesuche um die Stundung des Schulgeldes sind gleichfalls an den k. k. Landesschulrat zu richten, mit dem Vermögensausweise zu belegen und binnen acht Tagen nach erfolgter Aufnahme bei der Direktion zu überreichen.

Der Vermögensausweis ist von dem *Gemeindevorsteher* und dem *Ortsseelsorger* auszustellen und darf bei der Überreichung nicht über ein Jahr alt sein; er hat die Vermögensverhältnisse so genau und eingehend, als zu sicherer Beurteilung derselben erforderlich ist, anzugeben.

Die Gymnasialdirektion.

Naznanilo o začetku šolskega leta 1909/10.

Šolsko leto 1909/10 se začne dné 18. septembra 1908 s slovesno službo božjo na čast sv. Duhu.

Po določilih ukaza c. kr. dež. šolskega sveta z dne 5. februarja 1886, št. 25 se sprejemajo učenci v I. razred v dveh obrokih in sicer konec ravnokar preteklega šolskega leta dné 7. julija in v začetku novega šolskega leta dné 16. septembra.

Učenci, ki želé vstopiti v I. razred, bodi si kot javni bodi si kot privatni učenci, se morajo s svojimi starši ali njih odgovornimi zastopniki v jednem gori imenovanih obrokov oglasiti pri gimnazijskem ravnateljstvu ter s seboj prinesiti krstni list in obiskovalno izpričevalo (šolsko naznanilo), v katerem mora biti izrečno povedano, čemu je bilo izdano, in v katerem morajo biti redi iz veroznanstva, učnega jezika in računstva.

A da se resnično sprejmo, morajo z dobrim uspehom narediti sprejemni izpit, pri katerem se po določilih minist. ukazov z dne 14. marca 1870, št. 2370 in 27. maja 1884, št. 8019 zahteva sledeče: „V veroznanstvu toliko znanje, kolikor se ga more pridobiti v prvih štirih letnih tečajih ljudske šole; v učnem jeziku spretnost v čitanju in pisanju, znanje početnih naukov iz oblikoslovja, spretnost v analizovanju prosto razširjenih stavkov, znanje pravopisnih pravil; v računstvu vaje v štirih osnovnih računskih vrstah s celimi števili.“

Sprejemni izpiti se vršé dné 8. julija, oziroma 17. septembra.

Sprejemnih izpitov ponavljati, bodisi na istem ali na kakem drugem učilišču, ni dovoljeno.

V ostale razrede (II.—VIII.) se bodo učenci sprejemali 16. in 17. septembra. Učenci, ki so zadnje polletje obiskovali tukajšnje učilišče, morajo s seboj prinesiti zadnje izpričevalo, učenci pa, ki želé z drugih učilišč prestopiti na tukajšnje, krstni list, izpričevalo o zadnjem polletju, katero pa mora imeti pristavek o pravilno naznanjenem odhodu, in ako so bili oproščeni šolnine ali dobivali štipendije, tudi dotične dekrete.

Vsak na novo vstopivši učence plača 4 K 20 h sprejemnine in 2 K kot prinos za nakup učil; zadnji znesek morajo plačati tudi oni učenci, ki so bili že doslé na tukajšnjem zavodu.

Ponavljalni in dodatni izpiti se začnó 16. septembra in morajo 18. biti zvršeni.

Šolnina znaša za vsako polletje 30 kron ter jo morajo javni in izvenredni učenci naprej plačati v prvih šestih tednih. Izjema je za učence prvega razreda v prvem polletju, ki morajo šolnino plačati najkasneje

v prvih treh mesecih po začetku šolskega leta, a morejo, če so sami, oziroma oni, ki so dolžni zanje skrbeti, v resnici revni, pod uveti pridobiti si dovoljenje, da smejo šolnino plačati šele konec prvega tečaja.

Učencem, ki tej svoji dolžnosti ne zadosté v povedanem obroku, se prepové daljše šolsko obiskovanje.

Le javni učenci se morejo *plačevanja šolnine oprostiti*.

a) ako so v preteklem polletju v obnašanju dobili jeden prvih dveh redov, predpisanih v redovni lestvici, in ako so bili pri klasifikaciji spoznani sposobni, da prestopijo v naslednji razred, in

b) ako so sami, oziroma oni, katerih dolžnost je zanje skrbeti, v resnici revni, to je, ako so njih imovinske razmere takšne, da bi jim plačevanje šolnine brez posebnega pritrgovanja ne bilo možno.

Da dosežejo učenci oproščenje plačevanja šolnine, morajo vložiti pri ravnateljstvu prošnjo na c. kr. deželni šolski svét, podprto z izpričevalom zadnjega polletja in z imovinskim izkazom.

Učenci prvega razreda, ki hočejo prositi odložitve šolninskega plačila do konca prvega tečaja, morajo svoje prošnje na c. kr. deželni šolski svét podpreti z imovinskim izkazom ter v prvih 8 dneh po sprejemu vložiti pri ravnateljstvu.

Imovinski izkaz, ki ga morata podpisati *župan* in *župnik*, ne sme biti več ko leto star, kadar se izroči prošnja. V njem morajo biti imovinski podatki točno in toliko obširno zaznamovani, kolikor je to treba, da se dajo natančno presoditi.

Gimnazijsko ravnateljstvo.

XVI.

Verzeichnis der öffentlichen Schüler am Schlusse des Schuljahres 1908/09. *)

I. a Klasse.

Abram Leo aus Agram
 Banovec Matthias aus Dobljiče bei Tschernembl
 Belé Franz aus Sittich
 Bukovec Ignaz aus Mrzla luža
Bukovec Johann aus Elij (Minnesota) in Amerika
 Cesar Martin aus Radovica
 Čizmek Alexander aus Agram
Dereani Cyrill aus Seisenberg
 Dular Josef aus Rudolfswert
Fabjančič Milan aus Bučka
 Gorupič Peter aus Kandia bei Rudolfswert
 Grabnar Johann a. Razdrto b. St. Bartlmä
 Hofman Franz aus Seisenberg
 Hrovat Milan a. St. Valburga b. Krainburg
 Ivanetič Alois aus Črešnjevce bei Semitsch
 Jakša Anton aus Vranoviči bei Gradac

Jerman Franz aus Naklo bei Tschernembl
Judnič Josef aus Töplitz bei Rudolfswert
Kambič Albin aus Ustje bei Wippach
 Kek Franz aus Prudof bei Treffen
 Kopore Anton aus Dobrnič
 Kordiš Josef aus Brod bei Rudolfswert
 Kozinc Michael aus Zdole bei Videm in Steiermark
 Kramarič Josef aus Rudolfswert
Križan Johann aus Šahenberc bei Rohitsch in Steiermark
Marjetič Josef aus Segonje bei St. Cantian
 Milač Rupert aus Rudolfswert
Mramor Viktor aus Bršljin bei Rudolfswert
Mušič Georg aus Kandia bei Rudolfswert
 Nečimer Heinrich aus Froschdorf bei Rudolfswert.

I. b Klasse.

Ogrin Anton aus Rudolfswert
 Oswald Rudolf aus Illyrisch Feistritz
 Pavlin Josef aus Laibach
 Pehani Franz aus Seisenberg
 Perme August aus Sittich
Perpar August a. Knittelfeld in Steiermark
 Pintar Viktor aus Rudolfswert
 Poka de Pokafalva Dagobert a. Seisenberg
 Puc Karl aus Rudolfswert
 Ramor Max aus Kandia bei Rudolfswert
Režen Franz aus Polje bei Tržišče
 Ropas Milan aus Rudolfswert
 Saje Josef aus Oberlaibach
 Schneider Viktor aus Hopfenbach
 Slanc Johann aus Semitsch
 Smolik Franz aus Rudolfswert
 Smrke Alois aus Unterstrascha

Srimšek Michael aus Tschernembl
 Sterbenc Josef aus Kalumet in Michigan, Amerika
 Stefanovič Ljubomir aus Rudolfswert
 Stopar Alois aus Rudolfswert
 Štalcar Jakob aus Praprot bei Semitsch
 Tanko Ignaz aus Prigorica b. Niederdorf
 Toneje August aus Triest in Küstenland
 Turk Josef iun. aus Jamnitz in Mähren
Turk Josef sen. aus Vrdun bei Stopitsch
Turk Raimund aus Laibach
 Vertovšek Anton aus Kozje in Steiermark
Vidic Anton aus Nova vas bei Rakek
Weber Alois aus Cilli in Steiermark
 Weselko Artur aus Treffen
 Zobec Jakob aus Prigorica bei Niederdorf
Zupančič Jakob aus Otavec bei Tschernembl.

*) Fette Schrift bezeichnet Schüler, welche die Klasse mit vorzüglichem Erfolge absolviert haben.

II. Klasse.

Barborič Karl aus Rudolfswert
 Bele Josef aus Sittich
Bloudek Boleslav aus Krainburg
 Budna Kasimir aus Laufen im Sanntale
 in Steiermark
 Cesar Johann aus Dolenja Težka voda bei
 Stopitsch
 Cvelbar Josef a. Dol. Prekopa b. Landstraß
 Čampa Josef aus Benete na Blokah
 Dereani Dominik aus Seisenberg
 Derganec Stephan aus Semitsch
 Gebauer Wilhelm aus St. Margareten bei
 Weißkirchen
 Horvat Josef aus Sittich
 Horvat Stanislaus aus Laibach
 Jarc Bogomir aus Ratschach a. d. Save
 Kolenc Albin aus St. Ruprecht
 Kozoglav Franz iun. a. St. Jobst b. Stopitsch
 Kozoglav Franz sen. aus Rudolfswert
 Kvas Ferdinand aus Gottschee

Matoh Franz aus Rudolfswert
 Mazele Ferdinand aus Wien
 Novak Alois aus Rudolfswert
 Oblak Rafael aus Rudolfswert
 Orešček Ignaz aus Spodnje Vodale bei
 Nassenfuß
 Pirc Josef aus Velika vas bei Leskovec
 Pirnat Ferdinand aus Velika Bučna vas
 bei Rudolfswert
 Pirnat Viktor aus Rudolfswert
 Prah Josef aus Vrhovska vas b. Landstraß
 Pristau Alois aus Laibach
 Škušek Valentin a. Jeperjek b. St. Kantian
 Šimec Martin aus St. Jakob
 Štukelj Josef a. Ručetna vas b. Tschernembl
 Vokač Viktor aus Jama bei Hof
 Vrisk Karl aus Struga bei Gumberg
Zalaznik Bogomir aus Laibach
Žlajpah Anton aus Seisenberg
Rogina Mira (Privatistin) aus Rudolfswert.

III. Klasse.

Ajdič Augustin aus Ziegelhütten b. Prečna
 Andolšek Rudolf aus Pljuska b. St. Lorenz
 Bergant Franz aus Rudolfswert
 Bobnar Franz aus Stopitsch b. Rudolfswert
 Bučar Danilo aus Tschernembl
 Čizmek Adolf aus St. Peter bei Königsberg
 - in Steiermark
 Erste Johann aus Rudolfswert
 Fajdiga Franz aus Themenitz b. St. Veit
Gregorc Albin aus Rudolfswert
Guzelj Stojan aus Kandia b. Rudolfswert
 Hrovat Johann aus Suchen b. Gottschee
 Jakše Josef aus Seisenberg
 Kaftan Leopold aus Semitsch
 Kolbezen Josef aus Loka b. Tschernembl
 Kristan Johann aus Kleinmannsburg

Kumer Viktor aus Bučna vas b. Rudolfs-
 wert
 Lavrič Josef aus Loke b. Prečna
 Lobe Felix aus Laibach
 Lobe Jakob aus Laibach
 Ločniškar Franz aus Preska
 Markič Viktor aus Neumarkt
 Mlaker Franz aus Seisenberg
 Picelj Franz aus Rudolfswert
 Skuk Anton aus Križ b. Nassenfuß
 Struna Alois aus Hrib b. Töplitz
Trošt Vladimir aus St. Bartlmä
 Urbančič Ludwig aus Rašica b. Auersperg
 Vrtačič Matthias aus Grič b. Tschernembl
 Zupanič Mihael aus Griblje b. Podzemelj
Žaren Franc aus Vrhulje b. Gurkfeld.

IV. Klasse.

Bloudek Slavoj aus Krainburg
 Cirman Cyrill aus Pölland
 Dereani Valentin aus Seisenberg
Glavič Johann aus Pölland b. Seisenberg
 Gnidovec Anton aus Mitterlipowitz

Gorenc Franz aus Zajčice b. Bučka
 Hostnik Josef aus Lukovec
 Jakša Stanislav aus Seisenberg
 Kambič Bogomir aus Ustje b. Adelsberg
 Komljanec Johann aus Jarček b. Bučka

Koporc Josef aus Döbernigg
 Kremžar Franz aus St. Veit b. Sittich
 Kuder Milan aus Laibach
 Malešič Matthias aus Tschernembl
 Mrgole Matthias aus Telče b. Set Cantian
 Pieclj Johann aus Rudolfswert
 Pirec Andreas aus Ravno b. Gurkfeld
 Rebolj Franz aus Weixelburg
 Rifelj Franz aus Čilpah b. Trebelno
 Schneider Albert aus Hopfenbach b. Rudolfswert

Schroif Ämilian aus Puschendorf b. Heiligenkreuz
 Smola Josef aus Möttling
 Springer Bogomir aus Hönigstein
 Sredensšek Johann aus St. Ägyd in Steiermark.
 Srimšek Johann aus Nassenfuß
 Škoda Josef aus St. Stefan b. Großlack
 Škofic Alois aus Altenmarkt b. Treffen
 Zupančič Franz aus Grifenberg b. Leskouz
 Zurec Josef aus Kandia b. Rudolfswert.

V. Klasse.

Bukovec Martin a. Mrzla Luža b. Großlack
Fabjančič Vladislaus aus Bučka
 Francič Johann aus Unteraltendorf
 Fux Ludwig aus Möttling
 Gajski Martin aus Ponikva b. Vel. Dolina
 Gersič Matthias a. Rožanec b. Tschernembl
 Golob Konstanz aus Möttling
 Gruntar Viktor aus Šmarije b. Görz
 Kramarič Johann aus Radovica

Kres Josef aus Bischoflack
 Meršol Ferdinand aus Adelsberg
 Mevzel Johann a. St. Kanzian b. Dobrava
 Pečnik Anton aus Struge b. Reifnitz
 Rak Ignaz aus Selce
Rosina Viktor aus Nassenfuß
 Vardjan Anton aus Tschernembl
 Zupančič Josef aus Weixelburg
 Žabkar Josef aus Radmannsdorf.

VI. Klasse.

Borovička Ludwig aus Pola
Brežnik Viktor aus Laibach
 Hladnik Stanislaus aus Rudolfswert
 Klemenčič Lorenz aus St. Veit b. Sittich
Majerle Anton a. Jelševnik b. Tschernembl
 Schweiger Cyrill aus Rudolfswert
 Stefanović Emil aus Rudolfswert

Škerlj Stanislaus aus Rudolfswert
 Turk Viktor aus Podhosta b. Töplitz
 Učakar Franz aus Špitalič
 Zalokar Vinzenz aus St. Kanzian bei Auersperg
 Zupin Ludwig aus Groß-Brußnitz
 Žabkar Karl aus Radmannsdorf.

VII. Klasse.

Beljan Michael aus Potok bei Fara
Brežnik Paul aus Laibach
 Jurkovič Josef aus Colnarji bei Kostel
 Kaisersberger Leo aus Tschernembl
 Lovrenčič Johann aus Špeharji b. Vinica
 Medved Anton aus Ločna b. Rudolfswert
 Mlaker Ladislaus aus Dignano in Istrien

Perko Ignaz aus Tolčane b. Zagradec
 Petric Alois aus Bereča vas b. Suchor
 Rus Josef aus Reifnitz
 Salloker Robert aus Möttling
 Sever Nikolaus aus Landstraß
 Vavpotič Vladimir aus Tschernembl
 Žgajnar Johann aus Nassenfuß.

VIII. Klasse.

Arselin Augustin aus Laufen bei Radmannsdorf
 Čerček Felix aus Graz
Fabjančič Franz aus Bučka
 Grandovec Ignaz a. Gor. Ponikve b. Treffen

Gregore Josef aus Rudolfswert
Hutter Johann aus Blocton (Alabama) in den vereinigten Staaten von Nord Amerika
Jakša Alexander aus Seisenberg

Kambič Mihael aus Preloge b. Semitsch
Krajec Paul aus Rudolfswert
Legat Johann aus Egg ob Podpeč
Lenarčič Johann aus Pristava b. Podgrad
Lokar Johann a. Doblje b. Tschernembl
Majcen Franz aus Polje b. Nassenfuß
Meršolj Franz aus Radmannsdorf
Murgel Julius aus Kronau

Petrič Max aus Rudolfswert
Pibernik Leopold aus Suhor b. Möttling
Schweiger Stanislaus aus Rudolfswert
Turk Karl aus Rudolfswert
Verce Franz aus Korito b. Döbernigg
Weselko Othmar aus Waltendorf b. Graz
Privatist:
Grum Alois a. Mali Lipoglav b. Laibach.

- b) *J. Ogórek*, Wann hat Cicero die beiden ersten Katilinarischen Reden gehalten?
- c) *J. Fischer*, Bewegung der Schülerzahl.
- d) " " Über das Tellurium des Prof. Klemenčič.
1879. *J. Ogórek*, Wann hat Cicero die beiden ersten Katilinarischen Reden gehalten? (Schluß)
1880. *Fr. Brežnik*, O Sokratovi metodi s posebnim ozirom na Platonovega Menona in o pojmu.
1881. *Nik. Donnemiller*, Der Römerzug Ruprechts von der Pfalz und dessen Verhältnis zu Österreich insbesondere zu Herzog Leopold.
1882. *J. Teutsch*, Der absolute Genetiv bei Homer.
1883. *Fr. Brežnik*, Erziehung und Unterricht bei den Griechen.
1884. " " Erziehung und Unterricht bei den Römern zur Zeit der Könige und des Freistaates.
1885. *G. Stanger*, Die Platonische Anamnesis.
1886. *J. Polanec*, Nekoliko o Srbskih národnih pesnih.
1887. *L. Koprivšek*, Die Gegner des Hellenismus in Rom bis zur Zeit Ciceros.
1888. *A. Derganc*, Die Entdeckung des Hypnotismus und der mit demselben verwandten Zustände und der sogenannte animalische oder Lebensmagnetismus.
1889. *V. Bežek*, Jezik v Mat. Ravnikarja „Sgodbah fvetega pifma sa mlade ljudi.“
1890. *R. Perušek*, Zloženske v novej slovenščini.
1891. *L. Koprivšek*, Latinsko-slovenska frazeologija k I. knjigi Caesarjevih komentarjev de bello gallico za naše četrtošolce.
1892. *J. Vrhovec*, Ein Defraudationsprozeß aus dem Jahre 1782.
1893. *J. Poljanec*, Črtica o romantični poeziji srbski. Ženitev Maksima Črnojeviča. Narodna pesen.
1894. *Fr. Novak*, Samoznaki in okrajšave v slovenski stenografiji.
1895. *Dr. J. Marinko*, Božji Grob pri Grmu poleg Novega mesta.
1896. *I. Fajdiga*, Die atmosphärische Elektrizität und der Blitzableiter.
1897. a) *M. Petelin*, Katalog der Lehrerbibliothek.
b) *Dr. Fr. Detela*, Slavnostni govor ob stopetdesetletnici novomeške gimnazije.
1898. *A. Virbnik*, Katalog der Lehrerbibliothek (Schluß).
1899. a) *M. Markič*, Studien zur exakten Logik und Grammatik.
b) *Dr. Fr. Detela*, Govor ob vladarski petdesetletnici 2. dec. 1898
1900. *M. Markič*, Studien zur exakten Logik und Grammatik.
1901. *H. Skopal*, Über das Altarbild von Tintoretto in der Rudolfswerter Kapitelkirche nebst einer kurzen Charakteristik der Darstellungsweise dieses Meisters im allgemeinen.
1902. a) *Dr. K. Pamer*, Das k. k. Staats-Obergymnasium zu Rudolfswert.
b) *Dr. Fr. Detela*, Professor P. Ladislav Hrovat.
- 1903—1906. *Dr. K. Pamer*, Das k. k. Staats-Obergymnasium zu Rudolfswert. (Fortsetzung.)
1907. *L. Pettauer*, Das k. k. Staats-Obergymnasium zu Rudolfswert. (Fortsetzung und Schluß.)
1908. *D. Majcen*. Simon Gregorčič, pesnik najplemenitejšega domoljubja.
1909. a) *Fr. Brežnik*, Slavnostni govor ob vladarski šestdesetletnici 2. dec. 1908.
b) *Dr. J. Štebinger*, O Ivan Krstnik od Sv. Križa, slov. propovednik.

